

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

MIGLĖ MOTIEJŪNIENĖ
VIEŠOJI TEISĖ

KREDITORIŲ TEISIŲ ĮGYVENDINIMAS BANKROTO PROCESU
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Salvija Kavalnė

Vilnius, 2016

TURINYS

ĮVADAS.....	4
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS.....	8
1. KREDITORIAUS SAMPRATA, KREDITORINIŲ REIKALAVIMŲ KLASIFIKAVIMAS.....	9
1.1. Kreditoriaus sąvoka, reikšmė bankroto procese.....	9
1.2. Kreditorinių reikalavimų sudėtis, eiliškumas.....	13
2. KREDITORIŲ TEISIŲ ĮGYVENDINIMAS TEISMINIAME ĮMONIŲ BANKROTO PROCESE.....	17
2.1. Kreditorių teisės bankroto bylos iškėlimo stadijoje ir jų įgyvendinimas.....	17
2.1.1. Teisė pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo.....	17
2.2. Kreditorių teisės ir jų įgyvendinimas nuo bankroto bylos iškėlimo iki nutarties pripažinti įmonės veiklą pasibaigusią įsisteisėjimo.....	19
2.2.1. Teisė pareikšti kreditorinį reikalavimą. Kreditorinio reikalavimo tvirtinimas ir tenkinimas.	20
2.2.2. Teisė gauti informaciją.....	26
2.2.3. Kreditorių susirinkimas/kreditorių komiteto posėdis ir jo kompetencija.....	30
2.2.4. Teisė sudaryti taikos sutartį. Taikos sutarties teisinės pasekmės.....	37
2.3. Kreditorių teisių gynimas.....	39
2.3.1. Teismo nutarčių apskundimas.....	39
2.3.2. Kreditorių susirinkimų/komiteto posėdžių priimtų nutarimų apskundimas....	40
2.3.3. Sandorių ginčijimas.....	41
2.3.4. Teisė kreiptis dėl tyčinio bankroto iškėlimo	46
2.3.5. Administratoriaus veiksmų apskundimas.....	49
3. KREDITORIŲ TEISIŲ ĮGYVENDINIMO FIZINIŲ ASMENŲ BANKROTO PROCESE PROBLEMATIKA.....	51
3.1. Fizinio asmens sąžiningumas.....	52

3.2. Asmens būtinosios išlaidos fizinio asmens bankroto procese.....	54
3.3. Fizinio asmens pareiga įsidarbinti.....	57
IŠVADOS.....	58
PASIŪLYMAI.....	59
LITERATŪRA.....	62
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	73
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	74
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	75
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	76

IVADAS

Baigiamojo darbo aktualumas. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (toliau – ĮBĮ) bankroto procesą apibūdina kaip teismo arba ne teismo tvarka vykdomų įmonės bankroto procedūrų visumą.¹

Bankroto proceso tikslas yra iš bankrutuojančios įmonės turto tenkinti kreditorių finansinius reikalavimus, tuo pačiu mažinant įmonei skolų naštą ir apsaugant kreditorius nuo dar ilgesnio bankrutuojančios įmonės atsiskaitymų uždelsimo.² Taigi, bankroto proceso tikslas atskleidžia kreditorių teisių įgyvendinimo svarbą bankroto procese.

Kiekvienais metais didėjant iškeliamų bankroto bylų skaičiui³, ryškėja problemos, kurių esamas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas nepajėgus tinkamai spręsti, to pasekoje atsiranda poreikis naujam tam tikrų įmonių bankroto sričių teisiniui reguliavimui. Paminėtinos svarbiausios kylančios problemos bankroto procesuose - tai ilgiau, negu numato ĮBĮ trunkantys bankroto procesai, taip didinantys bankroto bylų kaštus, kreditorinių reikalavimų tenkinimo nepakankamumas⁴, opus bankroto administratoriaus atlyginimo skyrimo klausimas, nepakankamas kreditorių teisių įgyvendinimo reglamentavimas, bei kitos problemos su kuriomis susiduriama bankroto procedūrų vykdymo metu.

Priešingai nei įmonių bankroto procese, kurio tikslas pašalinti iš rinkos nemokius dalyvius, kartu proporcingai patenkinant kreditorių reikalavimus iš nemokios įmonės turto⁵, fizinių asmenų bankroto procese pirmenybė teikiama fizinio asmens mokumo atstatymui ir kreditorinių reikalavimų tenkinimui, išlaikant teisingą kreditorių ir skolininko interesų pusiausvyrą⁶. Atsižvelgiant į tai ir siekiant pabrėžti kreditorių teisių įgyvendinimo svarbą teismo bankroto proceso metu, šiame darbe didesnis dėmesys bus skiriamas teisminei įmonių bankroto procesui ir jo metu taikomiems kreditorių teisių įgyvendinimo būdams analizuoti, o fizinių asmenų

¹ „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas,“ *Valstybės žinios* 31, 1010 (2001).

² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2007.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31954.

³ Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos. „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2015 m. sausio - rugsėjo mėnesių apžvalga,“ žiūrėta 2016 03 22, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Duomenys-ir-analiz/Bankroto-ir-restruktrivavimo-proces-mnesiniai-duomenys/2015-M-SAUSIO-RUGSJO-MN-APVALGA.pdf>.

⁴ Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos. „Užsitęsusių bankroto procesų analizė“, žiūrėta 2016 01 11, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Duomenys-ir-analiz/Bankroto-ir-restruktrivavimo-proces-mnesiniai-duomenys/Usitss-bankrotas2014-09-2.pdf>.

⁵ „Teismų praktika fizinių asmenų bankroto bylose. 2013 m. – 2014 m. III ketv.“ 2014 m. sausio 30 d. Kauno apygardos teismo (toliau – KAT) nutartis c.b. Nr. 2S-485-658/2014, p. 3, žiūrėta 2016 01 11, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-informacija/FAB-praktika.pdf> (žiūrėta 2016-01-11).

⁶ „Teismų praktika fizinių asmenų bankroto bylose. 2013 m. – 2014 m. III ketv. 2014 m. sausio 30 d.“ KAT nutartis c.b. Nr. 2S-485-658/2014, p. 3., žiūrėta 2016 01 11, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-informacija/FAB-praktika.pdf>.

bankroto procesui ir jo metu taikomiems kreditorių teisių įgyvendinimo būdams analizuoti bus skirta siauresnė šio baigiamojo darbo dalis.

Teisinės mokslinės literatūros įmonių bankroto klausimais, ypatingai kreditorių teisių įgyvendinimo tema, lietuvių kalba, nėra daug.⁷ Svarbus vaidmuo šiuo atveju tenka straipsniams periodiniuose teisės žurnaluose, Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos išleistai rekomendacinio pobūdžio literatūrai, ir ypatingai Lietuvos Aukščiausiojo teismo formuojamai vieningai teismų praktikai.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Nors nuo ĮBĮ priėmimo praėjo daugiau kaip keturiolika metų, kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese, Lietuvos teisinėje literatūroje nėra plačiai nagrinėtas. Pagrindinis dėmesys teisinėje literatūroje, analizuojant kreditoriaus turimas teises įmonių bankroto procese, skiriamas kreditorių pažeistų teisių gynimui⁸, o ne įgyvendinimui. Tam tikri kreditorių teisių pasikeitimai bankroto procese pastaraisiais metais teisinėje literatūroje iš viso nėra nagrinėti, kaip pavyzdžiui panaikinta kreditoriaus teisė siūlyti bankroto administratoriaus kandidatūrą teismo įmonės bankroto procese ir kita.

1) Informacinio, pristatomojo pobūdžio įvairių šalių teisininkų moksliniai straipsniai. Šių straipsnių pagrindinis bruožas – kreditorių teisių apžvalga, pateikiant ir išvardinant kreditorių teises sistemiškai, apžvelgiant kreditorių galimybes įgyvendinti savo teises bankroto procese, tačiau nėra kritiško vertinimo, neanalizuojamas praktinis kreditorių teisių įgyvendinimas. Dažniausiai teisininkų pasirenkamos temos – taikos sutarties sudarymas bankroto bylose, Actio Pauliana ir kt.⁹

2) Analitiniai įvairių šalių teisininkų moksliniai straipsniai. Esminis analitinių mokslinių straipsnių požymis – kreditorių teisių įgyvendinimo analizė įmonės teisminių bankroto procedūrų metu. Paminėtini autoriai – Jay Lawrence Westbrook¹⁰, Gordon W. Johnson¹¹ ir kt.

⁷ Paminėtini Salvija Kavalnė et al., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga* (Vilnius: Justitia, 2009), Salvija Kavalnė ir Rimvydas Norkus, *Bankroto teisė. Antroji knyga* (Vilnius: Justitia, 2011), Vilija Mikuckienė, „Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese“, *Jurisprudencija* 77, (69) (2005).

⁸ Dangutė Ambrasienė ir Solveiga Cirtautienė, „Specialūs kreditoriaus interesų gynimo būdai sutartiniuose santykiuose.“ *Jurisprudencija* 37, (29) (2003).50-58; Asta Dambrauskaitė, *Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės. Monografija* (Vilnius: Justitia, 2009).

⁹ Danuta Brzezinska, „Actio Pauliana of the bankruptcy receiver within or outside the bankruptcy proceedings?“, žiūrėta 2016 03 23, <https://www.insol.org/files/Turton%20Award/Richard%20Turton%20Award%202013%20-%20Paper%20-%20Web.pdf>.

¹⁰ Jay Lawrence Westbrook, „Secured creditor control and bankruptcy sales: an empirical view“, žiūrėta 2016 03 23, <http://www.illinoislawreview.org/wp-content/ilr-content/articles/2015/2/Westbrook.pdf>; Jay Lawrence Westbrook, „Abolition of corporate duty to creditors“, žiūrėta 2016 03 23, <http://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=873102088082122015101018091085080071063022072087058011076072015078083008067086102014062000018022024047055082007012028119075111107069090006054113104123085070008006060020071008116123001020004006102069113091080121030092016011091125095064114117064121088&EXT=pdf> ir kt.

¹¹ Gordon W. Johnson, „Insolvency and social protection: employee entitlements in the event of employer insolvency“, žiūrėta 2016 03 23, <https://www.oecd.org/daf/ca/corporategovernanceprinciples/38184691.pdf>.

3) Teisės ekspertų, mokslininkų bendri tyrimai. Paminėtina 2014 m. valstybės audito ataskaita „Įmonių bankroto proceso valdymas ir kontrolė“¹². Šioje ataskaitoje nuodugniai analizuojamos probleminės bankroto administravimo sritys ir pateikiamos rekomendacijos efektyvesniam bankroto proceso administravimui, tuo pačiu ir geresniam kreditorių teisėtų interesų užtikrinimui.

Baigiamojo darbo reikšmė. Šis magistro baigiamasis darbas yra reikšmingas bankroto procesuose dalyvaujantiems kreditoriams, kaip jų teisių įgyvendinimo bankroto procesuose sisteminė analizė. Taip pat šis baigiamasis darbas turi praktinę reikšmę atskleidžiant bankroto procese kylančias praktines problemas, įgyvendinant kreditorių teises, bei atskleidžia keistiną teisinį reguliavimą.

Tyrimo tikslas. Baigiamojo magistrinio darbo tikslas – išanalizuoti įmonių ir fizinių asmenų bankroto procese dalyvaujančių kreditorių teisių įgyvendinimo būdus, identifikuoti kreditorių teisių įgyvendinimo praktikoje kylančias problemas bei pasiūlyti sprendimus.

Tyrimo uždaviniai. Šiam tikslui pasiekti keliami žemiau pateikiami pagrindiniai uždaviniai:

- 1) Pateikti kreditoriaus sampratą įmonių teismo bankroto ir fizinių asmenų bankroto procesuose, išanalizuoti kreditoriaus padėtį bankroto procese kitų kreditorių atžvilgiu.
- 2) Išanalizuoti kreditorių teisių įgyvendinimo būdus teisminiame įmonių bankroto procese.
- 3) Išanalizuoti kreditorių teisių įgyvendinime kylančias problemas fizinių asmenų bankroto procese.

Tyrimo metodika. Iškeltiems magistro baigiamojo darbo uždaviniams įgyvendinti tyrimo metu naudoti metodai:

Dokumentų analizės metodas plačiausiai naudotas tyrime, siekiant atskleisti kreditorių teises teisminiame įmonių ir fizinių asmenų bankroto procese, analizuojant LR Įmonių bankroto įstatymą, jo redakcijas, kitus Lietuvos Respublikos teisės aktus, reglamentuojančius kreditorių teisių įgyvendinimą bankroto procese. Siekiant išsiaiškinti kreditorių teisių realų įgyvendinimą bankroto procese analizuota teismų praktika, Įmonių bankroto valdymo departamento išleistos rekomendacijos bei kiti dokumentai.

Lyginamasis metodas naudotas analizuojant ĮBĮ aktualios ir iki 2015 m. sausio 1 d. Galiojusios ĮBĮ redakcijos nuostatas, Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas (toliau – FABI)¹³ ir naujausius padarytus pakeitimus, siekiant palyginti įstatymo leidėjo padarytus

¹² Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinio audito 2014 m. lapkričio 25 d. ataskaita „Įmonių bankroto proceso valdymas ir kontrolė“, žiūrėta 2016 03 23, www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=3285.

¹³ „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas“, *Valstybės žinios* 57, 2823 (2012).

pokyčius kreditorių teisių įgyvendinimo kontekste. Taip pat lyginamasis metodas naudotas skirtumams ir panašumams atskleisti tarp kreditorių turimų teisių, priklausomai nuo padėties bankroto procese.

Apibendrinimo metodas tyrime naudotas išanalizuotai medžiagai apibendrinti, bei tyrimo išvadoms suformuluoti.

Tyrimo struktūra. Magistro baigiamasis darbas susideda iš trijų dalių. Pirmoje dalyje atskleidžiama paties kreditoriaus samprata, pateikiamas kreditorinių reikalavimų skirstymas, vadovaujantis ĮBĮ nustatyta tvarka. Antra dalis skirta konkrečioms kreditorių teisėms ir jų įgyvendinimui išanalizuoti. Taip pat analizuojami pasikeitimai įsigaliojus 2015 m. sausio 1 d. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo redakcijai, pateikiami piktnaudžiavimo teisėmis pavyzdžiai. Trečioje magistrinio darbo dalyje pagrindinis analizės objektas yra kreditorių teisių įgyvendinimas fizinių asmenų bankroto procese ir iš to kylančios problemos.

Ginamieji teiginiai. Galiojantis teisinis reguliavimas neužtikrina efektyvaus kreditorių teisių įgyvendinimo teisiniame įmonės ir fizinio asmens bankroto procese.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ALĮ – Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas;
BAVPT – Bankroto administratorių veiklos priežiūros taisyklės;
C.b. – civilinė byla;
CK – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas;
CPK – Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas;
d. – dalis;
FABI – Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas;
ĮBĮ – Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas;
KAT – Kauno apygardos teismas;
kt. – kita;
LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas;
LapT – Lietuvos apeliacinis teismas;
m. – metai;
Nr. – numeris;
p. – puslapis arba punktas;
str. – straipsnis;
t.t. – taip toliau.
VMI – Valstybinė mokesčių inspekcija;
VSDFV – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba.

1. KREDITORIAUS SAMPRATA, KREDITORINIŲ REIKALAVIMŲ KLASIFIKAVIMAS

Kreditoriaus samprata yra išvestinė iš Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.1. str. pateiktos prievolės sampratos. Kreditorius – prievolių teisinių santykių šalis, turinti teisę reikalauti iš kitos prievolių teisinių santykių šalies – skolininko, įvykdyti pareigą kreditoriaus naudai, atliekant tam tikrą veiksmą arba susilaikant nuo tam tikro veiksmo atlikimo. Prievolių teisinio santykio turinys sudarytas iš kreditoriaus teisės pareikšti skolininkui reikalavimą ir skolininko pareigos kreditoriui.¹⁴ Tokia kreditoriaus samprata atitinka bankroto procese naudojamą kreditoriaus sampratą¹⁵, tačiau svarbu paminėti, kad bankroto procese kreditoriai klasifikuojami ĮBĮ ir FABĮ nustatytais pagrindais, taip suteikiant jiems skirtingą teisinę padėtį bankroto procese. Siekiant atskleisti kreditoriaus sampratą įmonių teismo bankroto ir fizinių asmenų bankroto procesuose šioje baigiamojo darbo dalyje nagrinėjama kreditoriaus sąvoka ir reikšmė bankroto procese, analizuojama kreditoriaus padėtis bankroto procese kitų kreditorių atžvilgiu, kurią lemia skirtingas kreditorinio reikalavimo susidarymo pagrindas.

1.1. Kreditoriaus sąvoka, reikšmė bankroto procese

ĮBĮ 3 str. pateikiama kreditorių sąvoka įmonių bankroto procese. Įmonės kreditoriai – tai turintys teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievoles ir įsipareigojimus fiziniai ir juridiniai asmenys.

Pažymėtina, kad kreditoriais įmonių bankroto procese gali tapti ir asmenys, kuriems įmonė neturi tiesioginių įsipareigojimų, tačiau vadovaujantis įstatymų, kitų teisės aktų, ar kitais pagrindais nustatyta tvarka, šie asmenys turi teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti įsipareigojimus, kadangi yra paskirti valstybės atlikti tam tikras funkcijas¹⁶ - iš Europos Sąjungos lėšų suteiktos paramos negražinimo atveju, valstybės institucijos, administruojančios Europos Sąjungos lėšas, paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, ir paskolų, gautų su valstybės garantija, negražinimo atveju – Finansų ministerija ir kt (ĮBĮ 3 str. 4, ĮBĮ 3 str. 6 d.).

Kreditorius pilnateisiu įmonės bankroto proceso dalyviu tampa, kai jo kreditorinį reikalavimą patvirtina bankroto bylą nagrinėjantis teismas (ĮBĮ 21 str. 2 d.). Įsiteisėjus teismo nutarčiai dėl kreditorinio reikalavimo patvirtinimo, kreditorius įgauna visas ĮBĮ ir kitų bankroto procesą reglamentuojančių teisės ir kitų aktų nustatytas teises. Bankroto procese yra

¹⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (Vilnius: Justitia, 2003), 18.

¹⁵ Salvija Kavalnė et al., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga* (Vilnius: Justitia, 2009), 231.

¹⁶ Vilija Mikuckienė, „Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese“, *Jurisprudencija* 77, (69) (2005), 33–40,34.

vadovaujamosi kreditorių lygiateisiškumo principu, pabrėžiant kiekvieno kreditoriaus vienodą svarbą ir eliminuoti kreditorių iš bankroto proceso po kreditorinio reikalavimo patvirtinimo nutarties įsiteisėjimo galima tik CK ir ĮBĮ nustatytais pagrindais (CK 6.128 str., ĮBĮ 26 str. 2 d., ĮBĮ 26 str. 3 d. ir kt.).

Galimi ir kiti atvejai, kuomet kreditorius įgyja jo procesinę padėtį atitinkančias teises ir pareigas dar iki patvirtinant kreditorių finansinius reikalavimus įmonės bankroto byloje.

ĮBĮ 5 str. 1 d. yra numatyta teisė kreditoriui pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei. Pateikęs prašymą kreditorius tampa bylos šalimi – ieškovu, kuri turi visas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 42 str. nurodytas teises ir pareigas.

Lietuvos apeliacinis teismas yra išaiškinęs, jog įmonės, kuriai inicijuojamas bankroto procesas, tikėtinas kreditorius iki bankroto bylos iškėlimo turi teisę įstoti į bylą ir prašyti teismo iškelti atsakovui bankroto bylą. Tokio kreditoriaus procesinė padėtis - bendraieškis, kadangi jo turimas kreditorinis reikalavimas dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei ir bankroto procedūrų pradėjimo, atitinka pradinio ieškovo interesus. Įtraukti tokį kreditorių į bylą trečiuoju asmeniu, pareiškiančiu savarankiškus reikalavimus, nėra pagrindo, nes jo ir pradinio ieškovo teisinis suinteresuotumas bylos baigtimi skiriasi (CPK 46 str.).

Teismas, iki bankroto bylos iškėlimo, gavęs įstatymų numatytus reikalavimus atitinkančią kreditoriaus pareiškimą dėl įstojimo į bylą bendraieškiumi, turi leisti šiam asmeniui prisidėti prie ieškinio. Tuomet šis kreditorius tampa dalyvaujančiu byloje asmeniu ir įgyja visas jo procesinę padėtį atitinkančias procesines teises ir pareigas (ĮBĮ 10 str. 1 d., CPK 2 str., 3 str. 1 d., 5, 6, 17, 37, 41, 42, 334, 338, 305 str.). Toks bendraieškiumi įtrauktas asmuo turi teisę apeliacine tvarka skųsti pirmosios instancijos teismo nutartį dėl bankroto bylos iškėlimo (CPK 305 str.).

Kiti įmonės kreditoriai, kurie neinicijavo bankroto proceso ir neprisidėjo prie ieškovo (ieškovų) reikalavimo iki teismo nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo momento, nelaikomi dalyvaujančiais byloje asmenimis šiame bankroto proceso etape. Tokie kreditoriai turi teisę kreiptis į teismą su prašymu įtraukti juos į bylą trečiaisiais asmenimis, nepareiškiančiais savarankiškų reikalavimų, teisėmis (ĮBĮ 9 str. 5 d.). Šiuos kreditorius įtraukus į bylą trečiaisiais asmenimis, nepareiškiančiais savarankiškų reikalavimų, jie įgyja byloje dalyvaujančio asmens padėtį ir jam priskirtinas procesines teises, tame tarpe ir teisę į apeliaciją (CPK 47 str.)¹⁷.

¹⁷ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1783/2013“, prieiga internete: http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?card_id=465621FD-CDA3-4F1A-A183-FDEABA8B55B1; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-835/2009, prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3815bf58-9723-4dcd-87ff-1bbde010793d>; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1156/2009, prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/216656289745246/2-1156/2009>.

Kreditorius, prieš kreipdamasis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo skolininkui, neturi pareigos mėginti atgauti įsiskolinimą iš įmonės ginčo tvarka. Tačiau bet kuris asmuo, tarp jų ir kreditorius, kreipdamasis į teismą, turi pagrįsti savo reikalavimo teisę į skolininkę, todėl teismui turi būti pateikti kreditoriaus reikalavimo teisę pagrindžiantys įrodymai (sutartys, neapmokėtos sąskaitos ir kt.).

Kreditorius, kuris kreipiasi į teismą dėl bankroto bylos įmonei skolininkei iškelimo, privalo nurodyti, iš kokių santykių yra kilęs ir kuo grindžiamas jo kreditorinis reikalavimas. Jeigu toks kreditoriaus nurodymas nėra aiškiai nepagrįstas, jis yra pakankamas teismui. Tačiau skolininkas bankroto bylos iškelimo stadijoje turi neginčyti šios kreditoriaus reikalavimo teisės. Jeigu skolininkas ginčija kreditoriaus reikalavimo teisę ir pateikia tai patvirtinančius įrodymus, tokiu atveju teismas, nustatęs, kad tarp šalių kilęs ginčas, turi nesvarstyti bankroto bylos kėlimo klausimo, kadangi dėl bankroto bylos iškelimo kreipėsi netinkamas subjektas. Teismas turi pasiūlyti šalims išspręsti jų ginčą individualaus civilinio proceso tvarka.

Kita vertus, jeigu skolininkas kelia aiškiai nepagrįstą, tariamą ginčą dėl kreditoriaus reikalavimo teisės, kurio vienintelis tikslas – išvengti bankroto bylos iškelimo, teismas bankroto bylos iškelimo klausimą turi nagrinėti iš esmės.

Nereikalaujama, kad kreditorius jau pareiškimo dėl bankroto bylos iškelimo nagrinėjimo stadijoje privalėtų neabejotinai įrodyti savo kreditorinio reikalavimo pagrįstumą bei pateikti neginčijamus įmonės skolos buvimo įrodymus.¹⁸

Apibendrinant aukščiau išdėstyta, teigtina, jog bet kuris kreditorius, turi teisę įstoti į bankroto bylą įmonės bankroto bylos iškelimo stadijoje bendraieškiu, arba trečiuoju asmenimi nepareiškiančiu savarankiškų reikalavimų bankroto byloje ir įgyti jo procesinę padėtį atitinkančias teises.

Pagrindinis skiriamasis kreditorių bruožas įmonės bankroto procese – ypatingas ekonominis suinteresuotumas įmonės bankroto proceso eiga ir baigtimi.¹⁹ Šis kreditorių suinteresuotumas išplaukia iš pagrindinio įmonių bankroto instituto tikslo - išsaugoti, fiksuoti, esant galimybei padidinti ir proporcingai paskirstyti esamą nemokaus skolininko turtą kreditoriams²⁰.

Siekiant užtikrinti kreditorių teisėtų lūkesčių įgyvendinimą įmonės bankroto procese, prižiūrint bankroto administratoriui, kreditoriams suteikiama teisė, balsų skaičiumi proporcingai

¹⁸ „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procedūrų pradžią reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos teismų praktikoje apžvalga 2015,“ žiūrėta 2016 03 24, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-pzqBA1qcaEJ:www.lat.lt/download/1056/2015_%25C4%25AEmoni%25C5%25B3%2520bankroto%2520ir%2520restrukt%25C5%25ABrizavimo%2520porced%25C5%25ABr%25C5%25B3%2520prad%25C5%25BEia.docx+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt.

¹⁹ Salvija Kavalnė et al., Bankroto teisė. Pirmoji knyga (Vilnius: Justitia, 2009), 231.

²⁰ *Ibid.*, 14.

turimiems kreditoriniams įsiskolinimams, balsuoti priimant nutarimus svarbiausiais bankroto procese esamais klausimais, teikti pasiūlymų variantus bei įtakoti visą nemokios skolininkės bankroto proceso eigą.

FABĮ 3 str. pateikta kreditoriaus sąvoka, atitinka ĮBĮ pateiktą kreditoriaus sąvoką. Vadovaujantis šia išvada, plačiau kreditoriaus sąvoka fizinio asmens bankroto procese šiame darbe analizuojama nebus.

Atlikus sisteminę bankroto procedūras reglamentuojančių teisės aktų analizę, nustatyta, jog dominuojantys subjektai, vykdant bankroto procesą yra bankroto administratorius ir įmonės, ar fizinio asmens kreditoriai. Kreditoriaus svarbą bankroto procese pabrėžia jo teisių daugetas, kaip antai teisė kreiptis dėl bankroto bylos iškelimo (įmonės bankroto atveju), teisė priimti nutarimus, dalyvaujant kreditorių susirinkimuose, teisė kreiptis dėl bankroto administratoriaus nušalinimo, skųsti procesinius dokumentus ir kita (ĮBĮ 6 str., ĮBĮ 21 str. 2 d. 1 p.; ĮBĮ 21 str. 2 d. 4 p. ir kt.).

Įmonei tapus nemokia ir negalint toliau vykdyti savo įsipareigojimų, vienas iš galimų sprendimų, susijusių su įmonės ateities perspektyva gali tapti įmonės likvidavimas²¹. Šiuo atveju nėra siekiama atkurti įmonės mokumą, o tik iš turimo turto kaip įmanoma labiau patenkinti įmonės skolinius įsipareigojimus kreditoriams. Siekiant užtikrinti skaidrų turimų lėšų bei turto proporcingą paskirstymą, įmonės pagrindinių klausimų sprendimas perleidžiamas kreditorių susirinkimų, ar kreditorių komitetų kompetencijai, taip pabrėžiant kreditorių ir jų interesų svarbą įmonių bankroto procese.

Fiziniam asmeniui tapus nemokiu, bankroto proceso metu, siekiama kaip įmanoma labiau patenkinti įsiskolinimus fizinio asmens bankroto byloje patvirtintiems kreditoriams ir atkurti fizinio asmens mokumą. Šiam tikslui pasiekti yra nustatytas terminas, kuriam suėjus, vadovaujantis FABĮ 29 str. 7 p., išskyrus įstatymuose nustatytas išimtis, plane numatyti ir likę nepatenkinti kreditorių finansiniai reikalavimai yra nurašomi. Fizinių asmenų bankroto proceso metu, kreditoriams taip pat suteikiama teisė balsuojant spręsti svarbiausius bankroto byloje kylančius klausimus (FABĮ 24 str. 2 d.).

Pažymėtina, jog kreditoriaus turimo finansinio reikalavimo prigimtis bei sudėtis, lemia jo kreditorinio reikalavimo tenkinimo, iš bankrutuojančiai įmonei, ar fiziniam asmeniui priklausančio turto ir lėšų, eilę įmonių bankroto procese (ĮBĮ 34 str.; ĮBĮ 35 str.).

²¹ Nacionalinė verslo administratorių asociacija. „Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė. Taikomasis mokslinis tyrimo darbas,“ Vilnius: 2006, 5, <https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjYgLjXmfDLAhUrMJJoKHc5uDd0QFggaMAA&url=http%3A%2F%2Ffinmin.lrv.lt%2Fuploads%2Ffinmin%2Fdocuments%2Ffiles%2F1.doc&usg=AFQjCNFIs74HUZ1PTy-ujbvcYpDC0Tk81A&sig2=chUsJwG1hJlmFCybynTH1A&bvm=bv.118443451,d.bGs>

1.2. Kreditorinių reikalavimų sudėtis, eiliškumas

Įmonės bankroto bylos iškėlimo priežastis – tai negalėjimas vykdyti įsipareigojimų turimiems kreditoriams²². Iškėlus įmonei bankroto bylą, vadovaujantis ĮBĮ 10 str. 7 d. 3 p. įtvirtintomis nuostatomis nutraukiami netesybų ir palūkanų už visas įmonės prievolės, tarp jų už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą, skaičiavimas. Taigi, šio straipsnio nuostatos fiksuoja momentą, jog kreditoriniai reikalavimai bankroto administratoriui turi būti pateikiami apskaičiuoti įmonės bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo dienai. Pažymėtina, kad vadovaujantis ĮBĮ 10 str. 7 d. 3. p. palūkanas ir netesybas teikiant kreditorinį reikalavimą draudžiama skaičiuoti nuo bankroto bylos iškėlimo nutarties įsiteisėjimo dienos tik dėl reikalavimų, atsiradusių iki bankroto bylos iškėlimo.²³ Kasacinis teismas yra suformavęs praktiką dėl netesybų apskaičiavimo tvarkos. Delspinigiai gali būti skaičiuojami už ilgesnį negu 180 dienų laikotarpį tik tuo atveju, jei jų mokėjimas yra numatytas iki prievolės įvykdymo ir jei ieškinio senaties terminas dar nėra praleistas.²⁴

Vadovaujantis ĮBĮ 35 str. 1 d. įtvirtinta kreditorinių reikalavimų tenkinimo tvarka, darytina išvada, jog bankroto procese svarbi ne tik bendra įsiskolinimo suma kreditoriui, bet ir atskiros kreditorinio reikalavimo sudedamosios dalys – pagrindinė skola ir priskaičiuotos palūkanos ir netesybos. Šis įsiskolinimo išskyrimas į dvi dalis svarbus tuo, jog kreditoriniai reikalavimai bankroto procese tenkinami dviem etapais, ir pilnai nepatenkinus visų kreditorių pirmosios įsiskolinimo dalies – pagrindinės skolos, palūkanos ir netesybos negali būti tenkinamos iš įmonei priklausančių lėšų.

Kitas svarbus kreditorinių reikalavimų sudėties analizavimo aspektas yra kreditorinio reikalavimo prigimtis, t.y. koku pagrindu susidarė įmonės įsiskolinimas kreditoriui. Kreditorinio reikalavimo susidarymo pagrindas lemia ir jo tenkinimo eiliškumą įmonės bankroto procese.

Vadovaujantis ĮBĮ 34 str. įtvirtinta kreditorinių reikalavimų tenkinimo tvarka, pažymėtina, kad įmonių bankroto procese, kreditorinio reikalavimo patenkinimo pirmumo atžvilgiu išsiskiria kreditoriai, kurių finansinio reikalavimo įvykdymas yra užtikrintas hipoteka ar (ir) įkeitimu. Jie turi pirmumo teisę į kreditorinio reikalavimo dengimą, lyginant su kitais kreditoriais iš hipoteka ar (ir) įkeitimu užtikrinto turto. Nors įmonių bankroto procese yra vadovaujama lygiateisiškumo principu, ir manytina, kad toks kreditorių išskyrimas ir privilegijų

²² Salvija Kavalnė ir Rimvydas Norkus, *Bankroto teisė. Antroji knyga* (Vilnius: Justitia, 2011), 152.

²³ *Ibid.*, 131.

²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-631/2001; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-367/2006 (cituota iš: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. birželio 6 d. nutarties c.b. Nr. 3K-3-307/2014, prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=866bf4b9-5a1d-4756-a4e0-d06311089f20>).

suteikimas galėtų pažeisti šį principą, tačiau pažymėtina, kad kreditorių lygiateisiškumo principas negali būti painiojamas su faktine kreditorių lygybe. Lygiateisiškumo principas bankroto procese siejamas su galimybėmis siekti, kad jų finansinis reikalavimas būtų patenkintas, su galimybėmis įrodinėti savo reikalavimo pagrįstumą, ginčyti kitų kreditorių finansinius reikalavimus, taip pat dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir savo kreditorinio dydžio sumą atitinkančių balsavimo procentu spręsti su bankrutuojančios įmonės valdymu susijusius klausimus.²⁵ Taigi, hipotekos kreditoriui ar (ir) įkaito turėtojui suteikta pirmumo teisė patenkinti savo finansinį reikalavimą iš parduoto turto, kuris buvo įkeistas, ir (ar) užtikrintas hipoteka nepažeidžia lygiateisiškumo principo bankroto proceso metu. Paminėtina, kad prieš paskirstant lėšas, gautas už parduotą įkeistą, ir (ar) hipoteka užtikrintą turtą, pirmiausia proporcingai, atsižvelgiant į tai, kokią bankrutuojančiai įmonei priklausančio turto dalį užima įkeistas, ir (ar) hipoteka užtikrintas turtas, apskaičiuojama lėšų suma tenkanti bankroto administravimo išlaidų sąmatai ir bankroto administratoriaus atlyginimui apmokėti (ĮBĮ 33 str. 6 d.).

Vadovaujantis ĮBĮ 35 str. įtvirtinta kreditorinių reikalavimų tenkinimo tvarka, įmonės kreditoriai, kurių reikalavimai nėra užtikrinti daiktine prievolių įvykdymo užtikrinimo teise į konkretų įmonei priklausančią turtą, pagal kreditorinio reikalavimo susidarymo pagrindą ir tenkinimo eiliškumą skirstomi šiais etapais:

- Pirmąją eile tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais; reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe; fizinių ir juridinių asmenų reikalavimai apmokėti už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją.

- Antrąją eile tenkinami reikalavimai dėl mokesčių ir kitų įmokų į biudžetą ir dėl privalomojo valstybinio socialinio draudimo bei privalomojo sveikatos draudimo įmokų; dėl paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, ir paskolų, gautų su valstybės ar garantijų institucijos, už kurios įsipareigojimų vykdymą garantuoja valstybė, garantija; dėl paramos, suteiktos iš Europos Sąjungos lėšų ir valstybės biudžeto lėšų.

- Trečiąją eile tenkinami visi likusieji kreditorių reikalavimai.

Iš ĮBĮ nustatyto kreditorinių reikalavimų tenkinimo eiliškumo matyti, kad įstatymo leidėjas privilegijas suteikia kreditoriams, kurių reikalavimai yra užtikrinti daiktine prievolių įvykdymo užtikrinimo teise į konkretų įmonei priklausančią turtą, su darbo santykiais, ar profesine liga ar sužalojimu darbe susiję kreditoriniai reikalavimai, kreditoriai reikalavimai apmokėti už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją. Taigi įstatymo leidėjas nustatė, kad hipotekos kreditoriui ar (ir) įkaito turėtojui, privilegija suteikiama tik į tas lėšas, kurios gautos už parduotą turtą, kuris

²⁵ Salvija Kavalnė et al., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga* (Vilnius: Justitia, 2009), 127.

buvo įkeistas, ir (ar) užtikrintas hipoteka prieš kitus kreditorius, tačiau ne prieš bankroto administravimo išlaidų ir bankroto administratoriaus atlyginimo padengimą. Jeigu hipotekos kreditoriaus ar (ir) įkaito turėtojo kreditorinis reikalavimas nėra pilnai patenkintas perėmus įkeistą turtą, ar gavus už jį lėšas, hipotekos pabaiga neatima iš kreditoriaus teisės mėginti atgauti visą įsiskolinimą, taigi jis tampa trečios eilės kreditoriumi likusia nepatenkinta kreditorinio reikalavimo dalimi.²⁶

Pirmos eilės kreditoriams įstatymo leidėjas suteikė ne tik prioritetą kreditorinių reikalavimų tenkinimo atžvilgiu, bet ir valstybės institucijų, atsakingų už šios grupės socialinę apsaugą, garantą (ĮBĮ 35 str. 2 d.; ĮBĮ 35 str. 6 d.).

Valstybei įmonių bankroto procese suteikta privilegija tik kitų kreditorių atžvilgiu, kurie tenkinami trečiaja eile. Šis valstybei suteikiamas prioritetas aiškintinas viešojo intereso kontekste, kadangi bankroto bylos iškėlimas sukelia padarinių ir nacionaliniam biudžetui bei Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui, kurie yra skirti visuomenės poreikiams tenkinti.²⁷

Fizinių asmenų bankroto procese kreditorių finansinius reikalavimus bankroto byla nagrinėjantis teismas tvirtina tos pačios sudėties kaip ir įmonių bankroto procese. Pagrindinė skola ir palūkanos su netesybomis išskirstomos į du kreditorinio reikalavimo tenkinimo etapus (FABĮ 29 str. 2 d.).

Pažymėtina, jog fizinių asmenų bankroto procese kreditoriniai reikalavimai skirstomi į dvi eiles bei papildomai atskirai išskiriami kreditoriai, kurių reikalavimai užtikrinti įkeitimu ir (ar) hipoteka (FABĮ 29 str.).

Pirmos eilės kreditoriais fizinių asmenų bankroto bylose priskirtini darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais (įskaitant gyventojų pajamų mokesčių, valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokas), reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, ar mirties, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe ir piniginės lėšos vaikui (įvaikiui) išlaikyti (alimentai) (FABĮ 29 str. 3 d.).

Priešingai negu įmonių bankroto procese, fizinių asmenų bankroto procese, įstatymų leidėjas nebesuteikia privilegijų valstybei prieš kitus kreditorius, išskyrus FABĮ 29 str. 3 d. nurodytus kreditorius. Mokesčių nemokėjimo atveju valstybei atstovaujančios institucijos, kurios yra įpareigos juos surinkti, iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų suteiktų paskolų ir su valstybės garantija gautų paskolų negražinimo atveju – valstybei atstovaujančios institucijos, iš Europos Sąjungos lėšų suteiktos paramos negražinimo atveju – Europos Sąjungos lėšas administruojančios

²⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Ketvirtoji knyga. Daiktinė teisė. XI skyrius, Hipoteka (Vilnius: Justitia, 2013),114.

²⁷ Salvija Kavalnė et al., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga* (Vilnius: Justitia, 2009),127.

valstybei atstovaujančios institucijos kartu su kitais kreditoriais, kurių kreditoriniai reikalavimai nėra užtikrinti hipoteka ar (ir) įkeitimu priskirtini antros eilės kreditoriams (FABI 29 str. 4 d.).

2. KREDITORIŲ TEISIŲ ĮGYVENDINIMAS TEISMINIAME ĮMONIŲ BANKROTO PROCESĖ

Antrasis magistro baigiamojo darbo skyrius skirtas kreditorių teisių įgyvendinimo teisminiame įmonių bankroto procese analizei. Kreditorių teisių įgyvendinimas analizuojamas dviejuose bankroto proceso etapuose – nuo bankroto bylos iškėlimo iki paskelbiant įmonę bankrutavusia, bei nuo įmonės paskelbimo bankrutavusia iki jos veiklos pripažinimo pasibaigusia. Šis skirstymas svarbus tuo, kad įmonės paskelbimas bankrutavusia bankroto procese reiškia, jog įmonė nebegalės toliau vykdyti ūkinės – komercinės veiklos, taip pat negalimas įmonės mokumo atkūrimas (išnyksta kreditorių teisė sudaryti taikos sutartį su skolininku) (ĮBĮ 30 str. 3 d.; ĮBĮ 28 str. 4 d.). Taip pat pažymėtina, jog įmonės paskelbimas bankrutavusia, įgalina bankroto administratorių pradėti vykdyti įmonei nuosavybės teise priklausančio turto realizavimą, kas turi didelę reikšmę kreditorinių reikalavimų tenkinimui pradėti (ĮBĮ 31 str. 2 d.).

2.1. Kreditorių teisės bankroto bylos iškėlimo stadijoje ir jų įgyvendinimas

2.1.1. Teisė pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo

ĮBĮ 5 str. įstatymų leidėjas pateikia subjektų sąrašą, kurie gali kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo. Pažymėtina, jog šis sąrašas nėra baigtinis. Pasak doc. dr. Rimvydo Norkaus, bylų, kylančių iš bankroto teisinių santykių, nagrinėjimas atitinka viešojo intereso kriterijus.²⁸ Taigi, siekiant apginti viešąjį interesą (pvz. kai kreditoriai nepilnamečiai, ar kitaip pažeidžiama socialinė grupė) kreipimosi į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo teisė suteiktina ir prokurorui.²⁹

Kreditorius, keliantis įmonei bankroto bylą, pagal santykį su skolininku, priskiriamas bankroto bylą keliančiu išorės subjektu, pagal bankroto inicijavimo pobūdį priskiriamas prie turinčių teisę, bet ne privalančių, inicijuoti bankroto bylą skolininkui, subjektų.³⁰ Paminėtina, kad darbuotojai, turintys reikalavimo teisę į įmonę, priskirtini išorės subjektams, kadangi vidaus subjektais laikytini tik įmonės savininkas, administracijos vadovas ir likvidatorius.³¹

Teisė išorės kreditoriui pateikti pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo atsiranda įvykdžius šiuos ĮBĮ nustatytus reikalavimus:

²⁸ Salvija Kavalnė et al., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga* (Vilnius: Justitia, 2009), 23.

²⁹ Salvija Kavalnė ir Rimvydas Norkus, *Bankroto teisė. Antroji knyga* (Vilnius: Justitia, 2011), 17.

³⁰ *Ibid.*, p. 17-18.

³¹ *Ibid.*, p. 18.

1) Kai kreditorius nebuvo pateikęs vykdomojo dokumento dėl skolos išieškojimo vykdymui:

a) Kreditorius apie savo ketinimą kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo pranešė įmonei raštu registruotu laišku arba per kurjerį ar antstolį. Nepavykus pranešti vienu iš nurodytų būdų, kreditorius pranešimą turi išsiųsti įmonės, kuriai keltina bankroto byla, buveinės adresu;

b) Pranešime nurodė įmonės neįvykdytus įsipareigojimus ir suteikė skolininkui ne trumpesnę nei 30 dienų terminą įsiskolinimams padengti nuo pranešimo įteikimo dienos (pranešimas laikytinas įteiktu praėjus penkioms dienoms nuo jo išsiuntimo).

2) Kai kreditorius buvo pateikęs vykdomąjį dokumentą dėl skolos išieškojimo vykdymui:

a) Įmonei neturint turto ar pajamų, iš kurių galėjo būti išieškomos skolos, ir dėl šios priežasties antstoliui grąžinus kreditoriui vykdomuosius dokumentus, kreditorius turi teisę kreiptis į teismą per vieną mėnesį nuo vykdomųjų dokumentų grąžinimo dienos (ĮBĮ 6 str.).

Įspėjimas skolininkui – tai siekis išspręsti ginčą ne teismo tvarka, nekeliant bankroto bylos, todėl kreditoriaus kreipimasis į teismą dėl bankroto bylos iniciavimo traktuotinas kaip *ultima ratio* gynybos priemonė, kai panaudoti visi būdai kreditoriaus teisėms apginti, ir šie nedavė teigiamo rezultato, kadangi bankroto bylos iškėlimas siejamas su neigiamais teisiniais padariniais skolininkui.³²

Pažymėtina, jog kai dėl bankroto bylos iškėlimo į teismą kreipiasi išorės subjektas, jam taikomi ne tokie griežti priedų prie pareiškimo pridėjimo reikalavimai, kaip vidaus subjektui. Tai kyla iš objektyvių priežasčių, kadangi kreditorius neturi galimybės pateikti skolininkės apskaitos dokumentų teismui. Kreditorius prie pareiškimo privalo pridėti tik pretenzijos kopiją, kuri buvo siųsta skolininkui su raginimu sumokėti skolą ir informavimu apie ketinimą inicijuoti bankroto bylą, jos išsiuntimą patvirtinančio dokumento kopija, bei įrodymai, jog kreditorius išsiuntė pareiškimo ir jo priedų nuorašus įmonės vadovui.³³

Paminėtina, jog kreditorius gali inicijuoti ne tik pagrindinės bankroto bylos iškėlimą, bet ir šalutinės. Šalutinės bankroto bylos gali būti keliamos tik dėl toje valstybėje esančio skolininko turto.³⁴ Vadovaujantis Vilniaus apygardos teismo „Pranešimai ir publikacijos“ patalpinta informacija, Lietuvoje yra iškelta vienintelė šalutinė bankroto byla. Šalutinės bankroto bylos

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2010 (cituota iš: Viešojo įstaiga Socialinių mokslų kolegija, Vladislovas Vitkevičius, *Bankroto administravimas. Mokomoji medžiaga su praktinėmis užduotimis* (Vilnius, 2011), http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2011_Bakroto_administravimas.pdf.

³³ *Ibid.*

³⁴ Tarybos 2000 m. gegužės 29 d. reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų. [2000] OL L 160/1.

iškėlimas suteikia kreditoriams galimybę ginti savo teisėtus interesus pagal šalyje galiojančią teisę ir nesikreipti į užsienio teismus, taip patiriant didesnes išlaidas.³⁵

2015 m. sausio 1 d. įsiteisėjusia ĮBĮ redakcija³⁶ padaryti pakeitimai teismo įmonės bankroto reguliavime. Esminis kreditorių teisių pasikeitimas įvestas bankroto administratoriaus atrankos požiūriu. Nuo 2015 m. sausio 1 d. bankroto administratoriai parenkami atsitiktinai, naudojant kompiuterinę bankroto administratorių atrankos programą, kuri suskurta vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintomis bankroto administratorių atrankos taisyklėmis³⁷. Iki tol galiojusios ĮBĮ redakcijos 11 str. 2 d. nurodyta, jog asmuo teikdamas teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, gali pasiūlyti administratoriaus kandidatūrą. Taip pat nurodyta, jog administratoriaus kandidatūrą gali pasiūlyti ir kiti ĮBĮ 5 str. 1 d. nurodyti asmenys, tame tarpe ir kreditorius.

2015 m. sausio 1 d. įsiteisėjus naujai įstatymo redakcijai, panaikinama teisė kreditoriams, ir kitiems administratoriaus kandidatūrą galėjusiems teikti asmenims, siūlyti administratoriaus kandidatūrą teismui.

Bankroto administratorių nuo ĮBĮ 2015 m. sausio 1 d. redakcijos įsigaliojimo kaip ir anksčiau skiria teismas, tačiau vadovaudamasis automatine bankroto administratorių atrankos sistema (ĮBĮ 10 str. 4 d. 1 p.).

Pagrindinės bankroto administratorių paskyrimo tvarkos pakeitimo priežastys nurodytos kaip – bankroto administratorių atrankos ir skyrimo neskaidrumas, palanki terpė korupcijai, kas lemia pasitikėjimo teismais mažėjimą.³⁸

2.2. Kreditorių teisės ir jų įgyvendinimas nuo bankroto bylos iškėlimo iki nutarties pripažinti įmonės veiklą pasibaigusia įsiteisėjimo

Šis įmonės bankroto proceso etapas yra svarbiausias įgyvendinant įmonės kreditorių teises. Šiame etape jis dalyvauja svarbiausių sprendimų priėmimo, prižiūri, ar tinkamai vykdomi nutarimai ir kt.

³⁵ Vilniaus apygardos teismas, „Pranešimai ir publikacijos“, žiūrėta 2016 02 23, http://www.vat.lt/lt/vilniaus-apygardos-teismas/naujienos_208/archive/beprecedentis-atvejis-pirmakart-kvdx/p60.html.

³⁶ „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas“, *Valstybės žinios* 36, 1725 (2013).

³⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. liepos 9 d. nutarimas „Dėl bankroto administratorių atrankos taisyklių patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 10141 (2014).

³⁸ 2012 m. rugsėjo 11 d. pranešimas VIR, žiūrėta 2016 03 07, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_d=128287&p_k=1.

2.2.1. Teisė pareikšti kreditorinį reikalavimą. Kreditorinio reikalavimo tvirtinimas ir tenkinimas

Iškėlus įmonei bankroto bylą, teisę pateikti savo kreditorinį reikalavimą turi bet kuris kreditorius, tiek valstybinė institucija, tiek privatus asmuo, ar juridinis subjektas, kurio gyvenamoji, nuolatinė gyvenamoji, ar registruotos buveinės vieta, yra net ir ne toje valstybėje narėje, kurioje iškelta bankroto byla.³⁹ Taigi, kliūčių pateikti kreditorinį reikalavimą Europos Sąjungos valstybių narių fiziniams, juridiniams asmenims, ar valstybinėms institucijoms, nėra.

Teismas, bankroto bylos iškėlimo nutarties rezoliucinėje dalyje nurodo terminą, per kurį kreditoriai privalo pateikti savo kreditorinį reikalavimą įmonės bankroto administratoriui (ĮBĮ 10 str. 4 d. 5 p.). ĮBĮ 10 str. 4 d. 5 p. teismui pateikiamas įpareigojimas nustatyti ne ilgesnį kaip 45 dienų kreditorinių reikalavimų, atsiradusių iki bankroto bylos iškėlimo nutarties įsiteisėjimo dienos, pateikimo bankroto administratoriui terminą.

Kreditorius savo finansinį reikalavimą bankroto administratoriui pateikia kaip laisvos formos prašymą, nurodydamas įsiskolinimo dydį, bei išskirstydamas jį į du etapus, vadovaujantis ĮBĮ 35 str. 1 d. Taip pat, turi būti nurodyta, ar kreditorinis reikalavimas yra užtikrintas hipoteka ar (ir) įkeitimu. Prie kreditorinio reikalavimo privalo būti pridėti reikalavimą pagrindžiantys dokumentai, kuriuos bankroto administratorius sutikrina su įmonės apskaitos dokumentais (ĮBĮ 21 str. 1 d.; ĮBĮ 11 str. 5 d. 10 p.). Pridedami dokumentai privalo būti tinkamai patvirtinti. Labai svarbu, teikiant kreditorinį reikalavimą, yra tinkamas asmens įgaliojimas. Jeigu asmuo nepateikia savo įgaliojimo atstovauti, juridinį, ar fizinį asmenį, toks kreditorinis reikalavimas gali būti atmestas (šis reikalavimas negalioja, kai finansinį reikalavimą teikia pats fizinis asmuo). Ši praktika taikoma ne tik Lietuvoje, bet ir kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse. Prancūzijoje, netinkamas atstovavimas kreditorinį reikalavimą savaime paverčia negaliojančiu.⁴⁰ Vadovaujantis 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 42 str. 2 d., kreditorinis reikalavimas gali būti pateikiamas valstybine, arba viena iš valstybinių kalbų. Jeigu kreditorius finansinį reikalavimą pateikia ne bankroto bylos iškėlimo vietos valstybine kalba, dokumento pavadinimą turi nurodyti tos šalies valstybine kalba „Kreditorinis reikalavimas“. Toje pačioje straipsnio dalyje nurodyta, jog iš kreditoriaus gali būti pareikalauta vertimo. Ši nuostata sietina su bankroto ekonomiško principu, siekiant bankrutuojančią įmonę apsaugoti nuo papildomų išlaidų.

³⁹ Tarybos 2000 m. gegužės 29 d. Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų. [2000] OL L160/1.

⁴⁰ Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008, žiūrėta 2016 03 12, <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>.

Pažymėtina, jog bankroto bylą nagrinėjantis teismas kreditoriaus pareikštą reikalavimą tvirtina tik tuomet, jeigu iš byloje esančių duomenų gali daryti išvadą, kad toks reikalavimas yra pagrįstas įrodymais, kurių nepaneigia kiti įrodymai.⁴¹ Taigi šiuo atveju, kreditoriaus teisės dėl kreditorinio reikalavimo patvirtinimo įgyvendinimui svarbus yra Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas (toliau – BAI), kuris nustato už buhalterinės apskaitos vedimą įmonėse atsakingus subjektus.⁴² Už įstatymų numatyta tvarka įmonės apskaitos organizavimą ir įmonės apskaitos dokumentų ir registrų išsaugojimą, BAI 21 str. nustatyta tvarka atsako įmonės vadovas. Taigi įmonės vadovui piktybiškai neperduodant įmonės apskaitos dokumentų bankroto administratoriui yra apsunkinamas kreditorinių reikalavimų pagrįstumo fakto patikrinimas. Atsižvelgiant į tai, įstatymų leidėjas kaip represinę priemonę ĮBĮ 10 str. 7 d. 1 p. įtvirtino baudą, kuri gali būti skiriama buvusiam įmonės vadovui už turto ir apskaitos dokumentų per nustatytą laikotarpį neperdavimą bankroto administratoriui.

Bankroto administratorius, po kreditorinių reikalavimų pateikimo termino pabaigos, per vieno mėnesio laikotarpį, sutikrina kreditorinius reikalavimus su įmonės apskaitos duomenimis, sudaro kreditorių ir jų finansinių reikalavimų sąrašą ir pateikia jį bankroto bylą nagrinėjančiam teismui tvirtinti. Šį terminą teismas gali pratęsti vadovaudamasis bankroto administratoriaus prašymu. Teismas įvertinęs bankroto administratoriaus pateiktas priežastis nutartimi pratęsia, arba atsisako pratęsti numatytą terminą (ĮBĮ 11 str. 5 d. 10 p.). Paminėtinos tokios priežastys, kaip didelė kreditorių apimtis, nepilnai perduoti dokumentai ir kt.

Paminėtinas atvejis kuomet kreditoriui nereikia teikti prašymo bankroto administratoriui dėl kreditorinio reikalavimo patvirtinimo. Šį atvejį numato ĮBĮ 18 str. 1 d. Antstolis privalo perduoti bankroto administratoriui vykdomuosius dokumentus, kurie buvo pateikti vykdymui iki bankroto bylos iškėlimo, o bankroto administratoriaus įgaliotas asmuo kreditorinį reikalavimą įtraukia į kreditorių sąrašą neišieškota sumos dalimi ir tenkina ĮBĮ nustatyta kreditorinių reikalavimų tenkinimo tvarka. Lietuvos Aukščiausiojo teismo (toliau – LAT) Civilinių bylų kolegija 2014 m. vasario 21 d. nutartimi yra išaiškinusi aukščiau paminėtą ĮBĮ įtvirtintą nuostatą. Vadovaujantis LAT išaiškinimu, kreditoriai, kurie yra pateikę vykdomuosius dokumentus antstoliui, jog būtų vykdomas išieškojimas iš skolininko, jau yra išreiškę savo valią, kad jų finansinis reikalavimas būtų patenkintas. Vadovaujantis išreikštos valios faktu, kreditorinis reikalavimas tvirtintinas be pakartotinio valios išreiškimo bankroto byloje. Be to, išieškotojas perdavęs vykdomąjį dokumentą antstoliui vykdyti, įgyja teisėtą lūkestį, jog bus tinkamai įvykdytos

⁴¹ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. rugsėjo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2208/2011,“ prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-formacija/metodine18.pdf>.

⁴² „Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas,“ *Valstybės žinios*, 99, 3515 (2001).

įstatyme nustatytos pareigos ir įmonės bankroto atveju, vykdomasis dokumentas bus perkeltas į bankroto bylą.⁴³

Paminėtina, jog bankroto administravimo bylose yra susiformavusi praktika, jog bankroto administratorius pirmos eilės kreditorius į kreditorių sąrašą dažnai įtraukia šiems neteikiant kreditorinio reikalavimo, jeigu iš apskaitos duomenų aiškiai matyti finansinio reikalavimo dydis. Ši praktika susiformavo dėl priežasties, jog esant įmonėje darbuotojų iki iškeliant bankroto bylą, jie atleidžiami jau po bankroto bylos iškėlimo ir dalis jų atlyginimo yra apskaičiuojama bankroto administratoriaus pavedimu (ĮBĮ 19 str. 1 d.).

Pažymėtina, kad nors teismas ir nustato kreditorinių reikalavimų pateikimo terminą, tačiau kreditoriniai reikalavimai ir jų sąrašas gali būti tikslinami iki nutarties nutraukti bankroto bylą arba sprendimo dėl įmonės veiklos pripažinimo pasibaigusia (ĮBĮ 26 str. 1 d.). Tačiau pažymėtina, kad įmonės veiklos pabaiga tai nėra teismo sprendimo dėl veiklos pripažinimo pasibaigusia priėmimo diena. Teisinius padarinius sukelia tik įsiteisėjęs sprendimas dėl įmonės veiklos pripažinimo pasibaigusia, taigi kreditorių finansiniai reikalavimai, atsiradę iki bankroto bylos iškėlimo dienos, tvirtintini, ar tikslintini iki teismo sprendimo dėl įmonės veiklos pripažinimo pasibaigusia įsiteisėjimo dienos⁴⁴, ar nutarties nutraukti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos.

ĮBĮ 10 str. 9 d. yra įtvirtinta nuostata, jog kreditorius praleidęs teismo nustatytą terminą kreditoriniam reikalavimui pateikti ir išreiškia valią, jog jo finansinis reikalavimas būtų patvirtintas po termino, turi teismui pateikti svarias priežastis, kodėl kreditorius praleido nustatytą terminą. Tačiau praktikoje kreditoriniai reikalavimai po termino tvirtintini ir nenurodžius teismui svarių priežasčių. Manytina, jog taip yra dėl viešojo intereso svarbos bankroto bylose.

Bankroto administratorius, nustatęs, jog finansinis reikalavimas yra nepagrįstas, arba neteisingai apskaičiuotas, turi teisę jį ginčyti teisme (ĮBĮ 11 str. 5 d. 10 p.) Bankroto administratoriaus ginčijamų kreditorinių reikalavimų tvirtinimo klausimą teismas sprendžia žodinio proceso tvarka, pranešęs administratoriui ir asmenims, kurių reikalavimai yra ginčijami (ĮBĮ 26 str. 5 d.).

Kreditorinio reikalavimo dydis svarbus ne tik pačiam kreditoriui, bet ir visiems kitiems kreditoriams, kadangi kreditoriaus finansinis reikalavimas įtakoja bendrą sumą bei proporcijas, kuriomis bus tenkinami visų kreditorių finansiniai reikalavimai.⁴⁵ Atsižvelgiant į tai, kreditorinio reikalavimo pagrįstumas yra tikrinamas dviem etapais. Pirminį etapą, sutikrindamas su įmonės

⁴³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-50/2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6f82ef8f-3975-4d5e-ab20-85bc8957fdbe>.

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2348/2011,“ prieiga internete: http://www.adminbiuras.lt/teismu-praktika/case_1441.

turimais apskaitos dokumentais vykdo bankroto administratorius, antrąjį etapą – bankroto bylą nagrinėjantis teismas, kuriam administratorius pateikia sudarytą kreditorių ir jų finansinių reikalavimų sąrašą. Taigi bankroto bylose, vėl gi pabrėžiant viešojo intereso svarbą, tvirtindamas kreditorinius reikalavimus, teismas turi būti aktyvus ir pritrūkus duomenų, iš kurių būtų galima nustatyti kreditorinio reikalavimo pagrįstumą, teismas turi rinkti įrodymus ir nustatyti kitas finansinio reikalavimo patvirtinimui reikšmingas aplinkybes.⁴⁶

Teismui patvirtinus kreditorių ir jų finansinių reikalavimų sąrašą, įmonės patvirtinti kreditoriai įgyja ĮBĮ nustatytas teises (ĮBĮ 21 str.).

Pabrėžtina, jog bankroto byloje kreditorius savo finansinio reikalavimo gali atsisakyti, perleisti jį naujam kreditoriui, taip pat kreditorius iš įmonės finansinių reikalavimų sąrašo gali būti išbrauktas prievolei pasibaigus tinkamu jos įvykdymu, arba kreditorius yra juridinis asmuo ir jis likviduojamas (ĮBĮ 26 str. 1-2 d.; CK 6.123 str.; CK 6.128 str. 3 d.).⁴⁷

Kreditoriaus ekonominis suinteresuotumas – tai kreditoriaus asmeninis siekis, kad jo finansinis reikalavimas bankroto byloje būtų patenkintas kaip įmanoma didesne apimtimi. Taigi siekiant įgyvendinti kreditoriaus teisę atgauti skolą, labai svarbus yra administratoriaus vaidmuo, stengiantis kaip kuo daugiau sukaupti lėšų už parduotą turtą, kaip įmanoma efektyviau išieškoti įsiskolinimus iš debitorių, vadovautis ekonomiškumo principu vykdant bankroto administravimo procedūras.

Hipotekos ar (ir) įkaito turėtojo kreditorinis reikalavimas tenkinamas pirmiausia iš hipoteka ar (ir) įkeitimu užtikrinto turto (ĮBĮ 34 str.). Tai aiškintina hipotekai ir įkeitimui būdingais sekimo paskui daiktą ir pirmumo prieš kitus kreditorius požymiais. Hipoteka, kaip ir įkeitimas išlieka ir skolininko bankroto atveju.⁴⁸ Turtas, iš kurio tenkinami įkaito turėtojo ar (ir) hipotekos kreditoriaus finansiniai reikalavimai, realizuojamas ĮBĮ nustatyta tvarka ir terminais (ĮBĮ 33 str.).

Hipotekos kreditoriui ar (ir) įkaito turėtojui, ĮBĮ suteikia ne tik teisę, priimti pinigine išraiška finansinio reikalavimo dengimą, tačiau jam paliekama teisė ir priimti įkeistą, ar (ir) hipoteka užtikrintą turtą natūra. Abiem atvejais, hipotekos ar (ir) įkaito kreditorius privalo sumokėti bankroto administratoriui tenkančią administravimo išlaidų dalį, apskaičiuojant proporcingai nuo viso įmonei priklausančio turto (ĮBĮ 33 str. 6 d.). Kaip jau minėta šiame baigiamajame darbe anksčiau, įkaito turėtojo ar (ir) hipotekos kreditoriaus finansinio reikalavimo padengimas iš įmonei priklausančio įkeisto ar (ir) hipoteka užtikrinto turto ne pilna apimtimi,

⁴⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2348/2011,“ prieiga internete: http://www.adminbiuras.lt/teismu-praktika/case_1441.

⁴⁷ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas,“ *Valstybės Žinios* 74, 2262 (2000).

⁴⁸ *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Ketvirtoji knyga. Daiktinė teisė. XI skyrius, Hipoteka* (Vilnius: Justitia, 2013), 16.

neatima teisės, jog po hipotekos pabaigos, finansinis reikalavimas bendra tvarka būtų patenkintas pilnai.⁴⁹

Pirmos eilės kreditorių finansinių reikalavimų tenkinime svarbų vaidmenį vaidina Garantinis fondas, Žemės ūkio ministerija ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinis skyrius. Tai bent dalinį kreditorinių reikalavimų atgavimą pirmos eilės kreditoriams garantuojančios institucijos. Paminėtina, jog Lietuvos Respublikos garantinio fondo įstatyme (toliau – GFĮ) nustatyta tvarka, garantinis fondas neskiria lėšų buvusių darbuotojų, kurie patys, ar su sutuoktiniu vieneri metai iki bankroto bylos iškėlimo turėjo daugiau kaip 50 procentų įmonės akcijų, kreditorinių reikalavimų tenkinimui (GFĮ 6 str. 5 d. 1 p.).⁵⁰

Kreditoriniai reikalavimai šių institucijų tenkinami pagal išmokas reglamentuojančiuose įstatymuose numatytas taisykles. Patenkinus kreditorinį reikalavimą, šios institucijos įgauna atgręžtinio reikalavimo teisę į įmone ĮBĮ nustatyta tvarka. Kreditorinio reikalavimo dengimui lėšų skyrusi institucija, kreditoriui išmokėtų lėšų suma tampa įmonės, kurios kreditoriams išmokėta, antros eilės kreditoriumi. Pirmos eilės kreditoriaus reikalavimas taip pat tikslintinas jį sumažinant išmokėta lėšų suma (ĮBĮ 35 str. 5 d.; ĮBĮ 35 str. 7 d). Paminėtina, jog išmokėjus pirmos eilės kreditoriui – buvusiam įmonės darbuotojui, tiek Garantinio fondo, tiek įmonei priklausančias lėšas, Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos teiktina Gyventojų pajamų mokesčio nuo A klasės pajamų deklaracija, kurioje tarp kitų duomenų nurodoma ir kreditorinio reikalavimo papildoma suma, kuria tikslintinas, arba tvirtintinas šio kreditoriaus finansinis reikalavimas įmonės bankroto byloje (Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 24 str.).⁵¹

Likusi nepadengta pirmos eilės kreditorių finansinių reikalavimų dalis tenkintina ĮBĮ 35 str. nustatyta tvarka.

Pilnai patenkinus pirmos eilės pirmojo etapo kreditorinius reikalavimus ir likus įmonėje lėšų, tenkinami antros eilės pirmo etapo finansiniai reikalavimai. Jeigu užteko pilnai patenkinti antros eilės finansinių reikalavimų pirmąjį etapą, tenkinami trečios eilės pirmo etapo finansiniai reikalavimai. Ir tik patenkinus visus kreditorių finansinių reikalavimų pirmus etapus, galimas antrojo etapo finansinių reikalavimų tenkinimas (ĮBĮ 35 str.)

Didelę reikšmę kreditorinių reikalavimų tenkinimo įmonės pajėgume turi įmonės bankroto savalaikiškumas. Laiku neiškėlus bankroto bylos, kuomet įmonė ilgą laiką dirba nuostolingai, arba išvis nebevykdo veiklos kreditoriai patiria realią žalą, kuri turi būti atlyginta. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog sprendžiant dėl kreditoriams padarytos žalos, atsakomybės

⁴⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Ketvirtoji knyga. Daiktinė teisė. XI skyrius, Hipoteka (Vilnius: Justitia, 2013), 114.

⁵⁰ „Lietuvos Respublikos garantinio fondo įstatymas“, *Valstybės žinios* 82, 2478 (2000).

⁵¹ „Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas“, *Valstybės žinios* 73, 3085 (2002).

už pavėluotą kreipimąsi dėl bankroto bylos iškelimo atveju įmonei, kreditoriams padaryta žala laikytinas bendras esamas įmonės skolų dydis, kurio įmonė bankroto procese negali padengti.⁵² Kreditorių patiriama žala yra išvestinė iš bankrutuojančios įmonės patirtos žalos.⁵³ Nustatant atsakingo asmens atsakomybės klausimą, svarbus priežastinis ryšys tarp nepadengtos kreditorių reikalavimų sumos dalies ir pareigos inicijuoti bankroto bylą.⁵⁴

Nustačius, jog dėl įmonės ne savalaikio bankroto kalti ne vienas, o keli skirtingų laikotarpių vadovai, jie atsako individualiai nustatant kiekvieno iš jų civilinės atsakomybės sąlygų visetą, padarytą žalos dydį dėl laiku neiškelto bankroto bylos skaičiuojant kiekvieno vadovavimo laikotarpiui atskirai.⁵⁵

Reziumuojant teigtina, jog siekiant padidinti kreditorių reikalavimų padengimo apimtį, bankroto administratorius kiekvienoje bankroto byloje turėtų įvertinti, ar bankrotas savalaikis, ar buvęs įmonės vadovas/vadovai dėl ne laiku iškelto bankroto nepadarė žalos įmonei ir iš jos kylančios išvestinės žalos kreditoriams. Nustačius ne savalaikio bankroto požymius, bankroto administratorius kreiptųsi kas kartą į teismą, mėgindamas įmonės vardu prisiteisti padarytos žalos atlyginimą. Imantis šių priemonių, padidėtų tikimybė, jog kreditorių reikalavimai būtų tenkinami didesne apimtimi. Tačiau praktikoje pastebėtina, jog bankroto administratoriai, retai kada savo iniciatyva įvertina šią žalą. Pagrindinis dėmesys skiriamas kreditorių interesus pažeidžiančių sandorių ginčijimui.

Taip pat paminėtini atvejai, kuomet įmonės darbuotojų tvirtintini kreditoriniai reikalavimai pažeidžia kitų kreditorių teisėtus lūkesčius ir interesus bankroto byloje. Bankroto administratorius teikdamas tvirtinti buvusių įmonės darbuotojų finansinius reikalavimus teismui, privalo įvertinti įmonės veiklos vykdymo nutraukimo momentą. Praktikoje pasitaiko atvejų, kuomet su darbuotojais įmonės vadovas nenutraukia darbo sutarčių įstatymų nustatyta tvarka, nors darbuotojai realių darbo funkcijų nebevykdo. Iškelus įmonei bankroto bylą, kreditorinis reikalavimas skaičiuojamas visa nesumokėta darbo užmokesčio apimtimi, taigi šiuo atveju, darbuotojo finansinis reikalavimas turėtų būti ginčijamas.

⁵² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. Nr. 3K-3-130/2011“; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-19/2012“ (cituota iš: „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. birželio 16 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-321/2014“, prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesaspren dimup aieska/tekstas.aspx?id=000711d6-e4ea-4af3-b675-dee4d37d4b5e>).

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-321/2014“, prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesaspren dimup aieska/tekstas.aspx?id=000711d6-e4ea-4af3-b675-dee4d37d4b5e>.

⁵⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453/2014“, prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/88450820426005/3K-3-453/2014>.

Pabrėžtina, jog antros eilės ir trečios eilės kreditoriai dėl ne savalaikio bankroto padidėjusių kreditorinių reikalavimų nėra tiesiogiai atsakingi, kadangi jų su įmone nesieja darbo santykiai, kurie gali būti nutrauktini nesąžiningai siekiant padidinti įmonės įsiskolinimą jų naudai.

2.2.2. Teisė gauti informaciją

Kreditoriaus informavimas bankroto byloje, prasideda nuo pranešimo jam apie bankroto bylos iškėlimą ir kreditorinių reikalavimų pateikimą išsiuntimo (ĮBĮ 10 str. 4 d. 3 p.; ĮBĮ 10 str. 6 d.). Pažymėtina, jog neturint galimybės informuoti kreditorius apie bankroto bylos iškėlimą ir kreditorinių reikalavimų pateikimo terminą (pvz. kai įmonės vadovas neperduoda informacijos administratoriui apie įmonės turimus įsipareigojimus), praktikoje naudotinas pranešimo išsiuntimui lygiaverčiu pripažintinas informavimo būdas - viešas paskelbimas respublikinėje spaudoje.

Kreditorius turi teisę gauti informaciją apie bankroto bylą, kai jo kreditorinį reikalavimą nutartimi patvirtina bankroto bylą nagrinėjantis teismas (ĮBĮ 21 str. 2 d. 2 p.). ĮBĮ nuostatos nereglamentuoja informacijos teikimo tvarkos kreditoriams. Kreditoriai, pirmajame, o jeigu nepatvirtinama - pakartotiniame kreditorių susirinkime patvirtina bankroto procesui priimtina informacijos teikimo kreditoriams tvarką (ĮBĮ 23 str. 11 d.). Nepriėmus informacijos kreditoriams teikimo tvarkos pirmame kreditorių susirinkime, klausimas svarstomas ir priimamas pakartotiniame kreditorių susirinkime (ĮBĮ 24 str. 2 d.) Pažymėtina, jog tvirtintinos informacijos pateikimo nuostatos, negali prieštarauti, ar apriboti ĮBĮ nustatytų nuostatų dėl informacijos pateikimo kreditoriams. Pvz., jeigu ĮBĮ yra nustatytas penkių darbo dienų kreditorių susirinkimo protokolo pateikimo teismui terminas, tokiu atveju kreditoriai savo nutarimu neturėtų trumpinti šio laikotarpio tvirtinamoje tvarkoje, reikšdami norą kreditorių susirinkimo protokolą gauti greičiau, negu per įstatyme numatytą jo parengimo ir pateikimo teismui terminą.⁵⁶

ĮBĮ plačiai nedetalizuoja, kokia informacija turėtų būti teikiama kreditoriams įmonės bankroto procese. Įstatymų leidėjas įpareigojo bankroto administratorių kreditoriams pateikti šią informaciją:

- Teismo pavedimu, pranešimą apie bankroto bylos iškėlimą ir kreditorinių reikalavimų pateikimo terminą;
- Ataskaitą, kuri teikiama pirmajame kreditorių susirinkime. Šioje ataskaitoje privalo būti nurodyti šie duomenys:

⁵⁶ Pažymėtina, jog nors ĮBĮ ir nustato pareigą kreditorių susirinkimo pirmininkui asmeniškai pateikti kreditorių susirinkimo protokolą teismui, tačiau bankroto procese yra priimta, jog protokolą teismui pateikia bankroto administratorius.

- 1) įmonės dalyviai;
- 2) įstatinis kapitalas (jeigu yra);
- 3) turto areštai;
- 4) buvusių darbuotojų skaičius ir jų atleidimo aplinkybės;
- 5) bankroto proceso metu priimti darbuotojai;
- 6) pareikšti, pateikti teismui tvirtinti ir ginčijami kreditorių finansiniai reikalavimai (tenkinimo eiliškumas ir etapai, kaip įmonė yra užtikrinusi šių reikalavimų įvykdymą);
- 7) įmonės debitoriniai įsiskolinimai;
- 8) ilgalaikio ir trumpalaikio turto sąrašai kartu su turto balansinėmis vertėmis, nurodant esamą turto įkeitimą;
- 9) per paskutinių 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos sudaryti sandoriai dėl ilgalaikio turto, bei jo nurašymai (su detalizacijomis);
- 10) sandoriai sudaryti per paskutinių 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos (su detalizacijomis) (pripažinus tyčinį bankrotą – per 60 mėnesių laikotarpį);
- 11) Pajamų – išlaidų suvestinė po teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos;
- 12) Kita kreditoriams svarbi informacija.

- Kitos veiklos ataskaitos (vadovaujantis tik kreditorių susirinkimo įpareigojimu) (ĮBĮ 10 str. 4 d. 3 p.; ĮBĮ 10 str. 6 d.; ĮBĮ 11 str. 5 d. 25 p.).

Visa kita informacija, susijusi su įmonės bankroto procesu teikiama kreditorių susirinkimo patvirtinta informacijos pateikimo kreditoriams tvarkos nustatyta tvarka.

Bankroto administratoriui prieš teikiant informaciją asmeniui bankroto byloje, svarbu patikrinti, ar jo finansinis reikalavimas yra patvirtintas toje bankroto byloje, taip pat ar patvirtintą kreditorių atstovauja įgaliojimus turintis asmuo. Ši sąlyga svarbi tuo, kad informacija gali būti pateikiama tik kreditoriui, kurio finansinį reikalavimą patvirtino teismas (ĮBĮ 21 str. 2 d. 2 p.).

Norint gauti bankroto byloje esančią informaciją, ar siekiant susipažinti su iki bankroto bylos iškėlimo įmonei priklausančiais dokumentais, labai svarbu pateikti konkretų prašymą, siekiant, jog šis prašymas bankroto administratoriaus būtų patenkintas. Šioje vietoje, atsiranda problema, jog realiai gauti informaciją gali tik įmonės valdymą ir apskaitą suprantantis asmuo. Apskaitos vedimo neišmanantis fizinis asmuo, neturi kompetencijos konkrečiai nurodyti, kokie bankrutuojančios įmonės dokumentai jam reikalingi atlikti vieną, ar kitą veiksmą. Taigi šiuo atveju, baigiamo darbo autorės nuomone, labai svarbus bankroto administratoriaus geranoriškumas, siekiant padėti kreditoriui gauti norimą informaciją.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog neapibrėžto prašymo suteikti informaciją įvykdyti neįmanoma – *impossibilium nulla obligatio est* (negalima reikalauti to, kas neįmanoma)⁵⁷, iš to aiškiai darytina išvada, jog prašymo suteikti informaciją turinys turi būti išdėstytas konkrečiai, nurodant prašomų dokumentų laikotarpį, bei pavadinimus.

Įstatymų leidėjas išvardindamas kreditorių teises bankroto procese, ĮBĮ 23 str. 3 d. įtvirtino kreditoriui, ar jo įgaliotam atstovui, turinčiam aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities teisės ar ekonomikos studijų krypties išsilavinimą (teisės ar ekonomikos magistro kvalifikacinį laipsnį) ar teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį (vienpakopį teisinį universitetinį išsilavinimą) teisę motyvuotu prašymu kreiptis į bankroto bylą nagrinėjantį teismą dėl leidimo savomis lėšomis atlikti bankrutuojančios įmonės dokumentų, ar kitos informacijos patikrinimą. Patikrinimui nustatytas ne ilgesnis negu trijų mėnesių terminas nuo nutarties leisti atlikti patikrinimą dienos. Patikrinimas atliekamas sudarius konfidencialumo sutartį su kreditorių susirinkimo pirmininku ir bankroto administratoriumi. ĮBĮ įpareigoja bankroto administratorių bendradarbiauti su patikrinimą atliekančiu kreditoriumi, ar jo įgaliotu atstovu. Jeigu patikrinimo metu nenustatyta tyčinio bankroto požymių, ar nerasta ginčytinų sandorių ir kreditorius ar jo įgaliotas atstovas nesikreipia į teismą, gindamas savo ir kitų kreditorių teises, tuomet teismui per keturių mėnesių laikotarpį nuo nutarties leisti atlikti patikrinimą priėmimo dienos, pateikiama ataskaita apie atliktą patikrinimą. Dėl įmonės dokumentų patikrinimo į teismą motyvuotu prašymu taip pat gali kreiptis ne daugiau kaip du aukščiau nurodytą išsilavinimą turintys kreditorių grupės atstovai. Paminėtina, jog motyvuotą prašymą teismui gali pateikti ne tik tinkamą išsilavinimą turintis kreditorius (grupė kreditorių), ar įgaliotas jo atstovas, bet ir kreditorius, ar grupė kreditorių, kurių reikalavimai vertine išraiška sudaro ne mažiau kaip 10 procentų, skaičiuojant nuo visų bankroto bylą nagrinėjančio teismo patvirtintų kreditorinių reikalavimų sumos (ĮBĮ 21 str. 3 d.).

Taigi, kreditoriaus, ar kreditorių grupės teisė atlikti įmonės dokumentų, ar kitų duomenų patikrinimą nėra absoliuti, kadangi ją riboja išsilavinimo ir patvirtinto kreditorinio reikalavimo dydžio cenzas. Be abejo, tai neatima iš kreditoriaus teisės įgalioti įstatymo įpareigojimus atitinkantį asmenį, ar vienyti su kitais kreditoriais į grupę ir nesant grupėje atitinkamą išsilavinimą turinčių asmenų, pasidalinti išlaidas proporcingai.

Teisė gauti informaciją, tiesiogiai susijusi su teise ginčyti kreditorių susirinkimo, ar komiteto nutarimus, ginčyti sandorius, ar kitus administratoriaus veiksmus, kurie buvo atlikti bankroto administratoriui nesupažindinus visų, ar dalies kreditorių su reikiama informacija, kuri galėjo įtakoti tam tikrus kreditorių sprendimus. Kasacinis teismas yra pasisakęs, jog kreditorių

⁵⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-490/2011“, prieiga internete: http://www.adminbiuras.lt/teismu-praktika/case_1605.

susirinkime priimant nutarimus kreditorių valia turi būti derinama ir negali būti svarstomi tokie kitiems kreditoriams netikėti klausimai, bei priimami nutarimai su kuriais jie nėra supažindinami, yra nepateisinama situacija, kai dalis kreditorių nėra informuojama apie nutarimų projektus, siekiant nuslėpti planuojamus svarstyti klausimus ir išvengti galimo nepritarimo.⁵⁸

Pažymėtina, kad kreditoriai turi būti informuoti apie visus didelės reikšmės administratoriaus veiksmus ir pritarti, arba nepritarti administratoriaus veiksams. Kaip antai, kreditorių nesupažindinimas su didelės vertės ieškinio atsisakymu teisme yra nepriimtinas, kadangi tai gali pažeisti kreditorių teises.⁵⁹

Taip pat pabrėžtina, jog nors ĮBĮ ir nereglementuoja alternatyvių nutarimų projektų, kuriuos pateikė kreditoriai, balsavusiems raštu kreditoriams pateikimo, tačiau toks veiksmas turėtų būti atliekamas, siekiant įgyvendinti kreditoriaus teisę gauti informaciją, kuri galbūt įtakotų jo vienokį, ar kitokį sprendimą balsuojant darbotvarkės klausimais.

Pateikti tikslią ir teisingą informaciją kreditoriams svarbu ir pačiam bankroto administratoriui, kadangi ataskaitos nepatvirtinimas ĮBĮ nustatyta tvarka, gali tapti administratoriaus atstatydinimo priežastis (ĮBĮ 23 str. 4 d.).

Paminėtina, jog ĮBĮ nenustato periodiškumo, kokiais laiko intervalais bankroto administratorius turėtų informuoti kreditorius apie bankroto bylos eigą. Šis klausimas turėtų būti išspręstas, siekiant padidinti kreditorių pasitikėjimą bankroto administratoriumi ir viso proceso skaidrumu.

Taip pat paminėtina, jog informacijos teikimo klausimu svarbu užtikrinti ne tik kreditorių teisę, bet ir bankroto administratoriui apsisaugoti nuo piktavališkų kreditorių. Paminėtina, jog kreditoriai ne visada yra geranoriški tiek bankroto, tiek bankroto administratoriaus atžvilgiu, todėl labai svarbu nustatyti tokią informacijos kreditoriams pateikimo tvarką, jog kilus ginčui būtų nesudėtinga įrodyti informacijos pateikimo faktą. Išsiųsti neregistruoti laišškai apsunkina informacijos pateikimo įrodinėjimo faktą, taigi šiuo atveju priimtinesnis variantas būtų nustatyta informacijos pateikimo tvarka registruotu, ar elektroniniu paštu.

⁵⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-467/2008,“ prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=33630.

⁵⁹ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2542/2011,“ prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/119219955462005/2-2542/2011>.

2.2.3. Kreditorių susirinkimas/kreditorių komiteto posėdis ir jo kompetencija

Įmonių bankroto procedūras yra pavesta vykdyti kreditorių visumai, t.y. kreditorių susirinkimui, arba jo išrenkamam kreditorių komiteto posėdžiui.⁶⁰ Kreditorių, kaip visumos, teisė spręsti svarbiausius įmonės, kuri bankrutuoja, reikalus – tai kreditorių autonomijos principo išraiška. Šią teisę kreditoriai įgyvendina nutarimus priimdami balsų dauguma.⁶¹ Kreditorių susirinkimas savo atliekamomis funkcijomis prilygintinas akcinės bendrovės akcininkų susirinkimui⁶², kadangi kreditoriai, kaip ir akcininkai sprendžia balsų dauguma svarbiausius įmonės klausimus, viskas yra protokoluojama ir priimti nutarimai toliau įgyvendinami, kaip ir veikiančiame subjekte.

Kreditoriui teisę dalyvauti kreditorių susirinkime suteikia jo kreditorinio reikalavimo patvirtinimas įmonės bankroto procese. Nutartis dėl kreditorinio reikalavimo patvirtinimo turi būti įsigaliojusi. (ĮBĮ 21 str. 2 d. 1 p.). Nors bankroto administratoriai mėgina apriboti piktybiškai kreditorių susirinkimuose balsuojančių kreditorių teises kreipdamiesi į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, tačiau pasak Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos, „laikinosios apsaugos priemonės rūšies – draudimo kreditoriui balsuoti kreditorių susirinkime – nenumato nei CPK, nei ĮBĮ“. Kreditorius netenka teisės balsuoti kreditorių susirinkimuose, tuo atveju, kuomet yra įgaliotų atstovų išrinkimas į komitetą, kurie, atstovaudami visus įmonės kreditorius priima nutarimus kreditorių komiteto posėdžiuose ir kreditorių susirinkimai nebešaukiami (ĮBĮ 25 str. 2 d.) Kreditorių komitetas renkamas atstovauti visų kreditorių interesams ir juos apsaugoti, tuo pačiu kreditoriams suteikiant galimybę dalyvauti įmonės bankroto procese, o kreditorių komiteto posėdžiui suteikiant galimybę valdyti ir kontroliuoti procesą, taip užtikrinant bankroto proceso skaidrumą ir vientisumą.⁶³

Pirmojo kreditorių susirinkimo sušaukimo teisė nustatyta bankroto byla nagrinėjančiam teismui ir bankroto administratoriui (ĮBĮ 22 str. 2 d.). Sušaukti sekančius kreditorių susirinkimus teisę įgyja ir pirmajame kreditorių susirinkime išrinktas kreditorių susirinkimo pirmininkas. Įstatymo leidėjas teisę reikalauti, jog kreditorių susirinkimas būtų sušauktas numato ir kreditoriui, ar jų grupei, kurių patvirtinta finansinių reikalavimų suma vertine išraiška sudaro ne mažiau 10 procentų, skaičiuojant nuo visų įmonės bankroto procese patvirtintų kreditorinių reikalavimų sumos (ĮBĮ 22 str. 3 d.).

⁶⁰ Salvija Kavalnė ir Rimvydas Norkus, *Bankroto teisė. Antroji knyga* (Vilnius: Justitia, 2011), 200.

⁶¹ *Ibid.*

⁶² Salvija Kavalnė ir Rimvydas Norkus, *Bankroto teisė. Antroji knyga* (Vilnius: Justitia, 2011), 200.

⁶³ The World Bank, *Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems* (Washington, 2001), 34. www.worldbank.org/ifa/ipg_eng.pdf.

Balsavimo teisę kreditorių susirinkimuose turi visi kreditoriai, komiteto posėdžiuose turi išimtinai tik kreditorių komiteto nariai, tačiau susirinkime, ar komiteto posėdyje stebėtojo teisėmis taip pat gali dalyvauti:

- Savininkas ar jų grupė, arba jų įgalioti atstovai;
- Bankroto administratorius, arba jo įgaliotas atstovas;
- Savivaldybės, kurios teritorijoje yra bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės nekilnojamas turtas, įgaliotas atstovas (ĮBĮ 22 str. 6 d.; ĮBĮ 25 str. 4 d.).

Kreditoriams nusprendus, jog jų interesus įmonės bankroto procese geriau atstovaus išrinktas kreditorių komitetas, balsų dauguma išrenka mažiausiai penkis kreditorius į kreditorių komitetą, kuris priims nutarimus tolimesniame įmonės bankroto procese ir gins kreditorių interesus laikotarpiuose tarp kreditorių susirinkimų (ĮBĮ 23 str. 2 d.; ĮBĮ 25 str. 1 – 2 d.). ĮBĮ nustato dvi sąlygas, kurių turi būti įgyvendintos renkant kreditorių komiteto posėdį. Pirmiausia, ĮBĮ nustato, jog kreditorių susirinkimo pirmininkas yra ir kreditorių komiteto pirmininkas, taigi naujas pirmininkas nerenkamas. Antroji sąlyga yra ta, jog esant įmonėje įsipareigojimų tenkinti darbuotojų reikalavimus, susijusius su darbo santykiais, reikalavimus atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe, turi būti išrinktas vienas ar daugiau asmenų, įgaliotų ginti su darbo santykiais susijusius reikalavimus (ĮBĮ 25 str. 1 d.).

Išanalizavus ĮBĮ, darytina išvada, jog kreditorių susirinkimo kompetencija apima šias, žemiau nurodomas sritis:

- 1) Darbo santykių reguliavimas;
- 2) Skundų nagrinėjimas;
- 3) Įgaliojimų suteikimas;
- 4) Ataskaitų tvirtinimas;
- 5) Lėšų sumos ir skirstymo tvarkos nustatymas;
- 6) Turto realizavimo tvarkos nustatymas;
- 7) Vidinės bankroto administravimo tvarkos taisyklių nustatymas;
- 8) Nutarimų, įtakojančių ūkinės komercinės veiklos vykdymą priėmimas;
- 9) Procesinių klausimų sprendimas;
- 10) Nutarimų, susijusių su bankroto administratoriaus asmeniu, priėmimas.

Darbo santykių reguliavimas (ĮBĮ 19 str. 4 d.; ĮBĮ 10 str. 7 d. 3 p.; ĮBĮ 23 str. 8 d.)

ĮBĮ nustato, jog kreditorių susirinkimo kompetencijai priskirtinas darbo santykių reguliavimas įmonės bankroto byloje. Bankroto administratorius savo nuožiūra negali įdarbinti darbuotojų dirbti bankrutuojančioje įmonėje ir sureguliuoti kitų, su darbo užmokesčiu, ar darbo valandomis

susijusių klausimų. Šiuos klausimus pavesta spręsti kreditorių susirinkimui, ir tik jam patvirtinus nutarimu, leistinas darbo sutarčių sudarymas kreditorių susirinkimo nustatytais sąlygomis. Bankroto administratorius sudaro tik darbuotojų sąrašą.

Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) 63 str. 4 d. yra numatyta, jog kuomet įmonei iškeliami bankroto byla, įmonės kolektyvinės sutarties galiojimas tampa ribojamas vadovaujantis įstatymais. ĮBĮ 23 str. 8 d. įtvirtinta kreditorių susirinkimo teisė spręsti dėl kolektyvinės sutarties ribojimo. Esant tam tikroms įmonės kolektyvinės sutarties nuostatomis, dėl jų tolimesnio galiojimo ar apribojimo sprendžia kreditorių susirinkimas, o dėl tam tikrų – bankroto bylą reglamentuojantis įstatymas, ar kiti teisės aktai. Paminėtinas pavyzdys, jog įmonės kolektyvinėje sutartyje, įmonės veiklos vykdymo metu, nustačius, jog darbuotojui atleidimo atveju bus išmokėta keturių mėnesių išeitinė išmoka, įmonės bankroto bylos iškėlimo atveju šią nuostatą apribos ĮBĮ 19 str. 2 d., kuri numato, jog atleistam darbuotojui išmokama jo dviejų mėnesių vidutinio darbo užmokesčio dydžio išeitinė išmoka. Taigi šiuo atveju, baigiamojo darbo autorės nuomone, kreditorių susirinkimas spręsti dėl tokios įmonės kolektyvinės sutarties nuostatos ribojimo kompetencijos neturi, kadangi išeitinės išmokos dydį atleidžiamam darbuotojui įmonės bankroto proceso metu aiškiai nustato ĮBĮ.

Skundų nagrinėjimas (ĮBĮ 23 str. 2 d.) Kreditorių susirinkimui priskirtina kompetencija skundų nagrinėjimo srityje – tai kreditorių skundų nagrinėjimas dėl bankroto administratoriaus veiksmų. Nors Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2011 m. birželio 23 d. nutartyje civilinėje byloje R. V. vs BUAB „Lokneta“ konstatuoja, jog „Kreditorius, manantis, kad administratorius netinkamai vykdo savo pareigas, veikia ne kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesais, turi teisę kreiptis į kreditorių susirinkimą, kuris nagrinėja kreditorių skundus dėl administratoriaus veiksmų (ĮBĮ 23 str. 1 d. 3 p). Taigi siekiant, kad bankroto procedūriniai klausimai būtų sprendžiami kuo operatyviau, ĮBĮ numatė specifinę skundų dėl administratoriaus veiksmų nagrinėjimo tvarką, t. y. skundus dėl administratoriaus veiksmų pirmiausiai turi išnagrinėti kreditorių susirinkimas, o tik tada asmuo, jei nesutinka su kreditorių susirinkimo nutarimu, gali paduoti skundą teismui, bet jau ne dėl administratoriaus veiksmų, o dėl kreditorių susirinkimo nutarimo teisėtumo ir pagrįstumo, kuriuo buvo sprendžiamas klausimas dėl administratoriaus veiksmų.“⁶⁴

Baigiamojo darbo autorės nuomone, skundų dėl administratoriaus veiksmų nagrinėjimas neturėtų priklausyti kreditorių susirinkimo kompetencijai. Šią nuomonę autorė grindžia šiais argumentais:

⁶⁴ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1912/2011,“ prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/259145590792203/2-1912/2011>.

1. Esant nesąžiningiems susitarimams įmonės bankroto proceso metu tarp vieno, ar daugiau kreditorių ir bankroto administratoriaus, skundas gali būti išnagrinėtas šališkai;

2. Kreditorių susirinkimas ne visada turi tinkamą kompetenciją objektyviai įvertinti bankroto administratoriaus atliktus veiksmus;

3. Kreditorių susirinkimas netaiko sankcijų (išskyrus bankroto administratoriaus atstatydinimą (ĮBĮ 11 str. 10 d. 2 p.)).

Taigi, baigiamojo darbo autorės nuomone, ginčus dėl administratoriaus veiksmų geriausiai priskirti tik bankroto bylą nagrinėjančio teismo, arba Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos kompetencijai.

Įgaliojimų suteikimas (ĮBĮ 11 str. 7 d., ĮBĮ 23 str. 2 d.) Kreditorių susirinkimas, bankroto proceso metu gali suteikti įgaliojimus kreditorių susirinkimo pirmininkui, kreditorių komitetui, bei bankroto administratoriui. ĮBĮ 11 str. 7 d. yra įvardinta, jog kreditorių susirinkimas suteikia pirmininkui įgaliojimus pasirašyti su bankroto administratoriumi pavedimo sutartį, taigi, be susirinkimo pritarimo, šis veiksmas negalimas. Ta pačia pavedimo sutartimi, kreditorių susirinkimas suteikia bankroto administratoriui įgaliojimus atstovauti jų interesus ir kt.

ĮBĮ pateikdamas kreditorių susirinkimo turimas teises, be kitų teisių nurodo, kreditorių teisę rinkti komitetą, keisti jo sudėtį, bei perduoti norima apimtimi kreditorių teises. Taigi, kreditorių komitetas gauna įgaliojimus iš kreditorių susirinkimo atstovauti visų kreditorių interesus.

Ataskaitų tvirtinimas (ĮBĮ 23 str. 4 d.; ĮBĮ 23 str. 5 d.). Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo (toliau – ĮFAĮ) 21 str. 1 d. įtvirtina įmonės finansinių atskaitomybių paskelbimo tvarka. Įmonės metinė finansinė atskaitomybė skelbiami viešai Juridinių asmenų registre. ĮBĮ nustatyta, jog bankroto proceso metu įmonės metinę finansinę atskaitomybę tvirtina kreditorių susirinkimas. Patvirtinta įmonės metinė finansinė atskaitomybė kreditorių susirinkime pateikiama bankroto bylą nagrinėjančiam teismui kaip priedas prie protokolo ir Juridinių asmenų registru. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog sistemiškai aiškinant ĮBĮ nuostatas, darytina išvada, jog bankroto administratorius neturi pareigos teikti tvirtinti kreditorių susirinkimui pilno finansinių ataskaitų rinkinio, o pareiga numatyta teikti tik jį sudarančias konkrečias finansines ataskaitas - balansą ir pelno (nuostolių) ataskaitą⁶⁵. Pažymėtina, jog pats finansinių atskaitomybių pateikimas kreditorių susirinkimui nėra pagrindas jas patvirtinti. Pažymėtina, jog ataskaitos turinys turi atitikti tikrovę patvirtinančius faktus, ir tik esant pagrįstam pagrindui teigti, jog atskaitomybėje pateikti duomenys yra nepagrįsti ir neatitinka tikrovės, ir kreditoriai ėmėsi visų priemonių, jog bankroto administratorius tuos duomenis patikslintų, ar

⁶⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340-421/2015,“ prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.73A6545C73CC>.

pagrįstų, o pastarasis tų duomenų nepagrindė, ar atsisakė tai padaryti, tik šiuo atveju kreditorių susirinkimo nutarimas atsisakyti tvirtinti pateiktas finansines ataskaitas pripažintinas pagrįstu⁶⁶.

ĮBĮ nustatyta tvarka, kreditorių susirinkimas tvirtina bankroto administratoriaus veiklos ataskaitas. Įstatymas bankroto administratorių įpareigoja pateikti ataskaitą tik pirmajam kreditorių susirinkimui ir griežtai nurodo, kokia informacija privalo būti pateikta. Kreditorių susirinkimas tvirtina ir sekančias veiklos ataskaitas, tačiau šių ataskaitų pateikimo privalomumas nėra įtvirtintas ĮBĮ. Kreditorių susirinkimui yra numatyta teisė reikalauti, jog bankroto administratorius pateiktų ir tolimesnes savo veiklos ataskaitas (ĮBĮ 11 str. 5 d. 25 p.).

Teismų praktikoje yra išaiškinimas, jog bankroto administratoriaus veiklos ataskaita yra viena iš atsiskaitymo kreditoriams už tam tikrą bankroto proceso laikotarpį vykdytų bankroto procedūrų formų. Tai kyla iš bankroto administratoriaus atskaitingumo kreditoriams. Taip pat paminėtina, jog administratoriaus ataskaitos patvirtinimas tolygus kreditorių pritarimui dėl administratoriaus vykdomų bankroto procedūrų, o dėl susiklosčiusių bankroto administratoriaus ir bankrutuojančios įmonės prievolinių pavidimo teisinių santykių ataskaitos patvirtinimas reiškia ir prievolės tinkamo įvykdymo priėmimą CK 6.123 str. prasme.⁶⁷

ĮBĮ nėra įtvirtinta pagrindų, kuriais vadovaujantis administratoriaus ataskaita turėtų būti netvirtinama. Baigiamojo darbo autorės nuomone, bankroto administratoriaus ataskaitos netvirtinimo priežastys galėtų būti kaip ir aukščiau pateiktame kasacinio teismo išaiškiniame dėl finansinių atskaitomybių netvirtinimo nurodytos priežastys – tikrovės neatitinkančios informacijos pateikimas, ar trūkstamos informacijos nepateikimas. Šiuo atveju pridėtina dar tokio pobūdžio informacija, iš kurios matyti, jog bankroto administratorius, vykdydamas bankroto procedūras savo veiksmais, ar neveikimu pažeidė imperatyviasias įstatymo normas, kreditorių lygiateisiškumo, ar kitus teisės principus.

Kaip jau minėta šiame baigiamajame darbe anksčiau, administratoriaus pastangų netelkimas į netvirtinamos ataskaitos tikslinimą, gali būti priežastis bankroto administratoriaus atstatydinimui (ĮBĮ 23 str. 4 d.).

Lėšų sumos ir skirstymo tvarkos nustatymas (ĮBĮ 23 str. 5 d.). Įmonės bankroto proceso metu, bankrutuojančios įmonės lėšų skirstyme, kreditorių susirinkimas vaidina svarbų vaidmenį. Įstatymo leidėjo kreditorių susirinkimui pavesta tvirtinti administravimo išlaidų sąmatą, bei nustatyti administravimo išlaidų mokėjimo eilę ir tvarką. Pažymėtina, jog bankroto

⁶⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340-421/2015,“ prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.73A6545C73CC>.

⁶⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-234/2011;“ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-105/2012“ (cituota iš: Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus nutarties civilinėje byloje Nr. 2-688-381/2015,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6c2732c1-7d4b-43df-8263-11352cb23f12>).

administratorius turi griežtai laikytis nustatytos administravimo išlaidų sumos ir tvarkos, tačiau esant būtinybei, gali kreiptis į kreditorių susirinkimą dėl administravimo išlaidų sąmatos tikslinimo.

Turto realizavimo tvarkos nustatymas (ĮBĮ 23 str. 5 d.; ĮBĮ 33 str. 7 d.) Kreditorių susirinkimas, atsižvelgdamas į Bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės, fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, turto pardavimo iš varžytynių tvarkos apraše patvirtintas nuostatas⁶⁸ bei vadovaudamasis ĮBĮ nustatyta turto realizavimo tvarka, tvirtina įmonės turto pardavimo kainą ir būdą. Taip pat paminėtina, jog nerealizavus turto per 24 mėnesių laikotarpį nuo teismo nutarties pripažinti įmonę bankrutavusia įsiteisėjimo dienos, likęs neparduotas ir kreditoriams neparduotas bankrutavusios įmonės turtas nurašomas kreditorių susirinkimui pritarus.

Vidinės bankroto administravimo tvarkos taisyklių nustatymas (ĮBĮ 22 str. 4 d.; ĮBĮ 23 str. 2 d.; ĮBĮ 23 str. 11 d.) Kreditorių susirinkimas ĮBĮ nustatyta tvarka tvirtina, kokia tvarka kreditoriai, įmonės savininkas (savininkai) gaus iš bankroto administratoriaus informaciją apie įmonės bankroto bylos eigą, nustato kreditorių susirinkimo šaukimo tvarką, bei tvirtina kreditorių komiteto darbo reglamentą (jeigu jis renkamas).

Nutarimų, įtakančių ūkinės komercinės veiklos vykdymą priėmimas (ĮBĮ 10 str. 7 d. 6 p.; ĮBĮ 23 str. 6 d.) Įmonės bankroto procese, kreditorių susirinkimui pavesta nuspręsti dėl skolininkės ūkinės komercinės veiklos tęstinumo, apribojimo, atnaujinimo, nutraukimo, dėl sąmatos, reikalingos ūkinei komercinei veiklai vykdyti patvirtinimo ir kt. Taip pat kreditorių prašymu, teismas, gali nustatyti įmonės ūkinės komercinės veiklos ir disponavimo įmonės turtu, kurį be teismo leidimo draudžiama parduoti, išnuomoti, įkeisti, juo laiduoti, garantuoti kitų subjektų prievolių įvykdymą ar kitaip jį perleisti (perduoti), apribojimus.

Procesinių klausimų sprendimas (ĮBĮ 30 str. 2 d.; ĮBĮ 33 str. 7 d.) Kreditorių susirinkimo kompetencijai priskirtinas klausimas dėl kreipimosi į teismą su siūlymu taikyti likvidavimo procedūras įmonei nepraėjus 3 mėnesių laikotarpiui nuo nutarties patvirtinti kreditorių reikalavimus įsiteisėjimo dienos. Taip pat, kreditoriai turi teisę spręsti ir dėl aukščiau nurodyto 3 mėnesių termino pratęsimo, kuriam suėjus, teismas pripažįsta įmonę bankrutavusia ir priima nutartį įmonę likviduoti dėl bankroto, pratęsimo. Šį terminą pratęsia teismas kreditorių prašymu.

Kreditorių susirinkimas taip pat sprendžia dėl 24 mėnesių termino, nuo teismo nutarties pripažinti įmonę bankrutavusia įsiteisėjimo dienos, pratęsimo. Kreditorių susirinkimo prašymu nurodytą 24 mėnesių terminą teismas gali pratęsti.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. gruodžio 23 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. balandžio 17 d. nutarimo Nr. 321 „Dėl fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo, *Valstybės žinio*s 42, 2053 (2014).

Nutarimų, susijusių su bankroto administratoriaus asmeniu, priėmimas (ĮBĮ 23 str. 4 d.; ĮBĮ 23 str. 9 d.; ĮBĮ 23 str. 13 d.; ĮBĮ 36 str. 4 d.) Kreditoriai, priimdami nutarimą dėl bankroto administratoriaus veiklos ataskaitos patvirtinimo, vykdo bankroto administratoriaus kontrolę. Jeigu kreditorių susirinkimas bankroto administratoriaus veiklos ataskaitos nepatvirtina, bankroto administratorius per kreditorių susirinkimo nustatytą protingą terminą privalo pašalinti kreditorių nurodytus trūkumus ir teikti ją tvirtinti kreditorių susirinkimui pakartotinai. Jeigu pakartotinai pateiktos ataskaitos kreditorių susirinkimas nepatvirtina, ją gali tvirtinti teismas. Jeigu teismas nurodo bankroto administratoriui pašalinti nurodytus veiklos ataskaitos trūkumus, bet administratorius per teismo nustatytą protingą terminą jų nepašalina ir (ar) teismas nepatvirtina jam pakartotinai pateiktos veiklos ataskaitos, teismas priima motyvuotą nutartį atstatydinti bankroto administratorių ir šio įstatymo nustatyta tvarka paskirti kitą. Taip pat, kreditorių susirinkimas gali priimti nutarimą, susijusį su bankroto administratoriaus asmeniu, dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo. Kuomet kreditorių susirinkimas priima nutarimą dėl administratoriaus atstatydinimo, kreditorių susirinkimo pirmininkas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šio kreditorių susirinkimo nutarimo priėmimo dienos privalo kreiptis į teismą dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo.

Bankroto administratoriaus atlyginimo tvirtinimo klausimas – viena pagrindinių ginčų priežasčių, kylančių tarp įmonės bankroto administratoriaus ir įmonės kreditorių. Ginčas kyla natūraliai, kadangi bankroto administratoriaus atlyginimo nustatyta suma mažėja lėšų suma, kuri būtų skiriami kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimui.

Pirmasis kreditorių susirinkimas privalo nustatyti bankroto administratoriaus atlyginimo sumą, kuri turi būti sumokėta bankroto administratoriui už įmonės administravimą bankroto proceso metu, įskaitant laikotarpį nuo teismo nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo dienos iki pavedimo sutarties su juo sudarymo dienos arba iki pirmojo kreditorių susirinkimo dienos.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog atlyginimas bankroto administratoriui gali būti pakeistas ir naujas atlyginimas nustatytas tik nuo kreditorių susirinkimo nutarimo priėmimo dienos. Kreditorių susirinkimas negali peržiūrėti ir pakeisti bankroto administratoriui nustatyto atlyginimo dydžio už praėjusiu laikotarpiu suteiktas administravimo paslaugas. Jeigu atlyginimo bankroto administratoriui dydis yra nustatytas fiksuota per visą įmonės bankroto administravimo procesą mokėtina pinigų suma, esant galiojančiam kreditorių susirinkimo nutarimui šiuo klausimu, bankroto administratoriaus atlyginimo dydis gali būti pakeistas kreditorių susirinkimo vėlesniu

nutarimu tik tuo atveju, jei dėl tokio pakeitimo nepablogėtų bankroto administratoriaus padėtis, išskyrus tokius atvejus, kai bankroto administratorius sutinka su priešingo nutarimo priėmimu⁶⁹.

2.2.4. Teisė sudaryti taikos sutartį. Taikos sutarties teisinės pasekmės

Viena iš įmonės bankroto bylos pabaigos galimybių – taikos sutarties sudarymas tarp bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių. Užbaigus bankroto bylą taikos sutartimi įmonės vykdoma veikla atkuriamą, taip siekiant atkurti nemokios įmonės mokumą ir taikos sutartyje nustatytomis sąlygomis grąžinti turimus įsiskolinimus kreditoriams.⁷⁰

ĮBĮ 23 str. 12 d. įtvirtinta kreditorių susirinkimo teisė sudaryti taikos sutartį. Nutarimą dėl taikos sutarties sudarymo priima kreditorių susirinkimas paprasta balsų dauguma, kadangi ĮBĮ nėra numatyta išimčių, kuomet kreditorių nutarimai turėtų būti priimami vienbalsiai⁷¹, nors taikos sutartis turi tiesioginės įtakos kiekvienam bankrutuojančios įmonės kreditoriui, kurio finansinis reikalavimas iki taikos sutarties sudarymo nėra patenkintas.

Taikos sutartis – tai tarpusavio ginčo išsprendimas šalių pastangomis abipusiu kompromisu, dalyvaujant teismui.⁷² Teismui nėra numatyta pareiga patvirtinti taikos sutartį ir nustačius, jog taikos sutartis prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms, ar viešajam interesui, teismas nutartimi gali atsisakyti patvirtinti taikos sutartį.⁷³ Taip pat paminėtina, jog teismas turėtų įvertinti ir kreditorių teisių vienodą užtikrinimo lygį sudarant taikos sutartį, t.y. ar nepažeidžiamas kreditorių lygiateisiškumo principas, taip pat ar nepažeidžiami teisingumo, protingumo, sąžiningumo ir ekonominio naudingumo principai.

Kreditorių lygiateisiškumo principo įvertinimas tvirtinant taikos sutartį svarbus tuo, jog šioje vietoje gali nukentėti sprendžiamojo balso neturintys kreditoriai. Tarkime didžiausią kreditorinį reikalavimą įmonės bankroto byloje turintis kreditorius, nutarimu patvirtina taikos sutartį, kuri naudinga tik jam, apeinant kitų mažųjų kreditorių teises. Taigi šiuo atveju, teismo pareiga nustačius kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimą, tokios taikos sutarties netvirtinti.

Taip pat, teismas vertindamas taikos sutarties sąlygas privalo įvertinti ir kreditorių susirinkimo nutarimo priėmimo tvarką. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, „kad nagrinėjant skundus

⁶⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132-684/2015,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesaspresdimupaieska/tekstas.aspx?id=50b7ed18-4f90-4df5-95ff-25e78aca01b2>.

⁷⁰ Vilija Mikuckienė, „Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese,“ *Jurisprudencija* t. 5(95), 2007, 57-63, 63.

⁷¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-477/2011,“ prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/4351912635687/3K-3-477/2011>.

⁷² Vilija Mikuckienė, „Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese,“ *Jurisprudencija* t. 5(95), 2007, 57-63, 58.

⁷³ *Ibid.*

dėl kreditorių susirinkimo nutarimų teisėtumo reikia patikrinti, ar buvo laikytasi ĮBĮ ir kreditorių susirinkimo nustatytos susirinkimo sušaukimo, kreditorių dalyvavimo, nustatytos susirinkimo darbotvarkės klausimų nagrinėjimo, balsavimo ir nutarimų priėmimo tvarkos, nes šie procedūrų veiksmai reikšmingi ir gali lemti neteisėtų nutarimų priėmimą.⁷⁴

CK 6.983 str. 3 d. įtvirtinta rašytinė taikos sutarties forma ir šio įpareigojimo nesilaikymas daro sutartį negaliojančia.

Sudarant taikos sutartį, šalys, kaip ir kitų sutarčių šalys, turi teisę nustatyti pagrindinių sutarties prievolių įvykdymo užtikrinimo būdą, tarp jų ir netesybas, kuriomis bus užtikrinamas sąžiningos šalies praradimų kompensavimas, jeigu kita šalis vengia vykdyti ar netinkamai vykdo taikos sutartyje sulgytas prievoles.⁷⁵

Bankroto bylą nagrinėjančiam teismui patvirtinus taikos sutartį, ji sutarties šalims turi galutinio teismo sprendimo galią (CK 6.985 str. 1 d.). LAT yra išaiškinęs, jog „teismo patvirtinta taikos sutartis yra privaloma ir vykdoma pagal tokias formuluotes ir tik tokia apimtimi, kuri yra nurodyta teismo nutartyje dėl jos patvirtinimo. Teismo procesiniu dokumentu patvirtinus taikos sutartį, tokio procesinio sprendimo galiojimo apimtis ir trukmė yra susaistyta taikos sutarties sąlygų. Kadangi taikos sutartis sukuria šalims ir materialinius teisinius santykius, tai tokios sutarties pasibaigimo, nutraukimo, pripažinimo negaliojančia pagrindus nustato galiojančio Civilinio kodekso normos.“⁷⁶

Pažymėtina, jog ĮBĮ aiškiai nustato terminą, iki kurio momento gali būti sudaryta taikos sutartis įmonės bankroto procese. Taikos sutartis gali būti sudaroma iki teismo nutarties likviduoti įmonę dėl bankroto įsiteisėjimo dienos (ĮBĮ 28 str. 4 d.). Šis terminas baigiamojo darbo autorės nuomone sietinas su aplinkybe, jog įsiteisėjus nutarčiai likviduoti įmonę dėl bankroto, bankroto administratorius turi teisę pradėti įmonei priklausančio turto realizavimą (ĮBĮ 31 str. 1 d.), taigi taikos sutartis sudarytina kol įmonės, po bankroto bylos iškėlimo, turtas turimas visa apimtimi.

⁷⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-286/2007;“ „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-514/2012“ (cituota iš: „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-382-313/2015,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=df5534b4-32bd-4739-8648-a200208e3047>).

⁷⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-372/2010,“ prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/3103687180705/3K-3-372/2010>.

⁷⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-261/2005;“ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-61/2008“ (cituota iš: „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. spalio 16 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-528-706/2015,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b786c61a-4d71-495a-bcba-bc2729d38dbb>).

2.3. Kreditorių teisių gynimas

2.3.1. Teismo nutarčių apskundimas

Teisminiame įmonės bankroto procese, vadovaujantis ĮBĮ, kreditoriams yra nustatyta teisė atskiruoju skundu skųsti nutartis šiose srityse:

1. Nutartys, kuriomis patvirtinti, arba atsisakyta patvirtinti kreditorinius reikalavimus (kreditoriai, kurioms jos skirtos, bei kreditoriai, kurių finansinis reikalavimas didesnis negu 72 Eur ir skundžiama nutartimi patvirtintas reikalavimas didesnis negu 72 Eur) (ĮBĮ 26 str. 6 d.);

2. Nutartys, kuriomis iškelta, ar atsisakyta iškelti bankroto bylą (kreditoriai, kurie yra patvirtinti bankroto byloje dalyvaujančiais asmenimis) (ĮBĮ 10 str. 8 d.);

3. Nutartys, kuriomis nepaskirtas ĮBĮ 11 str. 2 d. nustatyta tvarka parinktas asmuo bankroto administratoriumi, dėl laikino pavadavimo arba administratoriaus atstatydinimo (pirmuoju atveju, kreditoriai, kurie bankroto bylos iškėlimo stadijoje pripažinti byloje dalyvaujančiais asmenimis, jeigu keičiant bankroto administratorių bankroto byloje, tuomet ir visi kiti kreditoriai). Paminėtina, kad teismo nutartis paskirti bankroto administratorių – neskundžiama, taip pat neskundžiama ir nutartis, kuria atstatydintas administratorius, kuris neteko teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas (ĮBĮ 10 str. 8 d.; ĮBĮ 11 str. 4 d.);

4. Nutartys, kuriomis nutarta taikyti supaprastintą bankroto procesą (prieš patvirtinant kreditorių sąrašą – kreditoriai, kurie įtraukti byloje dalyvaujančiais asmenimis, po patvirtinimo – visi kreditoriai) (ĮBĮ 13⁽¹⁾ str. 10 d.);

5. Nutartys, kuriomis patvirtina taikos sutartis (visi įmonės bankroto byloje patvirtinti kreditoriai);

6. Nutartys, kuriomis nutarta įmonei taikyti likvidavimo procedūrą, ar pripažinti įmonės veiklą pasibaigusia (visi įmonės bankroto byloje patvirtinti kreditoriai).

Nagrinėjamu klausimu, svarbu pabrėžti, jog kreditorių kompetencijai priskirtinu teisės skųsti nutartis bankroto byloje, tam tikrais aukščiau nurodytais atvejais, svarbu yra kreditoriaus procesinė padėtis bankroto byloje. Teismų praktikoje pripažįstama, jog teismui, iki bankroto bylos iškėlimo gavus kreditoriaus pareiškimą dėl įstojimo į bylą trečiuoju asmeniu su savarankiškais reikalavimais, teismas turi teisę leisti šiam asmeniui prisidėti prie ieškinio ir tapti dalyvaujančiu byloje asmenimi. Toks asmuo įgyja visas procesines teises ir pareigas, kurios atitinka jo procesinę padėtį. Kiti įmonės kreditoriai dalyvaujančiais byloje asmenimis, iki kreditorinių reikalavimų patvirtinimo, nelaikomi. Šie kreditoriai įgyja trečiojo asmens statusą tik tada, kai teismas

išsprendžia jų finansinio reikalavimo pagrįstumo klausimą, nagrinėjant iškeltą įmonės bankroto bylą iš esmės.⁷⁷

2.3.2. Kreditorių susirinkimų/komiteto posėdžių priimtų nutarimų apskundimas

ĮBĮ 24 str. 5 d. kreditoriams suteikiama teisė skųsti kreditorių susirinkimo nutarimus. Ši teisė gali būti įgyvendinama per 14 dienų, skaičiuojant nuo tos dienos, kuomet kreditorius sužinojo arba turėjo sužinoti apie kreditorių susirinkime priimtą nutarimą. Dieną, kuomet kreditorius „turėjo sužinoti“ – magistro baigiamojo darbo autorės nuomone laikytina diena, protokolo išsiuntimo elektroniniu paštu diena, protokolo pateikimo teismui diena, bei protokolo išsiuntimo atveju paprastu arba registruotu paštu – praėjus penkioms dienoms nuo jo išsiuntimo.⁷⁸ Paminėtina, jog kreditorių susirinkimas gali patvirtinti tokią informacijos teikimo kreditoriams tvarką, vadovaujantis kuria, protokolas neaktyviems kreditoriams asmeniškai teikiamas tik pagal prašymą. Taigi, kreditoriui nedalyvaujant kreditorių susirinkime nei „gyvai“, nei balsuojant raštu, tokio kreditoriaus sužinojimo apie priimtą nutarimą diena laikytina protokolo teismui pateikimo diena.

Pažymėtina, jog kitos šalys pripažįsta ir kitokius procesinių dokumentų įteikimo būdus. Tarkime Švedija, pripažįsta procesinių dokumentų įteikimą telefonu, perskaitant dokumento tekstą adresatui, o vėliau dokumento originalą išsiunčiant paštu.⁷⁹ Taigi perskaitymo telefonu diena, laikytina procesinio dokumento įteikimo diena.

CPK 83 str. 1 d. 8 p. yra nurodyta, jog bankroto byloje dalyvaujantys asmenys yra atleisti nuo žyminio mokesčio mokėjimo, paduodant apeliacinius ir kasacinius skundus įmonės bankroto byloje. Taigi nėra nei finansinių, nei kreditorinio reikalavimo dydžio suvaržymų kreditoriui paduodant skundą dėl kreditorių susirinkime priimtų nutarimų.

Tačiau kita vertus suvaržymų nebuvimas gali tapti lengvinančia aplinkybe kreditoriui, siekiančiam vilkinti bankroto procesą skundžiant kreditorių priimamus nutarimus. Motyvai gali būti įvairūs – priešiškus bankroto procesui, siekis vilkinti bankroto procesą. Tarkime kreditorius yra ir įmonės darbuotojas, kuri po bankroto bylos iškėlimo toliau vykdo ūkinę komercinę veiklą. Darbuotojas gauna stabilias pajamas, o įmonės paskelbimas bankrutavusia taptų

⁷⁷ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-225/2006;“ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1052/2010“ (cituota iš: „Lietuvos Respublikos teismų praktika įmonių bankroto klausimais, 2012 m I pusmetis, žiūrėta 2016 03 19, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-informacija/metodine26.pdf>).

⁷⁸ Baigiamojo darbo autorės nuomone, įteikimo terminu laikyti dieną praėjus penkioms dienoms nuo protokolo išsiuntimo dienos, galima įvertinus ĮBĮ 6 str. 2 d. įtvirtintą pranešimo įteikimo terminą.

⁷⁹ Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose, žiūrėta 2016 03 19, http://ec.europa.eu/civiljustice/serv_doc/serv_doc_swe_lt.htm.

priežastimi nutraukti ūkinę komercinę veiklą (ĮBĮ 30 str. 3 d.). Taigi asmeninių interesų įgyvendinimo siekiančio darbuotojo – kreditoriaus nutarimų skundimas vilkintų bankroto procesą, taip ilgesnį laiką užtikrinant jam stabilias pajamas. Pažymėtina, jog ĮBĮ nėra įtvirtinta pagrindų, kurių pagrindu skųstini kreditorių susirinkimo priimti nutarimai.

Kreditorių komiteto priimtų nutarimų apskundimo tvarka nėra įtvirtinta ĮBĮ. Tačiau atsižvelgiant į aplinkybę, jog kreditorių komitetas veikia kreditorių susirinkimo pavedimu, komiteto priimtų nutarimų ginčijimas turėtų būti vykdomas ta pačia tvarka, kaip ir kreditorių susirinkimo priimtų nutarimų.⁸⁰

2.3.3. Sandorių ginčijimas

Įmonės veiklos vykdymo metu, sandorių sudarymas priskirtinas kasdienei įmonės veiklai. Įmonei tapus nemokia ir iškelus bankroto bylą, įstatymų leidėjas ĮBĮ aiškiai įtvirtina pareigą bankroto administratoriui ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos patikrinti įmonės sandorius, sudarytus per ne trumpesnę kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos (ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p.) Sandorių patikrinimo svarbą įmonės bankroto procese lemia galimybė, nustačius ginčytinus sandorius, susigrąžinti į įmonės turto masę, kas įmonės valdymo organų nesąžiningai, be privalomo pagrindo, sandoriu buvo perleista kitiems asmenims ir taip suteikti kreditoriams galimybę atgauti didesnę dalį savo įsiskolinimo, įmonės bankroto procese.⁸¹

Paminėtina, jog įmonės bankrotą pripažinus tyčiniu, bankroto administratorius per 6 mėnesius, skaičiuojant nuo nutarties pripažinti bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo dienos, arba nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos, jeigu šie dokumentai perduoti po nutarties pripažinti bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo dienos, turi pareigą patikrinti įmonės sandorius, sudarytus per 5 metų laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos.⁸² Taigi tyčinio bankroto atveju didesnė tikimybė nustatyti didesnę skaičių ginčytinų sandorių.

Vadovaujantis CK 1.63 str. 1 d. įtvirtinta samprata, sandoris – tai asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas. Pagal sandorį sudarančių šalių skaičių sandoriai yra vienašaliai, dvišaliai ir daugiašaliai.

Bankroto administratoriui ĮBĮ 11 str. 5 d. 25 p. nustatyta pareiga pirmajam kreditorių susirinkimui teikiamoje ataskaitoje, be kita ko, pateikti ilgalaikio turto pirkimus, pardavimus, nurašymus per paskutinių 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos, nurodant turto

⁸⁰ Salvija Kavalnė ir Rimvydas Norkus, *Bankroto teisė. Antroji knyga* (Vilnius: Justitia, 2011), 222.

⁸¹ *Ibid.*

⁸² „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas,“ *Valstybės žinios* 31, 1010 (2001).

pavadinimą, jo įsigijimo, pardavimo ar nurašymo datą ir sumą; sandorius, sudarytus per paskutinių 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos, nurodant jų sudarymo datą, šalis, pobūdį. Tuo tarpu ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p. administratoriui įtvirtinama pareiga ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos patikrinti įmonės sandorius, sudarytus per ne trumpesnę kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos. Taip pat paminėtina, jog šį terminą bankroto administratoriaus prašymu teismas gali pratęsti ne ilgesniam kaip 6 mėnesių laikotarpiui. Taigi šioje vietoje tampa neaišku, ar kreditorius, turi teisę reikalauti bankroto administratoriaus pateikti įmonės sudarytų sandorių analizę už 36 mėnesių laikotarpį pirmoje ataskaitoje, ar bankroto administratorius sandorių analizę gali pateikti iki ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p. nustatyto termino pabaigos. Vadovaujantis Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje išdėstytais argumentais, jog „aplinkybė, kad administratorius dar nėra užbaigęs įmonės sandorių teisėtumo analizės, nesudaro pagrindo atsisakyti svarstyti administratoriaus veiklos iki pirmojo kreditorių susirinkimo ataskaitą, taip pat neteikia pagrindo pripažinti tokią veiklos ataskaitą neišsamia ir neatitinkančia įstatyme nustatytų šios ataskaitos turiniui keliamų reikalavimų“⁸³, darytina išvada, jog pirmoje ataskaitoje pilnas sandorių analizės nepateikimas nėra administratoriaus pareigos, numatytos ĮBĮ 11 str. 5 d. 25 p. pažeidimas.

Taip pat iš ĮBĮ 11 str. 5 d. 25 p. įtvirtintos sandorių analizės pateikimo tvarkos, jog administratorius turi nurodyti sandorių sudarymo datą, šalis ir pobūdį nėra pakankamas. Vadovaujantis šia tvarka, bankroto administratorius įpareigojamas pateikti tik sudarytų sandorių sąrašą, nepateikiant detalios informacijos. Taip tarsi paliekama teisė administratoriui savo nuožiūra vykdyti ĮBĮ nuostatas dėl sudarytų sandorių ginčijimo, panaikinant kreditorių kontrolės pirminę galimybę, kadangi tik iš pateikto sandorių registro kreditorius negali nustatyti, ar sandoris ginčytinas.

Taip pat, paminėtinas ir vienašalių sandorių tikrinimo klausimas. Lietuvos apeliacinis teismas yra pasisakęs, kad „mokėjimo pavedimas – tai vienašalis sandoris, kurio metu jį atliekantis asmuo išreiškia savo valią pervesti lėšas kitam asmeniui, tokiu būdu sukurdamas, pakeisdamas arba panaikindamas savo civilines teises ir pareigas, todėl <...> mokėjimus pripažįsta vienašaliais sandoriais, kuriuos galima ginčyti CK numatyta sandorių ginčijimo tvarka ir pagrindais, tarp jų – ir CK 6.66 straipsnio pagrindu.“⁸⁴ „Kasos išlaidų orderio išdavimas bei pinigų išmokėjimas jo pagrindu taip pat yra vienašalis sandoris, kurio metu jį išduodantis asmuo išreiškia savo valią išmokėti lėšas kitam asmeniui, tokiu būdu sukurdamas, pakeisdamas ar panaikindamas savo

⁸³ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje Nr. 2-688-381/2015,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6c2732c1-7d4b-43df-8263-11352cb23f12>.

⁸⁴ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1070/2013,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4bd5e195-b355-4d3e-81c7-c4ec35bd6deb>.

civilines teises ir pareigas“.⁸⁵ Vadovaujantis aukščiau išdėstyta, teigtina, jog sandorių patikrinimo klausimas apima vienašalių sandorių – įmonės atliktų mokėjimų tiek bankiniais pavedimais, tiek grynaisiais pinigais patikrinimą. Šių sandorių analizės pateikimo kreditoriams formą taip pat reglamentuoja ĮBĮ 11 str. 5 d. 25 p. Taigi vadovaujantis šiuo išaiškinimu, kreditoriams teiktinas ir visų įmonės sudarytų mokėjimų sąrašas. Šio sąrašo apimtis bet koku atveju bus be galo didelė ir neinformatyvi. Taigi toks teisinis reguliavimas turėtų būti keistinas, įtvirtinant, reikalavimus sandorių pateikimo kreditoriams formai. Baigiamojo darbo autorės nuomone, labai svarbu nustatyti įpareigojimą administratoriui pateikti ir sandorių komentarus, iš kurių kreditorius turėtų galimybę nustatyti, ar sandoris turi pagrindą ginčijimui. Taip pat, siekiant sumažinti nereikšmingos informacijos gausą kreditoriui, ir sumažinant darbo krūvį bankroto administratoriui, įstatymiškai turėtų būti nustatyta minimali sandorio suma, ir sandoriai, kurių suma mažesnė už nustatytą minimalią, kreditoriams neteiktini.

Atlikus sandorių analizę ir nustačius, jog sandoriai yra ginčytini, ieškinius dėl tokių sandorių ginčijimo turi teisę pateikti įmonės bankroto administratorius (ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p.), kreditoriai (ĮBĮ 21 str. 2 d. 3 p.) ir akcininkai.⁸⁶

ĮBĮ nereglamentuoja savarankiškų sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindų. ĮBĮ pateikia tik požymius, kuriais vadovaujantis nustatytini ginčytini sandoriai. Pateikiami požymiai, tai - priešingumas įmonės veiklos tikslams ir (ar) priešingumo galima įtaka įmonės mokumui (ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p.). Taigi nesant ĮBĮ įtvirtintų savarankiškų sandorių negaliojimo pagrindų, sandoriai ginčytini vadovaujantis CK įtvirtintais sandorių negaliojimo pagrindais⁸⁷.

Kasacinis teismas konstatavo, jog „požymiai, kuriems esant administratorius turėtų reikšti ieškinį dėl bankrutuojančios įmonės sudarytų sandorių ginčijimo (priešingumas įmonės tikslams ir sandorio įtaka negalėjimui atsiskaityti su kreditoriais) dažnai egzistuoja kartu: negalėjimas atsiskaityti su kreditoriais yra tokio sandorio padariniai: sumažėja skolininko turto vertė, išauga jo įsipareigojimai, apsunkinamas jų vykdymas; tokie nuostolingi sandoriai paprastai būna priešingi ir pagrindiniam įmonės tikslui siekti pelno. Tarp sandorio ir negalėjimo atsiskaityti turi būti priežastinis ryšys, t. y. kad nesudarius sandorio skolininkas turėtų daugiau galimybių atsiskaityti su kreditoriais, nei sudarius sandorį. Vertinant tokio sandorio sudarymo įtaką negalėjimui atsiskaityti su kreditoriais reikėtų atsižvelgti į sandorio poveikį kreditorių visumai, o

⁸⁵ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-554/2014,“ prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/256663912413764/2A-554/2014>.

⁸⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-514-2009,“ prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=34861.

⁸⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-917/2003;“ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. Nr. 3-636/2004“ (cituota iš: „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 19 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-402/2010“, prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/88318292874263/3K-3-402/2010>).

ne konkrečiam kreditoriui ar kreditorių grupei.⁸⁸ Taigi, bankroto administratoriaus tikslas ginčijant sandorius, jog būtų grįžtama į tokią padėtį, kuri buvo iki sudarant ginčijamą sandorį (*status quo ante*).⁸⁹

CK numato bendruosius ir specialiuosius sandorių negaliojimo pagrindus (CK 1.98 - 1.73; 6.66, 6.68). Nustačius bendruosius sandorių negaliojimo pagrindus, sandoris laikomas niekiniu ir sudarymo fakto įtaka kreditorių teisių pažeidimo atžvilgiu netikrinama. Jeigu kreditorių teises pažeidžiantis sandoris neturi bendrųjų sandorių negaliojimo pagrindų, tokiu atveju pripažintas negaliojančiu jis gali būti specialiuoju sandorių negaliojimo pagrindu – teikiant *actio Pauliana* ieškinį (CK 6.66).⁹⁰

Actio Pauliana. CK 6.66 str. įtvirtina galimybę ginčyti skolininko sudarytus sandorius, kurių skolininkas neprivalėjo sudaryti, jeigu šie sandoriai pažeidžia kreditoriaus teises, o skolininkas apie tai žinojo, ar turėjo žinoti. Nors 6.66 str. įtvirtina galimybę ginčyti sandorį konkrečiai kreditoriui, tačiau aiškinant 6.66 str. nuostatas ĮBĮ kontekste, paminėtina, jog įmonės bankroto bylos atveju ši teisė suteikiama ir bankroto administratoriui, kadangi vadovaujantis ĮBĮ 11 str. 5 d. 14 p. bei sudaryta pavedimo sutartimi, bankroto administratorius gina visų kreditorių, taip pat bankrutuojančios įmonės teises ir interesus.

Vadovaujantis kasacinio teismo suformuota praktika - *actio Pauliana* yra skirtas ginti kreditorių nuo nesąžiningų skolininko veiksmų, kuriais yra mažinamas skolininko mokumas ir tuo pačiu kreditoriaus galimybė, jog jo reikalavimas bus patenkintas pilna apimtimi.⁹¹ Kasacinis teismas yra išskyręs žemiau pateikiamas būtinąsias *actio Pauliana* ieškinio taikymo sąlygas:

- 1) kreditorius turi turėti nebejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę;
- 2) ginčijamas sandoris turi pažeisti kreditoriaus teises;
- 3) skolininkas neprivalėjo sudaryti ginčijamo sandorio;
- 4) skolininkas buvo nesąžiningas, nes žinojo ar turėjo žinoti, kad sudaromas sandoris pažeis kreditorių teises;
- 5) trečiasis asmuo, sudaręs su skolininku atlygintinį dvišalį sandorį, buvo nesąžiningas.

Taip pat kaip būtina sąlyga siekiant pateikti ieškinį *actio Pauliana* pagrindu nurodomas – aukščiau pateiktų sąlygų visetas. Ši sąlyga įtvirtinta siekiant, jog kreditorius nepiktnaudžiautų *actio Pauliana* teise.⁹²

⁸⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-402/2010,“ prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/88318292874263/3K-3-402/2010>.

⁸⁹ Asta Dambrauskaitė, *Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės. Monografija* (Vilnius: Justitia, 2009), 121.

⁹⁰ Salvija Kavalnė ir Rimvydas Norkus, *Bankroto teisė. Antroji knyga* (Vilnius: Justitia, 2011), 180.

⁹¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-276/2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesaspresdimupaiska/tekstas.aspx?id=b3e7f3ea-cb9e-4c01-827a-490bf59bfc6a>.

⁹² *Ibid.*

Kasacinis teismas taip pat išaiškines, jog „kai CK 6.66 straipsnio pagrindu ieškinį reiškia bankroto administratorius, tokiu atveju CK 6.66 straipsnio nuostatos taikytinos kartu su Įmonių bankroto įstatymo 35 straipsniu, reglamentuojančiu kreditorių reikalavimų tenkinimo eilę ir tvarką. Įmonių bankroto įstatyme esant nustatyta kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarkai, teismui panaikinus bankrutuojančios įmonės sandorį CK 6.66 straipsnio pagrindu, negali būti taikomi šio straipsnio 4 dalyje nustatyti sandorio pripažinimo negaliojančiu teisiniai padariniai tik *actio Pauliana* pareiškusiam kreditoriui. Tokiais atvejais į skolininko nepagrįstai perleistą turtą (ar jo vertę) negali būti nukreipiamas kreditoriaus reikalavimo patenkinimas. Šis turtas (ar jo vertė) gražinamas bankrutuojančiai įmonei į bendrą turto masę ir naudojamas atsiskaityti su visais kreditoriais Įmonių bankroto įstatymo nustatyta tvarka.“⁹³

Taigi kreditorius, reikšdamas ieškinį *actio Pauliana* pagrindu, neįgyja pirmumo teisės prieš kitus kreditorius, finansinio reikalavimo tenkinimo prasme, ieškinio patenkinimo atveju. Todėl atsižvelgiant į kreditoriaus finansinio reikalavimo sumą bei eiliškumą, išlaidų teisinėms paslaugoms kaštus bei ginčytino sandorio sumą, kreditoriaus *actio Pauliana* pareiškimas teismui gali tapti absoliučiai nenaudingas.

Netiesioginis ieškinys. CK 6.68 yra įtvirtinta galimybė kreditoriui, turinčiam neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę skolininkui, priverstinai įgyvendinti skolininko teises pareiškiant ieškinį skolininko vardu, jeigu skolininkas pats šių teisių neįgyvendina arba atsisako jas įgyvendinti, taip pažeidžiant kreditoriaus teisėtus interesus (netiesioginis ieškinys).

CK 6.68 įtvirtinto kreditoriaus interesų gynimo būdo paskirtis, pasak kasacinio teismo – „apsaugoti kreditorių nuo nesąžiningo skolininko neveikimo tais atvejais, kai skolininkas nesuinteresuotas įgyvendinti savo teisių į trečiąjį asmenį ir ginti savo interesus. Tokiu atveju kreditorius priverstinai įgyvendina skolininko reikalavimo teisę į trečiąjį asmenį pareiškdamas netiesioginį ieškinį (skolininko skolininkui). Taigi pagrindinė netiesioginio ieškinio ypatybė – teisė inicijuoti civilinį ginčą teisme suteikiama kvalifikuotam subjektui, kuris neturi tiesioginės reikalavimo teisės į atsakovą, t. y. atsakovas nėra pažeidęs ir neginčija kreditoriaus teisės ar įstatymų saugomo intereso.“⁹⁴

Siekiant apginti savo teises teikiant netiesioginį ieškinį, turi būti visų, žemiau nurodomų sąlygų visetas:

- 1) Kreditorius turi turėti neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę;

⁹³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-573/2005“ (cituota iš: „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 21 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-361/2009“, prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/85486422765515/3K-3-361/2009>).

⁹⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-254/2014“, prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/119219955462005/2-2542/2011>).

2) Skolininkas privalo turėti tam tikrą turtinę teisę, kurios neįgyvendina ar atsisako ją įgyvendinti;

3) Skolininko turtinė teisė, kurios jis neįgyvendina, taip pat turi būti neabejotina, galiojanti ir vykdytina;

4) Tokiu skolininko neveikimu ar atsisakymu veikti pažeidžiami kreditoriaus interesai.⁹⁵

CK 1.127 str. 1 d. nustatyta, jog ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai asmuo sužino, arba turėjo sužinoti apie savo pažeistą teisę. Taigi bankroto proceso metu, informavimo pareiga tenka bankroto administratoriui, jeigu ginčytino sandorio aplinkybės kreditoriui nėra žinomos. Net jeigu kreditorius ir žino apie ginčytinus sandorius, administratoriui išlieka pareiga bet kokių atveju informuoti kreditorius.

Bankroto administratoriui, tyčia, dėl neatsargumo, ar kitais pagrindais, neinformavus kreditorių apie ginčytinus sandorius ir šioms aplinkybėms išaiškėjus vėliau, net ir išregistravus skolininkę iš Juridinių asmenų registro, kreditorius gali teikti ieškinį dėl žalos išieškojimo iš administratoriaus CK 6.245-6.249 nustatytais pagrindais.

Baigiamojo darbo autorė, atsižvelgdama į baigiamojo darbo ribotą apimtį, sandorių ginčijimo bendraisiais pagrindais, šiame darbe nenagrinėja.

2.3.4. Teisė kreiptis dėl tyčinio bankroto iškėlimo

ĮBĮ 2 str. 12 d. apibrėžia tyčinį bankrotą kaip įmonės privedimą prie bankroto sąmoningai veiksmais netinkamai valdant įmonę (veikimu, neveikimu) ir (arba) sudarant sandorius, kuomet buvo žinoma ar turėjo būti žinoma, kad jų sudarymas pažeidžia kreditorių teises ir (arba) teisėtus interesus.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog atvejai, kuomet dėl įmonės valdymo organų sprendimų yra nuostolingai perleidžiamas, sugadinamas, sunaikinamas ar kitaip iššvaistomas įmonei nuosavybės teise priklausantis turtas, arba sudaromi sandoriai, kurių vykdymas reiškia nepagrįstai didelę finansinę naštą įmonei, atliekami kiti veiksmai, kuriais siekiama sužlugdyti įmonę ir jos veiklą perkelti į kitą tų pačių, ar susijusių asmenų naujai įsteigtą įmonę, atsiskaitoma tik su tam tikrais kreditoriais, pažeidžiant atsiskaitymų eiliškumą ir pan., gali būti vertinami kaip tyčinio įmonės bankroto požymiai.⁹⁶

⁹⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-254/2014,“ prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/119219955462005/2-2542/2011>).

⁹⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252-2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesaspresnimupaijeska/tekstas.aspx?id=c97293c9-d34e-4ca9-b52d-5539e681f060>.

Pažymėtina, jog siekiant pripažinti bankrotą tyčiniu, nėra būtina nustatyti konkretų veiksma, sukėlusį įmonės bankrotą, tačiau turi būti vertinama aplinkybių visuma.⁹⁷

Kreditorius, gindamas savo teises, be kitų turimų teisių gynbos priemonių įmonės bankroto procese, turi ir teisę kreiptis į teismą, dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu (ĮBĮ 21 str. 2 d. 3 p.). Įmonės bankroto pripažinimas tyčiniu, padidina tikimybę kreditoriams atgauti didesnę dalį skolos, šią galimybę siejant su bankroto administratoriaus pareiga patikrinti įmonės sandorius nebe už 3, o už 5 metus iki bankroto bylos iškelimo. Administratorius turi pareigą pareikšti ieškinius teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais (ĮBĮ 20 str. 3d. 5 p.). Taigi bankroto pripažinimas tyčiniu yra svarbi kreditorių teisių užtikrinimo priemonė.

Bankroto pripažinimas tyčiniu, praktikoje nėra dažnas reiškinys. Paminėtina, kad 1993 m. – 2016 m. Lietuvoje tyčiniaus bankrotais pripažinti tiktais 194 bankrotai.⁹⁸ Paminėtina jog Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pateiktais duomenimis, asmenų, pripažintų kaltais dėl nusikalstamo bankroto apskritai nėra.⁹⁹

Taigi baigiamojo darbo autorės nuomone, vadovaujantis aukščiau pateikiamais duomenimis, įmonės bankroto paskelbimas tyčiniu nėra dažnai naudojama kreditorių teisių gynimo priemonė.

Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos, Ūkio ministerija bei Vidaus reikalų ministerija 2010 metais atliko tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalgą. Apžvalgoje pateikta bankroto administratorių apklausa, iš kurios duomenų matyti, jog įmonės bankrotas labai retai pripažįstamas tyčiniu, dažniau teismų siūlymu kilusios problemos sprendžiamos (pvz., iš įmonių vadovų ar savininkų išieškoti padarytą žalą) iškeliant civilinę ar baudžiamąją bylą. Šių bylų procesuose bankroto administratoriai nedalyvauja, todėl apie atliekamus ikiteisminius tyrimus ar kitas procedūras jie informacijos neturi.

Apžvalgoje taip pat teigiama, jog didelė dalis bankroto administratorių nurodė, jog savo praktikoje su tyčiniaus bankrotais nebuvo susidūrę. Kiti bankroto administratoriai išdėstė konkrečių įmonių situacijas, kuomet bankroto administratoriai kreipėsi į teismą, ar kitas teisėsaugos institucijas dėl tam tikrų pažeidimų ir dėl tyčinių bankrotų nustatymo, tačiau minėtoms

⁹⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1045/2003;“ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-448/2004“ (cituota iš: „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-252-2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c97293c9-d34e-4ca9-b52d-5539e681f060>).

⁹⁸ Bankrutuojančių bei bankrutavusių įmonių sąrašas, kuriuose bankrotas pripažintas tyčiniu, žiūrėta 2016 03 22, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/Tyc2013-11-13.pdf>.

⁹⁹ Asmenų, kurie pripažinti kaltais dėl nusikalstamo bankroto, sąrašas, žiūrėta 2016 03 22, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/PDF.pdf>.

įmonėms teismai nepriėmė nutarčių bankrotą pripažinti tyčiniu. Šių įmonių valdymo organai dažniausiai buvo kaltinami dėl:

- 1) turto pasisavinimo (išvaistymo) ar ne laiku atliekamo nurašymo;
- 2) aplaidaus buhalterinės apskaitos tvarkymo;
- 3) turto neperdavimo administratoriui;
- 4) kitos įmonių vadovų ar savininkų padarytos žalos įmonei.

Teigiama, jog didžiosios dalies įmonių ikiteisminiai tyrimai arba užsitęsė, arba teismui pateikti prašymai dėl bankroto pripažinimo tyčiniu buvo atmesti, nes nebuvo nustatyta tyčinio bankroto požymių. Taip pat minimos pasekmės, tokios kaip:

- Kai kurioms įmonėms vadovai ar savininkai priteistą žalą atlyginimą grąžino, dėl to ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas.

- priteistas žalą atlyginimas liko neišieškotas arba reikalavimo teisė parduota už mažesnę sumą;

- kelių įmonių vadovai slapstosi ir yra paskelbta jų paieška;

- įmonėje buvo priimta nutartis dėl tyčinio bankroto, atliktas ikiteisminis tyrimas, vadovų kaltė įrodyta, tačiau pritaikius senaties terminą apkaltinamasis nuosprendis nebuvo priimtas;

- įmonė buvo išregistruota nesulaukus ikiteisminio tyrimo rezultatų.¹⁰⁰

Apibendrinant pateiktus atlikto tyrimo duomenis, darbo autorės nuomone, realiam kreditorių teisių įgyvendinimui įmonės bankrotą pripažįstant tyčiniu ir siekiant nubausti kaltus asmenis ir išieškoti iš jų žalą trukdo per ilgai trunkantys ikiteisminiai tyrimai. Taip pat, kaip vieną iš priežasčių baigiamąjo darbo autorė nurodo kreditorių skirtos administravimo išlaidų sąmatos nepakankamumą. Įmonei iškėlus bankroto bylą ir neturint pakankamai turto ir lėšų, kurios gali būti skirtos bankrutuojančios įmonės dokumentų auditui, bankroto administratorius, būdamas pelno siekiančiu verslininku, neprisiims asmeninės rizikos apmokėti su auditu ir teisinėmis paslaugomis susijusių išlaidų.

Paminėtina, jog laikotarpyje nuo 2011 metų iki 2016 metų, lyginant su laikotarpiu nuo 1993 metų iki 2010 metų, tyčinių bankrotų pripažinimo skaičius per metus išaugo apie 5,5 karto, tačiau iškeliamų bankroto bylų skaičius per metus taip pat ženkliai padidėjo.¹⁰¹ Tyčinių bankroto bylų nustatymo pagausėjimas sietinas su priimtu ĮBĮ pakeitimo įstatymu¹⁰², kuris įsigaliojo 2013

¹⁰⁰ Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos, Ūkio ministerija, Vidaus reikalų ministerija, „Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga,“ žiūrėta 2016 03 22, <http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/moni-bankrotas/tycinis-bankrotas/>.

¹⁰¹ Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos. „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2015 m. sausio - rugsėjo mėnesių apžvalga,“ žiūrėta 2016 03 22, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Duomenys-ir-analiz/Bankroto-ir-restruktrizavimo-proces-mnesiniai-duomenys/2015-M-SAUSIO-RUGSJO-MN-APVALGA.pdf>.

¹⁰² „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 131, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 46, 2244 (2013).

m. spalio 1 d. Šiuo įstatymo pakeitimu buvo pakeista tyčinio bankroto sąvoka, taip pat nustatyti tyčinio bankroto požymiai ir prezumpcijos.¹⁰³ Tai palengvino tiek bankroto administratorių, tiek teismų darbą, siekiant įmonės bankrotą pripažinti tyčiniu.

Baigiamo darbo autorė nori išskirti ir paties kreditoriaus prašymo pateikimo teismui dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu problemas. Taigi, kaip jau minėta baigiamajame darbe anksčiau, kreditoriui įstatymas riboja teisę susipažinti su visais įmonės dokumentais, vadovaudamasis išsilavinimo ir patvirtinto kreditorinio reikalavimo dydžio cenzais (IBĮ 23 str. 3 d.). Pripažintina, jog kreditorius dažniausiai neturi objektyvios informacijos apie skolininkės sudaromus sandorius, tuo labiau tokią informaciją pagrindžiančių dokumentų kopijų, kartais net jeigu kreditorius ir yra buvęs įmonės darbuotojas. Taigi, matoma situacija, jog procentaliai nedidelį kreditorinį reikalavimą ir pagal įstatymą nustatyto tinkamo išsilavinimo neturintis kreditorius neturi teisės susipažinti su įmonės dokumentais, kas ir apribos jo galimybę teikti prašymą dėl įmonės pripažinimo tyčiniu. Taip pat pridurtina, kad čia egzistuoja ir anksčiau paminėta problema – tik registro dėl sudarytų sandorių pateikimas kreditoriams, iš kurio kartais neįmanoma nustatyti ginčytinų sandorių, ar kitos reikšmingos informacijos.

2.3.5. Administratoriaus veiksmų apskundimas

Bankroto administratorių veiklos priežiūros taisyklių (toliau – BAVPT) 23.2. papunktyje nurodoma, jog bankroto administratoriaus veiklos neplaninis patikrinimas gali būti atliekamas turint informacijos, gavus Departamente¹⁰⁴ asmenų pareiškimą, prašymą ar kitą dokumentą dėl administratoriaus veiklos ar kilus kitų pagrįstų įtarimų dėl administratoriaus veiksmų ar neveikimo, kurie gali prieštarauti teisės aktams ar neatitikti teisės aktų nustatytų reikalavimų.¹⁰⁵ Šiame papunktyje nėra išvardinti konkretūs subjektai, kurie turi teisę pateikti 23.2 papunktyje nurodytus dokumentus. Atsižvelgiant į šią aplinkybę, sąvoka „asmenys“ traktuotina, kaip bet kuris subjektas, taigi tame tarpe ir įmonės, kurią administruoja skundžiamas bankroto administratorius, kreditorius.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2013 metų veiklos ataskaita, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 26 d. nutarimu Nr. 257, žiūrėta 2016 03 22, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=467950&p_tr2=2.

¹⁰⁴ Paaškinimas: Audito ir apskaitos tarnyba, Turto vertinimo priežiūros tarnyba ir Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos buvo reorganizuoti sujungimo būdu į naują biudžetinę įstaigą Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybą. Po reorganizavimo pasibaigė biudžetinės įstaigos – Audito ir apskaitos tarnyba, Turto vertinimo priežiūros tarnyba, Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos. Po reorganizavimo pasibaigus biudžetinių įstaigų teisės ir pareigos 2016-01-01 perduotos po reorganizavimo veikiančiai biudžetinei įstaigai – Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybai.

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2012 m. kovo 30 d. įsakymas Nr. 4-299 „Dėl bankroto administratorių veiklos priežiūros taisyklių patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 41, 2012 (2012).

Paminėtina, jog susidarius situacijai, jog tas pats skundas nagrinėjamas ir teisme, kuomet yra pradėtas neplaninis administratoriaus veiklos patikrinimas, neplaninis administratoriaus veiklos tikrinimas sustabdomas, kol teismas išnagrinės skundą (BAVPT 26 p.), taigi teismui yra suteikiama pirmenybė prieš Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybą skundo nagrinėjimo atžvilgiu.

BAVPT 28 p. įtvirtinta skundo nagrinėjimo senatis – vieneri metai. Taigi Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba nagrinėja kreditorių skundus, kuriuose skundžiami bankroto administratoriaus veiksmai, padaryti iki skundo padavimo nepraėjus 1 metų laikotarpiui. Kitu atveju, skundai dėl bankroto administratoriaus veiksmų nagrinėjami ĮBĮ nustatyta tvarka (ĮBĮ 23 str. 3 d.).

ĮBĮ 23 str. 3 d. numatyta, jog kreditorių susirinkimas nagrinėja kreditorių skundus dėl administratoriaus veiksmų. Iš ĮBĮ nuostatų nėra aišku, kaip skundas dėl administratoriaus veiksmų yra pateikiamas kreditorių susirinkimui. Sistemiškai analizuojant ĮBĮ įstatymą, galime teigti, jog skundo nagrinėjimui kreditorių susirinkimą šaukia kreditorių susirinkimo pirmininkas. Reikalauti, jog kreditorių susirinkimas būtų sušauktas, turi teisę kreditorius ar kreditorių grupė, kurio (kurių) reikalavimų suma vertine išraiška sudaro ne mažiau kaip 10 procentų šio įstatymo nustatyta tvarka teismo patvirtintų visų kreditorių reikalavimų sumos (ĮBĮ 22 str. 3 d.). Taigi tampa neaišku, koku būdu savo teises apginti kreditoriui, kurio interesus pažeidė bankroto administratorius savo veiksmais, ar neveikimu, kurio kreditorinis reikalavimas sudaro mažiau negu 10 procentų ir nuo pažeidimo praėjo daugiau nei 1 metai. Jeigu pažeistos grupės kreditorių teisės, kurių kreditoriniai reikalavimai bendroje sumoje sudaro 10 procentų, tuomet jie gali šaukti kreditorių susirinkimą, kuriame skundas būtų išnagrinėtas, tačiau sudėtinga situacija susidaro kreditoriui, norinčiam apginti savo teises, kuomet jis yra vienintelis mažavertį finansinį reikalavimą įmonėje turintis kreditorius, arba asmeniškai tik jo teisės yra pažeidžiamos.

3. KREDITORIŲ TEISIŲ ĮGYVENDINIMO FIZINIŲ ASMENŲ BANKROTO PROCESĖ PROBLEMATIKA

Fizinio asmens nemokumas – tai fizinio asmens būklė, kuomet jis negali įvykdyti skolinių įsipareigojimų, kurių mokėjimo terminai suėję ir kurių suma viršija 25 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas minimaliąsias mėnesines algas (toliau – MMA) (FABĮ 2 str. 2 d.). Nemokumą būtina skirti nuo fizinio asmens nenoro atsiskaityti su turimais kreditoriais, nuo laikinos finansinės padėties pablogėjimo, grėšiančio nemokumo ateityje, bei situacijos, kuomet skolininko turtas nebepadengia jo skolinių įsipareigojimų.¹⁰⁶

Fizinio asmens bankroto tikslas yra atkurti fizinio asmens mokumą, užtikrinti kreditorių reikalavimų tenkinimą, vadovaujantis FABĮ 29 str. nustatyta tvarka, tuo pačiu išlaikant teisingą kreditorių ir skolininko interesų pusiausvyrą.¹⁰⁷

Kreditorių svarba fizinių asmenų bankroto procese nustatyta įvertinus FABĮ jiems suteiktas teises. Fizinių asmenų bankroto procese, kaip ir įmonės bankroto procese, kreditoriai taip pat dalyvauja svarbiausių klausimų priėmimo, gali inicijuoti bankroto bylos nutraukimą ir atlikti kitas tik jiems priskirtas funkcijas. Pažymėtina, jog fizinio asmens bankroto byloje kreditorius neturi teisės inicijuoti fizinio asmens bankroto bylos, kadangi tai gali padaryti tik pats fizinis asmuo (FABĮ 1 str. 4d.). Asmuo, teikdamas pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo, pareškime nurodo suinteresuotus byla asmenis, kuriais tame tarpe yra ir siekiančio bankrutuoti fizinio asmens kreditoriai, kurie dėl savo suinteresuotumo bylos baigtimi pripažintini dalyvaujančiais byloje asmenimis (CPK 37 str.). Taigi kreditorius, įgyja visas CPK įtvirtintas dalyvaujančio byloje asmens teises fizinio bankroto bylos iškėlimo stadijoje, o patvirtinus kreditoriaus finansinį reikalavimą fizinio asmens bankroto byloje, kreditorius įgyja visas FABĮ jam nustatytas teises.

Fizinio asmens bankrotas Lietuvoje yra gana naujas reiškinys, kuris įgyvendinamas nuo 2013 m. kovo 1 d., įsigaliojus FABĮ. Taigi baigiamąjo darbo autorė šioje darbo dalyje pateiks problemas, kylančias fizinių asmenų bankroto procese, siekiant tinkamai įgyvendinti kreditorių teises. Problemoms atskleisti įvardijamos trys, autorės nuomone netinkamai reguliuojamos sritys, kurių teisinis reguliavimas yra keistinas.

¹⁰⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-561/2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=d10e52ac-1d49-4699-8ca5-ac0f704636ad>.

¹⁰⁷ „Teismų praktika fizinių asmenų bankroto bylose. 2013 m. – 2014 m. III ketv.“, 2014 m. sausio 30 d. KAT nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-485-658/2014, 3, žiūrėta 2016 03 24, prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-informacija/FAB-praktika.pdf>.

3.1. Fizinio asmens sąžiningumas

Tinkamam kreditorių teisių įgyvendinimui fizinio asmens bankroto byloje užtikrinti yra svarbu nustatyti fizinio asmens pateikiamos informacijos teisingumą, tiek prieš iškeliant bankroto bylą, tiek vykdant bankroto procedūras. Teisingos informacijos pateikimas priklauso ne tik nuo objektyviai egzistuojančių aplinkybių, bet ir nuo fizinio asmens sąžiningumo.

Siekiant, jog fiziniam asmeniui būtų iškelta bankroto byla, jis turi atitikti šias, žemiau nurodytas, sąlygas:

1. Fizinis asmuo, kuriam keltina bankroto byla, turi būti nemokus;
2. Turi neegzistuoti FABĮ 5 str. 8 dalyje įtvirtintos sąlygos.¹⁰⁸

Taigi, viena iš privalomų sąlygų, jog būtų siekiama atkurti fizinio asmens mokumą – jo sąžiningumas, tiek sudarant sandorius, kurie turėjo įtakos jo nemokumui, tiek pateikiant informaciją ir kitus duomenis bankroto bylos kėlimo stadijoje ir pačio bankroto proceso metu.

Fizinio asmens sąžiningumo svarbą fizinių asmenų bankroto procese pabrėžia FABĮ 1 str. 1 d. įtvirtinta nuostata, jog FABĮ paskirtis - sudaryti sąlygas atkurti sąžiningų fizinių asmenų mokumą. Taigi, iš šios formuluotės darytina išvada, jog nesąžiningi fiziniai asmenys neturi teisės bankrutuoti ir atkurti mokumą.

2015 m. gruodžio 8 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos teisinio reguliavimo stebėsenos pažymoje, kaip viena iš numatytų neigiamų FABĮ projekto rengimo numanytų pasekmių buvo įvardinta, kaip galimas fizinių asmenų atsakomybės už prisiimtas prievoles vengimas.¹⁰⁹ Taigi siekiant išskirti, ar tęsti bankroto bylą, labai svarbu, jog būtų užkirstas kelias bankrutuoti nesąžiningiems asmenims, kurie siekia išvengti atsakomybės už prisiimtus įsipareigojimus.

Vienas iš teismo atsisakymo išskirti fiziniam asmeniui bankroto bylą pagrindų, kuomet paaiškėja, kad fizinis asmuo, kuriam keliama bankroto byla, per paskutinius 3 metus iki pareiškimo išskirti bankroto bylą priėmimo dienos tapo nemokiu dėl CK 6.67 str. nurodytų sudarytų sandorių, pažeidžiančių kreditorių teises, kuomet jis neprivalėjo sudaryti šių sandorių, ar kitų veiksmų, kurie CK įtvirtinta tvarka nurodomi kaip nesąžiningi (FABĮ 5 str. 8 d. 2 p.).¹¹⁰

¹⁰⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-242-248/2015,“ prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.ADCDEEFFDAAB>.

¹⁰⁹ 2015 m. gruodžio 8 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma Nr. 1, žiūrėta 2016 03 24, https://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/teisineinfo/pazymos/Strategija_2020_LT.pdf.

¹¹⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-516/2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=43d4069d-984e-4067-884a-657f73918d08>.

Kasacinis teismas nurodė, jog sąžiningumas yra vertybinis žmogaus elgesio matas, kuris turi būti nustatomas tiek pagal objektyvųjį, tiek pagal subjektyvųjį kriterijus. Objektyviuoju požiūriu sąžiningumas suprantamas kaip žmogaus elgesys, kuris atitinka protingumo ir teisingumo principų keliamus reikalavimus (rūpestingas ir atidus elgesys). Subjektyviuoju požiūriu sąžiningumas nusako asmens psichikos būklę tam tikroje situacijoje, atsižvelgiant į fizinio asmens išsilavinimą, amžių, įgytą patirtį, faktines bylos aplinkybes.¹¹¹ Taigi objektyviuoju požiūriu įvertinti žmogaus veiksmų sąžiningumą vadovaujantis protingumo ir teisingumo principais nėra sudėtinga, tačiau problema kyla fizinio asmens sąžiningumą vertinant subjektyviuoju požiūriu.

Taip pat paminėtina, jog asmens sąžiningumą teismas vertina dviem aspektais – pateiktos informacijos sąžiningumu, bei ar jis tapo nemokus elgdamasis sąžiningai.¹¹² Nesąžiningu fizinis asmuo, kuris kreipėsi dėl bankroto bylos iškelimo pripažintinas tuomet, kuomet turimi duomenys apie skolų atsiradimo pagrindą, skolininko elgesį su savo finansais teikia pagrindo daryti išvadą, jog jis sąmoningai leido susikaupti skoloms, vildamasis, kad nepatenkinti kreditoriniai reikalavimai bus nurašyti, ar kitokiais būdais buvo nerūpestingas, konkrečiomis aplinkybėmis jo elgesį vertinant pagal protingumo ir teisingumo principus. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, nesąžiningumas gali būti konstatuotas dėl konkrečių asmens veiksmų arba neveikimo, kuomet nededama pakankamai pastangų sumažinti, ar pilnai padengti turimus įsiskolinimus ir dėl to asmuo tampa nemokus.¹¹³

Magistro baigiamojo darbo autorės nuomone, įstatymo leidėjas, siekdamas palengvinti teismui asmens sąžiningumo įvertinimą, turėtų nustatyti papildomus dokumentus, kurie privalo būti pateikiami teismui kartu su prašymu iškelti bankroto bylą. Praktikoje susiklosčiusi situacija yra tokia, jog teismas, siekdamas įvertinti asmens nemokumo atsiradimo priežastis, įpareigoja asmenį, vadovaujantis FABĮ 5 str. 8 d. 3 p. pateikti Priklausomybės ligų centro apie buvimą ar nebuvimą įskaitoje.¹¹⁴ Paminėtina, jog pažymoje bus nurodytos asmens turimos problemos tik tuo atveju, jeigu asmuo yra kreipėsis dėl savo problemų sprendimo ir tokiu būdu yra įtrauktas į įskaitas. Taigi iškyla klausimas, kaip teismas objektyviai gali įvertinti asmens sąžiningumą dėl tikslios informacijos pateikimo šiuo atveju. Paminėtina, jog vadovaujantis Lietuvos Respublikos azartinių

¹¹¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-336/2013“ (cituota iš: „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-516/2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=43d4069d-984e-4067-884a-657f73918d08>).

¹¹² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-516/2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=43d4069d-984e-4067-884a-657f73918d08>).

¹¹³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-516/2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=43d4069d-984e-4067-884a-657f73918d08>).

¹¹⁴ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-436-730/2014,“ prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/7115666240430/2S-436-730/2014>.

lošimų įstatymo (toliau – ALĮ) 20 str. 1 d. įtvirtintu įpareigojimu, bendrovės, organizuojančios azartinius lošimus, privalo patikrinti kliento, įeinančio į lošimo namus (kazino), tapatybę ir jį registruoti.¹¹⁵ Lošimų organizatorius Vyriausybės nustatyta tvarka privalo registruoti tik tuos asmenis, kurie arba keičia grynuosius pinigus į žetonus, arba įmoka, arba laimi sumą, viršijančią 1.013,67 Eur ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta (ALĮ 20 str. 1 d.).

ALĮ 20 str. 3 d. nurodoma, jog ši informacija saugoma 10 metų.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, teismas turėtų asmens reikalauti pateikti ne tik pažymą iš Priklausomybių ligų centro, tačiau ir turimą apie asmenį informaciją iš Lošimų priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Tokiu būdu teismas galėtų įvertinti daugiau aplinkybių, galbūt turėjusių įtakos asmens nemokumui ir taip sumažinant fizinio asmens galimybę būti nesąžiningu informacijos pateikimo teismui atžvilgiu.

Baigiamojo darbo autorės nuomone, vertinant fizinio asmens sąžiningumą, iškyla fizinio asmens apskaitos nebuvimo problema. Fiziniam asmeniui esant nesąžiningu ir siekiant nuslėpti sandorius, kuriais buvo pažeisti kreditorių interesai, kliūčių nėra jeigu fizinis asmuo mokėjo grynaisiais pinigais. Taigi, tarkime fiziniam asmeniui iš finansinių įstaigų paėmus vartojimo kreditus, kurių negrąžinimas prisidėjo prie fizinio asmens tapimo nemokiu ir fiziniam asmeniui naudojus kreditą grynaisiais pinigais, įrodinėjimo klausimas, kam buvo išleisti pinigai tampa sudėtingas. Taigi ir kreditoriaus nesąžiningumo nustatymo klausimas tampa sunkiai įgyvendintinas. Šioje vietoje teismui turėtų būti teiktini ne tik fizinį asmenį aptarnaujančių bankų išrašai už 36 mėnesių laikotarpį, tačiau ir kaip įmanoma daugiau paskolų, ar vartojimo kredito panaudojimą patvirtinančių dokumentų. Šių dokumentų pateikimo teismui privalomumo įstatymo leidėjas nereglamentuoja, tai paliekama spręsti teismo nuožiūrai, tačiau praktikoje baigiamojo darbo autorės nuomone tokių įrodymų pateikti neprašomas. Baigiamojo darbo autorės nuomone, teismas turėtų stengtis surinkti kuo daugiau įrodymų, pagrindžiančių fizinio asmens nemokumo priežastis, siekiant, jog nesąžiningiems asmenims bankroto procedūra taptų neįgyvendinama.

3.2. Asmens būtiniosios išlaidos fizinio asmens bankroto procese

Siekiant tinkamai įgyvendinti kreditorių teises fizinio asmens bankroto procese ir sudaryti galimybes kreditoriui atgauti bent dalį savo finansinio reikalavimo, labai svarbus yra asmens būtinųjų išlaidų nustatymo klausimas. Nustatytas asmens būtinųjų išlaidų dydis, atitinkama suma sumažina kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo galimybes, taigi labai

¹¹⁵ „Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas,“ *Valstybės žinios* 43, 1495 (2001).

svarbu nustatyti pusiausvyrą tarp sumos reikalingos fizinio asmens būtinųjų poreikių tenkinimui ir teisingo kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo.

FABI 7 str. 1 d. 6 p. nurodoma, jog fizinio asmens mokumo atkūrimo ir kreditorių reikalavimų tenkinimo plane turi būti nurodyta reikalinga suma, kurią kiekvieną mėnesį fizinis asmuo gali naudoti būtiniesiems poreikiams tenkinti. Baigiamojo darbo autorė čia išvelgia problematiką, kokiais kriterijais turėtų vadovautis fizinis asmuo ir kreditoriai, vertindami kas yra būtinieji poreikiai.

Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija yra atkreipusi dėmesį į tai, kad konkrečioje byloje būtina atsižvelgti ir įvertinti, ar nustatyta suma iš tikrųjų patenkina būtinuosius asmens poreikius.¹¹⁶ Taigi kiekvienu konkrečiu atveju dėl būtinųjų išlaidų sprendžiama individualiai, įvertinant, ar bankrutuojantis asmuo turi išlaikomų asmenų, kokio dydžio yra nuo fizinio asmens nepriklausantys mokesčiai ir kt.

Pažymėtina, jog vertinant lėšų, kurios yra reikalingos fizinio asmens būtiniesiems poreikiams tenkinti, maksimalaus dydžio pagrįstumo klausimą, kaip vienas vertinimo kriterijų galėtų būti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta minimalioji mėnesinė alga, kurios dydis, atsižvelgiant į esamą šalies ekonominę padėtį, laikytinas nežeminančiu asmens orumo ir tenkinančiu asmens, siekiančio bankroto, poreikius. Taip pat pažymėtina, jog išlaidų, kurios yra reikalingos būtiniesiems poreikiams patenkinti, dydis, gali viršyti nurodytą minimaliosios mėnesinės algos dydį, tačiau tam turi būti nustatyti objektyvūs kriterijai, kurie konstatuoti kiekvienu konkrečiu atveju.¹¹⁷

Taigi darytina išvada, jog siekiančio bankrutuoti ir atkurti mokumą fizinio asmens būtiniosios išlaidos turėtų atitikti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytą minimaliąją mėnesinę algą ir tik išimtiniais atvejais, įvertinus konkrečią fizinio asmens situaciją, patvirtinti didesnę išlaidų, skirtų būtiniesiems poreikiams tenkinti sumą. Tai sietina, su fizinio asmens noru siekti kaip įmanoma labiau patenkinti turimus įsiskolinimus, taip pat su saviugda mokantis gyventi taupiau, kas padėtų atkūrus mokumą atsakingiau priimti turtinius įsipareigojimus.

Praktikoje pasitaiko atvejų, kuomet siekiantis bankrutuoti fizinis asmuo būtiniesiems poreikiams tenkinti reikalingą sumą nurodo jo gaunamų pajamų dydį, arba net didesnę, atitinkančią sumą. Tai daro tiesioginę prielaidą abejoti siekiančio bankrutuoti fizinio asmens sąžiningumu, nurodant gaunamų pajamų sumą, bei jo asmeniniu bankroto siekiu stengtis kaip įmanoma labiau patenkinti kreditorių teisėtus interesus.

¹¹⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-561/2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d10e52ac-1d49-4699-8ca5-ac0f704636ad>.

¹¹⁷ *Ibid.*

Baigiamojo darbo autorė, kaip galimą teisinį būtinųjų išlaidų sureguliuojimą pateikia Latvijoje nustatytą būtinųjų išlaidų nustatymo kriterijų. Latvijos Respublikos nemokumo įstatymo 140 str. 1 d. nustatyta, jog fizinis asmuo savo būtiniesiems poreikiams tenkinti turi teisę panaudoti 2/3 savo gaunamų pajamų.¹¹⁸ Taigi 1/3 bankrutuojančio fizinio asmens pajamų yra /skiriama kreditorių finansiniams reikalavimams tenkinti, bankroto administratoriaus atlyginimui ir administravimo išlaidoms apmokėti, kas užtikrina teisingesnę skolininko ir jo kreditorių interesų pusiausvyrą. Esant tokiam teisiniui reguliavimui, bankrutuojantis fizinis asmuo, siekdamas, jog jo būtinosioms išlaidoms skirtos lėšos padidėtų, stengsis visais įmanomais būdais didinti gaunamas pajamas, kadangi nuo to priklausys tiek jo asmeninė gerovė, tiek kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimas didesne apimtimi. Taigi toks lėšų sumos būtinosioms išlaidoms nustatyti, baigiamojo darbo autorės nuomone yra tinkamesnis ir skatina bankrutuojantį asmenį siekti asmeninių pajamų padidėjimo.

Taip pat opus klausimas yra būtiniosios išlaidos, skirtos nepilnamečių, išlaikomų vaikų poreikiams tenkinti. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 str. 6 d. ir CK 3.192 str. yra įtvirtinta pareiga išlaikyti savo nepilnamečius vaikus, taip užtikrinant būtinas vaikui vystytis sąlygas, išlaikymo dydį esant proporcingu nepilnamečių vaikų poreikiams bei jų tėvų turtinei padėčiai.

ĮBĮ 7 str. 3 d. įtvirtina tik žemutinę ribą reikalingos sumos fizinio asmens ir jo išlaikomų asmenų būtiniesiems poreikiams tenkinti. Pati nuostata yra rekomendacinio pobūdžio ir atsižvelgiant į šią aplinkybę, teismas, dėl reikalingos sumos sprendžia kiekvienu konkrečiu atveju, įvertinęs visas bylos aplinkybes.¹¹⁹

Kasacinis teismas yra pasisakęs, jog „Nustatant išlaikymo vaikui dydį būtina įvertinti vaiko poreikius. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad visapusiškam vaiko vystymuisi turi būti tenkinami ne tik jo būtinieji poreikiai (maistas, apranga, higiena ir pan.), bet skiriamas dėmesys vaiko laisvalaikio, bendravimo, saviraiškos pomėgiams, lavinami gabumai.“¹²⁰ Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad „tėvų pareiga teikti vaikui išlaikymą yra imperatyvi ir jos nevykdymas negali būti pateisinamas gaunamomis minimaliomis pajamomis ar išlaikymo teikėjo nerūpestingu, nesąžiningu elgesiu.“ Taigi, vaiko būtinųjų poreikių tenkinimas bankrutuojant fiziniam asmeniui, turi būti tinkamai užtikrintas, suteikiant vaikui ne tik būtiniausių poreikių (drabužiai, maistas ir kt.) patenkinimą, bet ir reikalingą lavinimą, atsižvelgiant į bankrutuojančio asmens galimybes. Taip pat pažymėtina, jog vadovaujantis aukščiau pateikta teismų praktika, kreditorių susirinkimas

¹¹⁸ „Latvijos Respublikos nemokumo įstatymas“, *Latvijos leidinys*, 2010, 24 (4316), 06.08.2010, žiūrėta 2016 03 23, prieiga internete: <http://likumi.lv/doc.php?id=214590>.

¹¹⁹ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-167-125/2014,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f3dfd155-ed89-45e6-91e8-7d690a520ded>.

¹²⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-491/2013,“ prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=25fe696a-8550-4d2a-a395-9e0cf44b3bb8>.

neturėtų kvestionuoti pinigų sumos, skiriamos nepilnamečių, išlaikomų vaikų ugdymui, nors tai ir mažintų kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo apimtį.

3.3. Fizinio asmens pareiga įsidarbinti

Fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimui bankroto procese reikalingos pastovios fizinio asmens pajamos, kurios paskirstomos fizinio asmens kreditorinių reikalavimų tenkinimo ir mokumo atkūrimo plane nustatyta tvarka. Vadovaujantis šiuo teiginiu, baigiamo darbo autorė, kaip vieną iš fizinio asmens bankroto procese esančių problemų, kuri tiesiogiai veikia kreditorių teises, įvardija FABĮ neįtvirtintą fizinio asmens pareigą dirbti. FABĮ 16 str. 10 d. yra įtvirtinta tik bankrutuojančiam fiziniam asmeniui numatyta pareiga, pagal savo galimybes dirbti arba užsiimti kita pajamas teikiančia veikla, aktyviai siekti įsidarbinti arba siekti susirasti geriau apmokamą darbą.

Taigi šiuo atveju įstatymų leidejas suteikia galimybę bankrutuoti net ir stabilų pajamų negaunančiam, ar minimalų atlyginimą uždirbančiam fiziniam asmeniui. Taigi šiuo atveju fizinio asmens bankroto procesas veiks tik kaip skolų nurašymo mechanizmas, neužtikrinantis kreditoriams jų realaus teisių įgyvendinimo ir galimybės atgauti bent dalį skolos. Taigi šiuo atveju, baigiamojo darbo autorės nuomone, turėtų būti leista bankrutuoti ne siekiančiam įsidarbinti asmeniui, o dirbančiam asmeniui. Šią nuomonę baigiamojo darbo autorė grindžia FABĮ 1 str. 1 d. įtvirtinta nuostata, jog FABĮ tikslas yra siekti atkurti fizinio asmens mokumą ir užtikrinti kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimą, siekiant teisingos skolininko ir jo kreditorių interesų pusiausvyros. Taigi fiziniam asmeniui tik siekiant įsidarbinti teisinga skolininko ir jo kreditorių interesų pusiausvyra negalima, kadangi kreditorių interesai šiuo atveju nėra tenkinami. Baigiamo darbo autorė kaip išimtį nurodo atvejį, kuomet skolininkas yra neįgalus ir tokiu atveju yra nedarbingas, ir jo esama padėtis apsunkina realią galimybę įsidarbinti.

Taigi šis teisinis reguliavimas turėtų būti pildomas, įtvirtinant nuostatą, jog bankroto byla nekeltina fiziniam asmeniui, kuris dėl ne objektyvių priežasčių negali užsitikrinti bent minimalių pajamų, kurios galėtų sumažinti jo turimus įsipareigojimus kreditoriams. Nedarbantis fizinis asmuo ne tik negali tenkinti kreditorinių reikalavimų, bet ir patenkinti asmeninių būtinųjų poreikių, taip pat yra valstybės išmokų gavėjas. Taigi baigiamojo darbo autorės nuomone, siekis įsidarbinti negali būti laikomas priemone fizinio asmens mokumui atkurti, kadangi tai neduoda realios naudos. Netekus darbo fizinio asmens bankroto procese, baigiamojo darbo autorės nuomone, bankrutuojantis asmuo turėtų kaip įmanoma greičiau stengtis užsitikrinti stabilias pajamas, net jeigu darbas ir yra žemesnės kvalifikacijos, negu bankrutuojančio asmens turima kvalifikacija, tuo pačiu lygiagrečiai ieškant geresnių ir fizinio asmens poreikius atitinkančių darbo sąlygų.

IŠVADOS

Vadovaujantis atlikto tyrimo rezultatais, teigtina, kad baigiamojo darbo autorės suformuluotas ginamasis teiginys „Galiojantis teisinis reguliavimas neužtikrina efektyvaus kreditorių teisių įgyvendinimo teisiniame įmonės ir fizinio asmens bankroto procese“ pasitvirtino išnagrinėjus kreditorių teises, jų įgyvendinimą ir nustačius kylančią problematiką. Teiginys grindžiamas šiomis baigiamajame darbe atlikto tyrimo išvadomis:

1. Kreditorių reikšmę ir vietą bankroto procese lemia jų ekonominis suinteresuotumas bankroto bylos baigtimi. Atsižvelgiant į šią aplinkybę, kreditoriams suteikiama teisė priimti svarbiausius sprendimus, bei vykdyti bankroto proceso ir administratoriaus kontrolę.

2. Vadovaujantis kreditoriaus finansinio reikalavimo susidarymo pagrindu, kreditorių finansiniai reikalavimai bankroto procese skirstomi eilėmis, kurie tenkintini nepažeidžiant eiliškumo. Taigi atsižvelgiant į įstatymų leidėjo prioriteto taikymą vieniems kreditoriams kitų kreditorių atžvilgiu, svarbus savalaikio bankroto nustatymo faktas, o kitu atveju nepagrįstai susidariusių pirmos eilės kreditorių finansinių reikalavimų ginčijimas.

3. Kreditorių teisė gauti informaciją apie įmonės sudarytus sandorius už 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo nutarties įsiteisėjimo dienos, bei susipažinimas su iki bankroto bylos iškėlimo vestos apskaitos dokumentais yra netinkamai reglamentuotas įstatymų leidėjo, todėl šis teisinis reguliavimas keistinas. Iš to seka, jog kreditorių teisė ginčyti skolininkės sudarytus sandorius bei kreiptis dėl bankroto pripažinimo tyčiniu yra sunkiai įgyvendinama dėl kreditorių informacijos gavimo netinkamo reglamentavimo.

4. Kreditorių, kurių reikalavimai vertine išraiška sudaro mažiau negu 10 % visų teismo patvirtintų kreditorinių reikalavimų sumos, turimos teisės yra siauresnės savo apimtimi lyginant su didžiųjų kreditorių teisėmis bankroto procese, kas pažeidžia kreditoriaus teisę į tinkamą teisių įgyvendinimo užtikrinimą.

5. FABĮ įtvirtinta teisė bankrutuoti ne tik dirbančiam, bet ir siekiančiam įsidarbinti fiziniam asmeniui, prieštarauja nuostatai, jog turi būti išlaikoma teisinga kreditorių ir skolininko interesų pusiausvyra. Fizinio asmens pastangos įsidarbinti nelaikytinos mokumo atkūrimo priemone, todėl ši FABĮ suteikta teisė turėtų būti naikintina.

6. Fizinio asmens būtinųjų išlaidų nustatymo klausimas nėra pakankamai reglamentuotas. Tokia esama situacija yra palanki bankrutuojančiam fiziniam asmeniui, bet ne kreditorių teisių tinkamam užtikrinimui, todėl šis klausimas turi būti sureguliuotas įstatymo leidėjo.

Darbas baigtas 2016-04-27, Miglė Motiejūnienė

PASIŪLYMAI

Vadovaujantis aukščiau pateiktomis išvadomis baigiamojo darbo autorė teikia pasiūlymus, teisiniame įmonių bankroto procese ir fizinių asmenų bankroto procese kylančioms problemoms spręsti:

1. Siūloma pakeisti ĮBĮ 11 str. 5 d. 25 p. ir išdėstyti taip:

25) <teikia tvirtinti savo veiklos ataskaitą pirmajam kreditorių susirinkimui ir, ~~kreditorių susirinkimui pareikalavus,~~ kitas savo veiklos ataskaitas **ne rečiau kaip kas 6 mėnesius**. Pirmajam kreditorių susirinkimui pateiktoje tvirtinti administratoriaus veiklos ataskaitoje turi būti pateikta informacija apie įmonės dalyvius; įstatinį kapitalą (jeigu yra); turto areštus; buvusių darbuotojų skaičių, darbuotojų atleidimo aplinkybes; bankroto proceso metu priimtus darbuotojus; pareikštus, pateiktus teismui tvirtinti ir ginčijamus kreditorių finansinius reikalavimus, nustatant jų tenkinimo eiliškumą ir etapus; debetinius įsiskolinimus; ilgalaikio ir trumpalaikio turto sąrašus, nurodant turto balansines vertes su žymomis apie jo įkeitimą; ilgalaikio turto pirkimus, pardavimus, nurašymus per paskutinių 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos, nurodant turto pavadinimą, jo įsigijimo, pardavimo ar nurašymo datą ir sumą; sandorius, sudarytus per paskutinių 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos, **kurių suma viršija 300 Eur sumą**, nurodant jų sudarymo datą, šalis, pobūdį, **bei teisėtumo įvertinimą; informaciją apie bankroto bylos iškėlimo savalaikiškumą, bei turėtą įtaką įmonės įsiskolinimų dydžiui, numatomą veiksmų planą žalai išieškoti iš atsakingo asmens/asmenų**, pajamas ir išlaidas po teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos; teismo patvirtintų lėšų sumos, kurią leista naudoti bankroto administravimo išlaidoms apmokėti iki bus patvirtinta bankroto administravimo išlaidų sąmata, bankroto administravimui panaudojimą; ūkinės komercinės veiklos, jeigu tokia veikla yra vykdoma, pajamas ir išlaidas; kita kreditoriams svarbi informacija.>

2. Siūloma pakeisti ĮBĮ 21 str. 3 d. ir išdėstyti taip:

3. <Teismas, gavęs motyvuotą prašymą, gali leisti šio straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytas teises siekiančiam įgyvendinti kreditoriui (kreditoriaus įgaliotam atstovui, turinčiam **ne mažesnę negu 2 metų darbo praktiką teisės, ar ekonomikos srityje** ~~aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities teisės ar ekonomikos studijų krypties išsilavinimą (teisės ar ekonomikos magistro kvalifikacinį laipsnį) ar teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį (vienpakopį teisinį universitetinį išsilavinimą)~~, arba grupės kreditorių įgaliotiems ne daugiau kaip dviem šioje dalyje nurodytą išsilavinimą darbo patirtį turintiems atstovams, ~~jeigu kreditoriaus ar grupės kreditorių reikalavimų suma vertine išraiška kartu sudaro ne mažiau kaip 10 procentų šio įstatymo nustatyta tvarka patvirtintų visų kreditorių reikalavimų sumos), (toliau šiame straipsnyje — kreditorius)~~ savomis lėšomis atlikti įmonės dokumentų ir kitos informacijos patikrinimą.

Patikrinimas negali trukti ilgiau kaip 3 mėnesius nuo teismo nutartimi priimto sprendimo leisti atlikti patikrinimą dienos. Įmonės dokumentų ir kitos informacijos patikrinimas gali būti atliekamas tik su administratoriumi ir kreditorių susirinkimo pirmininku sudarius konfidencialumo sutartį, kurios formą tvirtina šio įstatymo 11 straipsnio 12 dalyje nurodyta Vyriausybės įgaliota institucija. Sudarius konfidencialumo sutartį, administratorius turi leisti kreditoriui administratoriaus darbo valandomis patekti į patalpas, kur saugomi įmonės dokumentai ir kita su tikrinamais sandoriais susijusi informacija, sudaryti sąlygas susipažinti su įmonės dokumentais, reikalingais sandoriams patikrinti, atsakyti į kreditorių ar jų atstovų klausimus, susijusius su patikrintų įmonės dokumentų ar kitos informacijos patikslinimu, ir per įmanomai trumpiausią laiką pateikti jam žinomą papildomą informaciją ir (ar) prašomas dokumentų kopijas. Dokumentų kopijos išduodamos sudarius perduodamų dokumentų kopijų sąrašą, kurį pasirašo administratorius ir kreditorius. Už kreditorių patikrinimui skirtą darbo laiką ir dokumentų kopijų pateikimą administratorius gali pareikalauti iš patikrinimą atliekančių kreditorių pagrįsto dydžio atlyginimo. Perduotos dokumentų kopijos negali būti kopijuojamos ir perduodamos kitiems asmenims. Baigus patikrinimą, dokumentų, pagrindžiančių prašymą pripažinti bankrotą tyčiniu ir (ar) susijusių su ginčijamais sandoriais, kopijos perduodamos teismui kartu su prašymu pripažinti bankrotą tyčiniu ar ginčijant sandorius. Jeigu patikrinimo metu tyčinio bankroto požymių nenustatoma, teismui ir kreditorių susirinkimui ne vėliau kaip per 4 mėnesius nuo teismo sprendimo leisti atlikti patikrinimą dienos pateikiama ataskaita apie atliktą patikrinimą. Baigus patikrinimą, administratoriui pasirašytinai gražinamos pagal sąrašą išduotų ir teismui neperduotų dokumentų kopijos.>

3. Siūloma pakeisti ĮBĮ 22 str. 3 d. ir išdėstyti taip:

3. <Kitus kreditorių susirinkimus šaukia teismas, administratorius arba kreditorių susirinkimo pirmininkas. Reikalauti **administratoriaus** sušaukti kreditorių susirinkimą turi teisę **kreditorius motyvuotu prašymu**. ~~(kreditoriai), kurio (kurių) reikalavimų suma vertine išraiška sudaro ne mažiau kaip 10 procentų šio įstatymo nustatyta tvarka teismo patvirtintų visų kreditorių reikalavimų sumos.~~>

4. Siūloma pakeisti FABĮ 16 str. 10 d. ir išdėstyti taip:

10) <pagal savo galimybes dirbti arba užsiimti kita pajamų duodančia veikla, **netekus darbo bankroto proceso metu** aktyviai siekti įsidarbinti **kaip įmanoma per trumpesnę laiką, teikiant bankroto administratoriui darbo paieškas įrodančius dokumentus**, arba siekti susirasti geriau apmokamą darbą. >

5. Siūloma pakeisti FABĮ 7 str. 1 d. 6 p. ir išdėstyti taip:

6) <kiekvieną mėnesį fiziniam asmeniui būtiniesiems poreikiams tenkinti numatomos reikalingos lėšos (atskirai nurodoma, kokioms konkrečioms fizinio asmens ir (ar) jo išlaikomų

asmenų reikmėms tenkinti bus skiriamos šios lėšos, tarp jų numatomos lėšos mokesčiams bankroto proceso metu teisės aktų nustatyta tvarka mokėti), ***kurių bendra suma negali viršyti 2/3 visų fizinio asmens gaunamų pajamų sumos.>***

LITERATŪRA

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. „Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 43,1495 (2001).
2. „Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 99, 3515 (2001).
3. „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.“ *Valstybės Žinios* 74, 2262 (2000).
4. „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas.“ *Valstybės žinios* 57, 2823 (2012).
5. „Lietuvos Respublikos garantinio fondo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 82, 2478 (2000).
6. „Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas.“ *Valstybės žinios* 73, 3085 (2002).
7. „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas.“ *Valstybės žinios* 31, 1010 (2001).
8. „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas.“ *Valstybės žinios* 36, 1725 (2013).
9. „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 131, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 46, 2244 (2013).
10. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2012 m. kovo 30 d. įsakymas Nr. 4-299 „Dėl bankroto administratorių veiklos priežiūros taisyklių patvirtinimo.“ *Valstybės žinios* 41, 2012 (2012).
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. gruodžio 23 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. balandžio 17 d. nutarimo Nr. 321 „Dėl fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. *Valstybės žinios* 42, 2053 (2014).
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. liepos 9 d. nutarimas „Dėl bankroto administratorių atrankos taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 10141 (2014).

Europos Sąjungos teisės aktai

13. Tarybos 2000 m. gegužės 29 d. reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų. [2000] OL L 160/1.

Užsienio valstybių teisės aktai

14. „Latvijos Respublikos nemokumo įstatymas.“ *Latvijos leidinys*, 2010, 24 (4316), 06.08.2010. Prieiga internete: <http://likumi.lv/doc.php?id=214590>.

Monografijos ir straipsnių rinkiniai

15. Dambrauskaitė, Asta. *Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės. Monografija*. Vilnius: Justitia, 2009.

16. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Ketvirtoji knyga. Daiktinė teisė. XI skyrius, Hipoteka*. Vilnius: Justitia, 2013.

17. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2003.

18. Kavalnė, Salvija ir Rimvydas Norkus. *Bankroto teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2011.

19. Kavalnė, Salvija, et al. *Bankroto teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009.

Moksliniai straipsniai

20. Mikuckienė, Vilija. „Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese.“ *Jurisprudencija* 77, (69) (2005).

21. Ambrasienė, Dangutė ir Solveiga Cirtautienė. „Specialūs kreditoriaus interesų gynimo būdai sutartiniuose santykiuose.“ *Jurisprudencija* 37, (29) (2003).

22. Mikuckienė, Vilija. „Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese.“ *Jurisprudencija* 5, (95) (2007).

Lietuvos Respublikos teismų praktika

23. „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-485-658/2014.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=3d958561-f131-4f7a-872b-8b314e1a7db6>.

24. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-167-125/2014.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaijeska/tekstas.aspx?id=f3dfd155-ed89-45e6-91e8-7d690a520ded>.

25. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-436-730/2014.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/77115666240430/2S-436-730/2014>.

26. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-225/2006.“

Prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-formacija/metodine26.pdf>.

27. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-835/2009.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaijeska/tekstas.aspx?id=3815bf58-9723-4dcd-87ff-1bbde010793d>.

28. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1156/2009.“ Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/216656289745246/2-1156/2009>.

29. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1052/2010.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/138963225630441/2-1052/2010>.

30. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1912/2011.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/259145590792203/2-1912/2011>.

31. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2542/2011.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/119219955462005/2-2542/2011>.

32. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. rugsėjo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2208/2011.“

Prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-formacija/metodine18.pdf>.

33. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2348/2011.“

Prieiga internete: http://www.adminbiuras.lt/teismu-praktika/case_1441.

34. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-105/2012.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7f34c056-f68d-4059-873b-4a341f1926b1>.

35. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1783/2013.“

Prieiga internete:

http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?card_id=465621FD-CDA3-4F1A-A183-FDEABA8B55B1.

36. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1070/2013.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4bd5e195-b355-4d3e-81c7-c4ec35bd6deb>.

37. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-554/2014.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/256663912413764/2A-554/2014>.

38. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-688-381/2015.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6c2732c1-7d4b-43df-8263-11352cb23f12>.

39. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-631/2001.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=11636.

40. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1045/2003.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=24263.

41. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-917/2003.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=24572.

42. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-448/2004.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=26996.

43. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. Nr. 3-636/2004.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=27350.

44. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-261/2005.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=28170

45. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-573/2005.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=28946.

46. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-367/2006.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32298.

47. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-286/2007.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31622.

48. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2007.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31954.

49. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-61/2008.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32535.

50. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-467/2008.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=33630.

51. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje Nr. 3K-3-361/2009.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/85486422765515/3K-3-361/2009>.

52. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-514-2009.“

Prieiga internete: http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=34861.

53. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2010.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/141384754058454/3K-3-249/2010>.

54. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-372/2010.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/3103687180705/3K-3-372/2010>.

55. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-402/2010.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/88318292874263/3K-3-402/2010>.

56. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-130/2011.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/159464341025648/3K-3-130/2011>.

57. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-234/2011.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e6a8d869-329c-4d82-bab2-32865163730b>.

58. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-477/2011.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/4351912635687/3K-3-477/2011>.

59. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-490/2011.“

Prieiga internete: http://www.adminbiuras.lt/teismu-praktika/case_1605.

60. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-19/2012.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/279188946780358/3K-3-19/2012>.

61. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-514/2012.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=2082a182-3e9f-4bc3-b1c1-c3d69bf7d0f1>.

62. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-336/2013.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f8fafb22-2b29-4d90-b300-36da7fda72ca>.

63. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-491/2013.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=25fe696a-8550-4d2a-a395-9e0cf44b3bb8>.

64. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-50/2014.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6f82ef8f-3975-4d5e-ab20-85bc8957fdbe>.

65. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-276/2014.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=b3e7f3ea-cb9e-4c01-827a-490bf59bfc6a>.

66. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252-2014.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=c97293c9-d34e-4ca9-b52d-5539e681f060>.

67. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-254/2014.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/270957061991856/3K-3-254/2014>.

68. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-307/2014.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=866bf4b9-5a1d-4756-a4e0-d06311089f20>.

69. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-321/2014.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=000711d6-e4ea-4af3-b675-dee4d37d4b5e>.

70. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453/2014.“

Prieiga internete: <http://eteismai.lt/byla/88450820426005/3K-3-453/2014>.

71. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-516/2014.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=43d4069d-984e-4067-884a-657f73918d08>.

72. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-561/2014.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=d10e52ac-1d49-4699-8ca5-ac0f704636ad>.

73. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132-684/2015.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=50b7ed18-4f90-4df5-95ff-25e78aca01b2>.

74. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-242-248/2015.“

Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.ADCDEEEFDAAB>.

75. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340-421/2015.”

Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.73A6545C73CC>.

76. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-382-313/2015.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaijeska/tekstas.aspx?id=df5534b4-32bd-4739-8648-a200208e3047>.

77. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-528-706/2015.“

Prieiga internete: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaijeska/tekstas.aspx?id=b786c61a-4d71-495a-bcba-bc2729d38dbb>.

Elektroniniai leidiniai

78. Asmenų, kurie pripažinti kaltais dėl nusikalstamo bankroto, sąrašas.

Prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/PDF.pdf>.

79. Bankrutuojančių bei bankrutavusių įmonių sąrašas, kuriose bankrotas pripažintas tyčiniu.

Prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Tyinis-Bankrotas/Tyc2013-11-13.pdf>.

80. Brzezinska, Danuta. „Actio Pauliana of the bankruptcy receiver within or outside the bankruptcy proceedings? 2013. Žiūrėta: 2016 03 23

Prieiga internete:

<https://www.insol.org/files/Turton%20Award/Richard%20Turton%20Award%202013%20-%20Paper%20-%20Web.pdf>.

80. Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Žiūrėta 2016 03 12.

Prieiga internete: <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>.

81. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose.

Prieiga internete: http://ec.europa.eu/civiljustice/serv_doc/serv_doc_swe_lt.htm.

82. Gordon W. Johnson. Insolvency and social protection: employee entitlements in the event of employer insolvency. 2006. Žiūrėta 2016 03 23.

Prieiga internete: <https://www.oecd.org/daf/ca/corporategovernanceprinciples/38184691.pdf>.

83. Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos. „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2015 m. sausio - rugsėjo mėnesių apžvalga.“ Vilnius: 2015.

Prieiga internete:

<http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Duomenys-ir-analiz/Bankroto-ir-restruktrizavimo-proces-mnesiniai-duomenys/2015-M-SAUSIO-RUGSJO-MN-APVALGA.pdf>.

84. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procedūrų pradžią reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos teismų praktikoje apžvalga. 2015.

Prieiga internete: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-pZqBA1qcaEJ:www.lat.lt/download/1056/2015_%25C4%25AEmoni%25C5%25B3%2520bankroto%2520ir%2520restrukt%25C5%25ABrizavimo%2520porced%25C5%25ABr%25C5%25B3%2520prad%25C5%25BEia.docx+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt.

85. Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos, Ūkio ministerija, Vidaus reikalų ministerija. „Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga“. Vilnius: 2010.

Prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/moni-bankrotas/tycinis-bankrotas/>.

86. Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos. „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2015 m. sausio - rugsėjo mėnesių apžvalga“. Vilnius: 2015.

Prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Duomenys-ir-analiz/Bankroto-ir-restruktrizavimo-proces-mnesiniai-duomenys/2015-M-SAUSIO-RUGSJO-MN-APVALGA.pdf>.

87. Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos. „Užsitęsusių bankroto procesų analizė“.

Prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Duomenys-ir-analiz/Bankroto-ir-restruktrizavimo-proces-mnesiniai-duomenys/Usitss-bankrotas2014-09-2.pdf>.

88. Jay Lawrence Westbrook. „Abolition of corporate duty to creditors“. 2007. Žiūrėta 2016 03 23.

Prieiga internete:

<http://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=873102088082122015101018091085080071063022072087058011076072015078083008067086102014062000018022024047055082007012028119075111107069090006054113104123085070008006060020071008116123001020004006102069113091080121030092016011091125095064114117064121088&EXT=pdf>.

89. Jay Lawrence Westbrook. „Secured creditor control and bankruptcy sales: an empirical view“. 2015. Žiūrėta 2016 03 23.

Prieiga internete: <http://www.illinoislawreview.org/wp-content/illcontent/articles/2015/2/Westbrook.pdf> .

90. Lietuvos Respublikos teismų praktika įmonių bankroto klausimais, 2012 m. I pusmetis.

Prieiga internete:

<http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-informacija/metodine26.pdf>.

91. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2013 metų veiklos ataskaita, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 26 d. nutarimu Nr. 257.

Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=467950&p_tr2=2.

92. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinio audito 2014 m. lapkričio 25 d. ataskaita „Įmonių bankroto proceso valdymas ir kontrolė“.

Prieiga internete: www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3285.

93. Nacionalinė verslo administratorių asociacija. „Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė. Taikomas mokslinis tyrimo darbas.“ Vilnius: 2006.

Prieiga internete:

<https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjYgLjXmfDLAhUrMJoKHc5uDd0QFggaMAA&url=http%3A%2F%2Ffinmin.lrv.lt%2Fuploads%2Ffinmin%2Fdocuments%2Ffiles%2F1.doc&usq=AFQjCNFls74HUZ1PTy-ujbvcYpDC0Tk81A&sig2=chUsJwG1hJlmFCybynTH1A&bvm=bv.118443451,d.bGs>

94. „Teismų praktika fizinių asmenų bankroto bylose. 2013 m. – 2014 m. III ketv.:

Prieiga internete:

<http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-informacija/FAB-praktika.pdf>.

95. „Teismų praktika fizinių asmenų bankroto bylose. 2013 m. – 2014 m. III ketv.“

Prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-informacija/FAB-praktika.pdf>.

96. „Teismų praktika fizinių asmenų bankroto bylose. 2013 m. – 2014 m. III ketv. 2014 m. sausio 30 d.“

Prieiga internete: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-informacija/FAB-praktika.pdf> .

97. The World Bank, *Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems*. Washington, 2001.

Prieiga internete : http://www.worldbank.org/ifa/ipg_eng.pdf.

98. Viešoji įstaiga Socialinių mokslų kolegija. Vitkevičius, Vladislovas. *Bankroto administravimas. Mokomoji medžiaga su praktinėmis užduotimis*. Vilnius, 2011.

Prieiga internete:

http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2011_Bakroto_administravimas.pdf.

99. Vilniaus apygardos teismas. Pranešimai ir publikacijos. Žiūrėta 2016 02 23.

Prieiga internete: http://www.vat.lt/lt/vilniaus-apygardos-teismas/naujienos_208/archive/beprecedentis-atvejis-pirmakart-kvdx/p60.html.

100. 2012 m. rugsėjo 11 d. pranešimas VIR. Žiūrėta 2016 03 07.

Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_d=128287&p_k=1.

101. 2015 m. gruodžio 8 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos teisinio reguliavimo tebėsenos pažyma Nr. 1.

Prieiga internete:

https://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/teisineinfo/pazymos/Strategija_2020_LT.pdf.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Reikšminiai žodžiai: bankrotas, kreditorių teisės, kreditorių teisių įgyvendinimas, kreditorių teisių gynimas.

Atlikto tyrimo tikslas – išanalizuoti įmonių ir fizinių asmenų bankroto procese dalyvaujančių kreditorių teisių įgyvendinimo būdus, identifikuoti kreditorių teisių įgyvendinimo praktikoje kylančias problemas bei pasiūlyti sprendimus. Pagrindinis dėmesys skiriamas kreditorių teisių įgyvendinimui teisiniame įmonės bankroto procese, o kreditorių teisių įgyvendinimo fizinių asmenų bankroto procese pateikiama tik problematika.

Iš gautų tyrimo rezultatų darytina išvada, jog kreditorių teisių tinkamas įgyvendinimas reikalauja detalesnio reglamentavimo bankroto srityje, kuris tinkamai spręstų bankroto procesuose kylančias problemas.

Keywords: bankruptcy, creditors' rights, exercising of the creditors' rights, protection of the creditors' rights.

The objective of the research, which was carried out, is to analyze the ways of exercising the rights of the creditors, who are involved in the bankruptcy proceedings against entities and natural persons, to identify the problems, which arise in the course of exercising the creditors' rights, and to offer the solutions. The main attention is devoted to exercising the creditors' rights in the judicial bankruptcy proceedings against the legal entity, whereas only the problematic issues of exercising the rights of the creditors, who participate in the bankruptcy proceedings against the natural persons, are submitted.

It must be concluded from the obtained results of the research that the proper exercising of the creditors' rights needs to be more precisely regulated in the sphere of bankruptcy, seeking for the proper solution of the problems, which arise in the course of the bankruptcy proceedings.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

„Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese“

Pagrindinis įmonės bankroto proceso tikslas – kaip įmanoma didesne apimtimi patenkinti bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimus. Dėl šios priežasties, įstatymų leidėjas kreditoriams bankroto procese suteikė įvairias teises, kurios bankroto administratoriaus pagalba ir pačių kreditorių yra įgyvendinamos viso įmonės bankroto proceso metu. Pažeistoms kreditorių teisėms apginti taikomi įvairūs gynybos būdai.

Baigiamajame darbe nagrinėjama kreditoriaus sąvoka, samprata ir reikšmė bankroto procese, kreditorių finansinių reikalavimų eiliškumas ir jo įtaka kreditoriaus finansinio reikalavimo tenkinimui teisiniame įmonės bankroto procese.

Pagrindinis dėmesys baigiamajame darbe skiriamas kreditorių teisių ir jų įgyvendinimo nagrinėjimui, taip pat pažeistų kreditoriaus teisių gynybos galimybių analizavimui teismo įmonės bankroto procese.

Fizinių asmenų bankroto procese baigiamojo darbo autorė nagrinėja tris su kreditorių teisių įgyvendinimu susijusias sritis, kurių teisinis reguliavimas autorės nuomone tikslingas, siekiant užtikrinti tinkamesnę kreditorių teisių apsaugą.

Atlikto tyrimo metu, nagrinėjant teisminį įmonės bankroto procesą reglamentuojančius įstatymus, kitus teisės aktus, bei Lietuvos Respublikos teismų praktiką, nustatyta, jog problemišiausios kreditorių teisių įgyvendinimo sritys teisiniame įmonės bankroto procese – tai teisė susipažinti su iki bankroto bylos iškėlimo vestos įmonės apskaitos dokumentais ir kitais duomenimis, teisė ginčyti sandorius, kurio problematika susijusi su informacijos teikimo ribotumu. Taip pat nustatyta, jog teismo įmonės bankroto proceso metu, kreditorių, kurių reikalavimai bankroto byloje nesiekia 10 % nuo visų patvirtintų kreditorinių reikalavimų sumos, teisių įgyvendinimas yra ribojamas, neužtikrinant kreditorių lygiateisiškumo.

Atlikto tyrimo metu, nagrinėjant fizinio asmens bankroto procesą reglamentuojančius įstatymus, kitus teisės aktus, bei Lietuvos Respublikos teismų praktiką, nustatytos probleminės sritys, kurių teisinis reguliavimas keistinas.

SUMMARY IN ENGLISH

"Exercising of the creditors' rights in the bankruptcy proceedings"

The main objective of the bankruptcy proceedings against the legal entity is to satisfy claims of the creditors of the legal entity, which is going bankrupt, to the maximal extent. Therefore, the legislator provided the creditors, who get involved in the bankruptcy proceedings, with various rights, which are exercised via the bankruptcy administrator and the creditors themselves in the course of the bankruptcy proceedings against the legal entity. Various remedies are applied, seeking for protecting the creditors' rights, which were violated.

The notion of the creditor, its concept and meaning in the bankruptcy proceedings, the order of priority of the creditors' financial claims and its influence on satisfaction of the creditor's financial claim in the judicial bankruptcy proceedings against the legal entity are analyzed in the final thesis.

The main attention in the final thesis is devoted to analysing the creditors' rights and their exercising as well as to analysing the possibilities of protection of the creditors' rights, which were violated, in the judicial bankruptcy proceedings against the legal entity.

The author of the final thesis analyzes three spheres, which are related to exercising the creditors' rights in the bankruptcy proceedings against natural persons; according to the author, their judicial regulation must be specified, seeking for ensuring a more adequate protection of the creditors' rights.

It was ascertained in the course of the research, which was carried out, and as a result of analysis of the laws, which regulate the judicial bankruptcy proceedings against the legal entity, of the other legal acts and of the case law of the Republic of Lithuania that the most problematic spheres of exercising the creditors' rights in the judicial bankruptcy proceedings against the legal entity are as follows: the right for accessing the accounting records and the other documents of the legal entity, which used to be kept prior to bringing the bankruptcy action; the right for contesting the deals; the problematic issues are related to limitations of rendering the information. It was also ascertained that exercising of the rights of the creditors, whose claims in the bankruptcy case amount to less than 10 % of the total approved creditors' claims, is limited in the judicial bankruptcy proceedings; it does not ensure equality of creditors.

The problematic spheres were ascertained in the course of the research, which was carried out, and as a result of analyzing the laws, which regulate the bankruptcy proceedings against the natural person, the other legal acts and the case law of the Republic of Lithuania; their legal regulation must be changed.